

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AİLESİYLE BİRLİKTE YAŞAYAN 0-3 YAŞ ÇOCUKLARININ
GELİŞİMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ
(İSTANBUL ANADOLU YAKASI ÖRNEĞİ)**

Çağla MERMERCAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nilgün SARP

İSTANBUL - 2019

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AİLESİYLE BİRLİKTE YAŞAYAN 0-3 YAŞ ÇOCUKLARININ
GELİŞİMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ
(İSTANBUL ANADOLU YAKASI ÖRNEĞİ)**

Çağla MERMERCAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nilgün SARP

İSTANBUL - 2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi
Program : Çocuk Gelişimi
Öğrenci No : 174209045
Öğrenci Adı Soyadı : Çağla Mermercan

Ailesiyle Birlikte Yaşayan 0-3 Yaş Çocuklarının Gelişimsel Değerlendirilmesi (İstanbul Anadolu Yakası Örneği) isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 02.08.2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

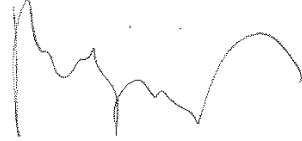
Jüri Başkanı : Prof.Dr. Nurper Ülküer
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Danışman : Prof.Dr. Nilgün Sarp
(Bilgi Üniversitesi)

İmza

Üye : Prof.Dr. Mesude Atay
(Bilgi Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Bu çalışmada İstanbul Anadolu Yakasında ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu çocukların gelişimlerini Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) aracılığı ile değerlendirilmesi ve çocukların gelişimlerine sosyo-demografik özelliklerin etki edip etmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Anadolu yakasında; Ataşehir, Üsküdar, Ümraniye, Maltepe, Sancaktepe ve Pendik ilçelerinde ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu olan toplam 60 çocuk ve onların ebeveynleri oluşturmuştur. Gelişim değerlendirmesini kabul eden ailelerin çocukları tesadüfi şekilde seçilerek çalışma yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo-Demografik Bilgi Formu ve Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Çalışmaya dâhil olan 0-3 yaş grubu çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) sonuçları incelendiğinde %80 'inin normal gelişim gösterdiği %20 'sinin anormal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre 25-36 ay grubunda yer alan çocukların en çok “ince motor” gelişimlerinde gelişimsel gecikmeler tespit edilmiştir. Çocukların genel gelişimlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılık tespit edilmemişken, yaşa göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çocukların yaşları artarken genel gelişim puanları düşmüştür. Bu sonuç 0-3 yaşta erken müdahale'nin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Çocukların AGTE Genel Gelişim ile birlikte, Dil-Bilişsel, İnce Motor, Kaba Motor, Sosyal Beceri - Öz Bakım gelişim alanlarında; cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeyi, ailede bulunan çocuk sayısı, annenin çalışma durumu, çocuğa kimin baktığı ve akraba evliliği olup olmadığı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Bebeklik Dönemi, Gelişimsel Değerlendirme, Erken Müdahale, Ankara Gelişim Tarama Envanteri

ABSTRACT

The aim of this study was to evaluate the development of 0-3-year-old children living with their families in the Anatolian Side of Istanbul by means of Ankara Development Screening Inventory and to determine whether sociodemographic characteristics effect the development of children. The research is descriptive and cross-sectional. The study group consists of a total of 60 children aged 0-3 years living with their parents in the Anatolian side of Istanbul; Ataşehir, Üsküdar, Ümraniye, Maltepe, Sancaktepe and Pendik districts, and their parents. The study was conducted by randomly selecting the children of the families who accepted the development evaluation. Sociodemographic Information Form prepared by the researcher and Ankara Development Screening Inventory were used as data collection tools in the study. SPSS 22.0 program was used for data analysis. When the results of Ankara Development Screening Inventory were examined, it was found that 80% had normal development and 20% had abnormal development. According to the results of the study, developmental delays were detected in the “fine motor” development of the children in the 25-36 months group. While there was no significant difference in terms of gender in general development of children, significant difference was determined according to age. While the age of the children increased, the overall development scores decreased. This result; has again demonstrated the importance of early intervention at the age of 0 - 3.

No significant difference was detected in general development of children- language, cognitive, fine motor, gross motor, self-care development or social skills- according to the variables such as gender, socioeconomic level of the family, education level of the parents, number of children in the family, working status of the mother, who cares for the child and whether there is a consanguineous marriage.

Key Words: Infancy, Developmental Assessment, Early Intervention, Ankara Development Screening Inventory

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim ve tez dönemim boyunca, sabrı, ilgisi ve hoşgörüsüyle beni her konuda destekleyen sevgili danışman hocam Prof. Dr. Nilgün SARP'a, teşekkür ediyorum.

Lisansüstü eğitim süresince bilgi ve birikimleriyle, yeni bilgiler öğrenmeye katkı sağlayan, samimiyetini ve güler yüzlülüğünü hiç eksik etmeyen, Prof. Dr. Nurper ÜLKÜER'e, Doç. Dr. Mesut KARAHAN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Filiz SHİNE EDİZER'e, teşekkür ediyorum.

Her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, tez dönemim süresince benim her türlü halime katlanan aileme, teşekkür ederim.

Tez sürecinde beni bir an olsun yalnız bırakmayan, her karşılaştığım zorlukta yardımına yetişen, benden bu süreçte desteğini esirgemeyen, tez arkadaşım canım meslektaşım, Ayşin ÖZKAN'a teşekkür ederim.

Bu süreçte beni motive eden, daima destekleyen canım arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tezimin örneklem grubunu oluşturan, gönüllü katılım sağlayan anneler ve çocuklarına, saygılarımı ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

BEYAN FORMU

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Çağla MERMERCAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	4
1.2. Hipotezler (Denenceler).....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
BÖLÜM 2	7
GELİŞİM ALANLARI	7
2.1. Sosyal Gelişim Tanımı ve Önemi	7
2.2. Erikson' un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı	8
2.3. Sosyal Beceriler	11
2.3.1. 0-3 Yaş Grubu Çocuklarda Görülebilecek Sosyal Beceriler	11
2.4. Bağlanma Kuramı	13
2.4.1. Ayrılık Kaygısı	14
2.4.2. Yabancı Durum Deneyi	15

2.4.3. Güvenli-Güvensiz Bağlanmalar.....	15
2.5. Sosyal Gelişimi Etkileyen Faktörler	17
2.5.1. Aile.....	17
2.5.2. Çevre.....	17
2.5.3. Akran İlişkileri.....	17
2.5.4. Oyun.....	18
2.6. Bilişsel Gelişim.....	18
2.6.1. Piaget ‘ in Bilişsel Gelişim Kuramındaki Temel Kavramlar	19
2.7. Piaget ‘in Bilişsel Gelişim Kuramı	20
2.7.1. Duyusal-Motor Dönem (0-2 Yaş).....	20
2.7.2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 Yaş).....	22
2.7.3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 Yaş).....	23
2.7.4. Soyut İşlemler Dönemi (11 Yaş ve Üstü).....	23
2.8. Piaget ‘e Göre Bilişsel Gelişimi Etkileyen Faktörler	24
2.8.1. Olgunlaşma.....	24
2.8.2. Aktif Yaşantı (Deneyim).....	24
2.8.3. Toplumsal Aktarım.....	24
2.8.4. Dengeleme.....	24
2.9. Vygotsky ‘nin Bilişsel Gelişim Kuramı.....	24
2.10. Bruner’in Bilişsel Gelişim Kuramı	25
2.10.1. Eylemsel Dönem (0-3 Yaş).....	25
2.10.2. İmgesel Dönem (4-6 Yaş).....	26
2.10.3. Sembolik Dönem (7 Yaş Üzeri).....	26
2.11. Dil Gelişimi.....	26
2.11.1. Dil Nedir?	26
2.12. Dil Gelişimi Kuramları	27

2.12.1. Psikolinguistik Kuram (Doğuşancı Kuram)	27
2.12.2. Davranışçı Kuram	27
2.12.3. Bilişsel - Etkileşimci - Anlamsal Görüş	28
2.12.4. Sosyolinguistik Kuram (Pragmatik Kuram)	28
2.13. Dil Gelişim Basamakları.....	28
2.13.1. Ağlama - Refleksif Dönem (0-2 Ay)	28
2.13.2. Gıgıldama - Agulama Dönemi (2-3 Ay).....	28
2.13.3. Mırıldanma Evresi (3-6 Ay)	29
2.13.4. Mırıldanma Tekrarı (6-10 Ay).....	29
2.13.5. Ses Sözcük Dönemi (9-12 Ay)	29
2.13.6. Tek Sözcük Dönemi (12-18 Ay).....	29
2.13.7. İki Sözcük Dönemi (18-24 Ay)	30
2.14. İki - Üç Yaş Döneminde Dil Gelişimi	30
2.15. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler	30
2.15.1. Cinsiyet	30
2.15.2. Kalıtım ve Çevre	31
2.15.3. Fizyolojik ve Yapısal Bozukluklar	31
2.15.4. Zekâ	31
2.15.5. Anne-Babanın Eğitim Düzeyi.....	31
2.15.6. Sosyo-Ekonomik Düzey	32
2.16. Psiko-Motor Gelişim.....	32
2.17. 0-3 Yaş Döneminde Küçük Kas Motor Beceriler.....	32
2.18. 0-3 Yaş Döneminde Büyük Kas Motor Beceriler.....	33
2.19. Psiko-Motor Gelişim Dönemleri	33
2.19.1. Refleksif Hareketler Dönemi (0-1 Yaş).....	33
2.19.2. İlkel Hareketler Dönemi (0-2 Yaş)	34
2.19.3. Temel Hareketler Dönemi (2-7 Yaş)	35

2.19.3.1. Temel Lokomotor Beceriler.....	35
2.19.4. Sporla İlgili Hareketler Dönemi (7-12 Yaş).....	37
2.20. Psiko-Motor Gelişimi Etkileyen Faktörler.....	38
2.20.1. Kalıtım.....	38
2.20.2. Cinsiyet.....	38
2.20.3. Beslenme.....	38
2.20.4. Aile Tutumları.....	38
2.20.5. Olgunlaşma Düzeyi.....	39
2.21. AGTE 'nin Sosyo-Demografik Değişkenler İle Olan İlişkisi.....	40
BÖLÜM 3.....	43
YÖNTEM.....	43
3.1. Araştırmanın Modeli.....	43
3.2. Çalışma Grubu ve Örnekleme.....	43
3.3. Veri Toplama Araçları.....	44
3.3.1. Ankara Gelişim Tarama Envanteri.....	44
3.3.2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	45
3.4. Veri Toplama Süreci.....	46
3.5. Verilerin Analizi.....	46
BÖLÜM 4.....	48
BULGULAR.....	48
4.1. 0 - 36 Ay Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre AGTE Dönüştürülmüş T Puanlarının Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....	49
4.2. 0 - 36 Ay Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre AGTE Dil-Bilişsel Gelişim Alanı Sonuçlarının Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....	53
4.3. 0 - 36 Ay Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre AGTE İnce-Motor Gelişim Alanı Sonuçlarının Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....	55

4.4. 0 - 36 Ay Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre AGTE Kaba-Motor Gelişim Alanı Sonuçlarının Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....	56
4.5. 0 - 36 Ay Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre AGTE Sosyal Beceri-Öz Bakım Gelişim Alanı Sonuçlarının Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....	57
4.6. 0 - 36 Ay Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre AGTE Genel Gelişim Sonuçları Karşılaştırılmasına Ait Bulgular	59
BÖLÜM 5.....	61
TARTIŞMA	61
BÖLÜM 6.....	87
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
KAYNAKLAR.....	91
EKLER.....	101
Ek 1: Etik Kurul Onayı	102
Ek 2: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	103
Ek 3: Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	106
Ek 4: Ankara Gelişim Tarama Envanteri.....	108

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Araştırmaya katılan çocukların ve ailelerinin sosyo-demografik özellikleri.....	44
Tablo 2: Çocukların yaşına göre Ankara Gelişim Tarama Envanteri sonuçlarına ait bulgular.....	48
Tablo 3: Çocukların AGTE dönüştürülmüş T puanlarının cinsiyet ve yaş gruplarına göre tanımlayıcı istatistikleri.....	49
Tablo 4: Cinsiyetlere göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması.....	49
Tablo 5: Çocukların yaşına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması.....	50
Tablo 6: Sosyo-ekonomik duruma göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması.....	50
Tablo 7: Çocuğa kimin baktığına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması.....	51
Tablo 8: Anne eğitim durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması.....	51
Tablo 9: Baba eğitim durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması.....	51
Tablo 10: Ailenin çocuk sayısına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması.....	52
Tablo 11: Anne mesleğine göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması.....	52
Tablo 12: Anne ve babanın yaşı ile AGTE dönüştürülmüş T puanları arasındaki ilişki.....	52
Tablo 13: Akraba evliliği olup olmama durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması.....	53
Tablo 14: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Dil-Bilişsel Gelişim alanı sonuçları.....	54
Tablo 15: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre İnce-Motor Gelişim alanı sonuçları.....	55

Tablo 16: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Kaba-Motor Gelişim alanı sonuçları.....	56
Tablo 17: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Sosyal Beceri Öz -Bakım alanı sonuçları.....	58
Tablo 18: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre AGTE Genel Gelişim sonuçları.....	59

KISALTMALAR DİZİNİ

AGTE: Ankara Gelişim Tarama Envanteri

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnsan gelişiminin kendine has bir süreci bulunmaktadır. İnsan gelişimi döllenmenin oluşumundan itibaren başlamakla birlikte, yaşamın son anına kadar devam eden bir süreçtir. İnsanın gelişim süreci yaşamı boyunca devam etmekle beraber, bu gelişim her dönem aynı hızla ilerlememektedir. 0-2 yaş dönemi bebeklerin gelişim süreçlerinin en aktif olduğu zaman dilimleridir. Bu döneme bebeklik dönemi denilmektedir. Bu dönemde bebeğin gereksinimlerinin zamanında-düzenli karşılanması, sevgi-şefkat duygusunun bebeğe aktarılması, bebeğin gelişimi için zengin uyarıcı bir çevrenin sunulması gerekmektedir (Baran, 2011, s:18-19).

Bebek doğduğu andan itibaren, ebeveynlerinin çevresine katılmaktadır. Bu dönemde duygusal gelişim ile sosyal gelişim iç içedir, dolayısıyla bu gelişim alanlarındaki gelişmeler birbirlerini etkilemektedir (Kandır ve Alpan, 2008).

Erikson' a göre, bebeğin bakım süreci düzenli bir şekilde karşılandığında, bebeğe sevgi ve şefkat dolu yaklaşıldığında, temel güven duygusunu kazanma olasılığı daha yüksektir. Bebek, sıfır-bir yaş döneminde kritik bir süreç olan temel güven duygusunu kazandığında bu evreyi başarıyla sonlandırmış olmaktadır. Temel güven duygusunu kazanan bebek, çevresindeki bireylere güven duymaktadır. Sıfır-bir yaş döneminde kritik bir süreç olan temel güven duygusunu bebek, eğer bu dönem içerisinde kazandığında bu dönem başarıyla sonlanmaktadır (Berk, 2013, s:248).

Annenin bebeğini emzirmesi, anne bebek etkileşimine katkı sağlamaktadır. Anne-bebek etkileşiminin sağlıklı kurulabilmesi için, emzirme davranışı esnasında annenin bebeği ile göz teması kuruyor olması "oksitosin" hormonunun salınımını artırır, dolayısıyla bu durum anne ile bebek arasındaki iletişim bağı kuvvetlendirerek bebeğin duygusal gelişimine olumlu yansımaktadır (Höbek Akarsu ve ark., 2017).

Bebeklerde beyin gelişimi döllemeden oluşumundan itibaren gelişmeye başlamakla birlikte, ergenlik dönemine kadar bu süreç devam etmektedir. Fakat beyin gelişim hızı, doğumdan itibaren ilk iki yıl süresince en aktif olduğu dönemdir (Özmert, 2006).

Beyin gelişiminin ilk zamanlarında “sinaptik bağlar” esnektir. Sıfır-üç yaş dönemi beyin esnekliğinin en üst seviyede olduğu dönemdir. Bu nedenle bu dönem hem beyin gelişimi hem de beyin esnekliği açısından çok elverişlidir. Bu zaman diliminin elverişli geçebilmesi için, çocuğun bulunduğu çevrede gerekli uyarıcılara ihtiyaç vardır (Bee ve Boyd, 2009, s:205).

Bebeklik döneminde sinapsların yoğunluğu göze çarpmaktadır. Yaşamın henüz başlangıcında oluşan, sinaps bağlarının etkili ve kuvvetli olmasında yakın ebeveynlerin payı büyüktür. İlk üç yıl içinde, bebeğe sağlanan çevre, yakın ebeveynlerin varlığı özellikle, anne babanın bebeğe karşı olan ilgisi, sevgisi, şefkati, ihtiyaçlarının zamanında ve düzenli olarak karşılanması, bebeğin, annesine-babasına veya onunla birebir ilgilenmekte olan diğer bireylere bağlanması, bu sinaps bağlarının birbirleriyle etkileşime daha kolay geçmesini sağlar. Zamanla kullanılmayan, “sinapslar aktifliğini” yitirmektedir (Akdağ, 2015).

Aileler bebeklik döneminden itibaren, çocuklarına fırsatlar tanıyarak gerekli tecrübelerin edinilmesine izin verdikleri takdirde, çocukların sorumluluk duygusunu kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Bu durum, çocukların tüm yaşamını etkileyecek olan alışkanlıkların kazanılmasına katkı sağlayarak onların öz bakım becerilerinin gelişmesine de olanak sağlamaktadır (Demiriz ve Dinçer, 2000).

Çevremizdeki bireylerle iletişim kurabilmemizde en etkili yollardan biri, sözel dildir. Bebek doğduğu andan itibaren; yüz mimikleriyle, ağlayarak ve çıkardığı tüm sesler ile sözel olmayan şekilde çevresindeki bireylerle iletişime geçmektedir. Düşüncenin ortaya çıkışındaki süreç dil ile şekillenir. Başlangıçta bebek, ihtiyaçlarını sadece ağlama becerisi ile ortaya koyar fakat gelişimsel olarak ilerlemeler kaydettikçe, merak ettiği soruları çevresindeki bireylere yönelten bir çocuk haline gelmektedir (Kol, 2011).

Bebeklik döneminde bebeğin konuşma davranışı iyi düzeyde gelişim göstermediği için, bebek çevresindeki bireylerle iletişimini hareketler yoluyla gerçekleştirmektedir. Bu süreçte düşüncenin simgesi olarak hareket ön plana çıkmaktadır. 12-24 ay aralığındaki bebekler, motor gelişim bakımından ilkel hareketler evresindedir (Hafizoğlu ve ark., 2017).

Motor gelişim iki alanda incelenmektedir. Bunlardan ilki; kaba motor becerileri diye adlandırılan: emekleme, atlama, merdivenden inme, çıkma, zıplama, dönme gibi beceriler iken, ikinci alan olan ince motor beceriler ise; ipe boncuk dizme, kâğıdı yırtma, kâğıdı yapıştırma, kâğıdı kesme, çatal ve kaşığı tutma gibi becerilerdir. Gelişimsel olarak bilinmesi gereken detay ise, çocuğun gelişiminde kaba motor beceriler, ince motor becerilere kıyasla daha önce gelişmektedir (Bee ve Boyd, 2009, s:219).

Bebeklik döneminde gelişim basamaklarının takip edilmesi gerekmektedir. Herhangi bir gelişim basamağında gerçekleşen problem, diğer tüm basamakları etkilemektedir. Örneğin, bebeklerde emekleme davranışı, bebeğin bulunduğu ortamı keşfetmesine yardımcı olmaktadır, dolayısıyla bu durum bilişsel gelişime olumlu yansımaktadır (Hafizoğlu ve ark., 2017).

Ebeveynlerin çocukların gelişim süreçleri hakkında bilgi edinmesi, çocuklarının yaşamlarının temelini sağlıklı atılmasına, sağlıklı insanlar yetiştirmelerine olanak sağlamaktadır (Senemoğlu, 2013, s:2). Bu nedenle, sıfır-üç yaş dönemi insan yaşamında gelişimsel açıdan temel olan bir süreci kapsamaktadır.

Bu dönem hem çocuğun gelişimi açısından önemli olmakla birlikte, erken müdahale sürecini belirleyebilmek adına dönüm noktası sayılabilecek kadar kritik bir dönemdir. Gelişimsel gecikme yaşayan veya gelişimsel açıdan bir takım olumsuz risklerle karşı karşıya kalan çocukların, standardize edilen testler aracılığıyla belirlenmesi erken müdahale programları için önemli bir adımdır. Standardize gelişim tarama araçları çocuklardaki gelişimsel gecikmeleri veya risk altında bulunan çocukların belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Gözün Kahraman ve ark., 2016).

Literatüre bakıldığında, İstanbul Anadolu Yakasında bulunan Ataşehir, Ümraniye, Üsküdar, Maltepe, Sancaktepe, Pendik, Tuzla ve Çekmeköy ilçelerinde ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesi ile ilgili bir çalışma daha önce yapılmamıştır. Oysaki 0-3 yaş dönemi çocuğun gelişimi açısından kritik bir öneme sahip olmakla birlikte, erken müdahale içinde oldukça önemli bir süreci kapsamaktadır. Erken müdahalenin temel amacı, gelişimdeki eksiklikleri erken fark edebilmek, gelişimsel gecikme seviyelerini en alt seviyeye düşürebilmek, normal gelişim gösteren çocuklarında gelişimini destekleyebilmeyi, tam

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; bu çalışmada İstanbul Anadolu Yakasında ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu çocukların gelişimlerini Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) aracılığı ile değerlendirilmesi ve çocukların gelişimlerine sosyo-demografik özelliklerin etki edip etmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Hipotezler (Denenceler):

H1: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE Dil-Bilişsel Gelişim alanı sonuçlarına etki eder.

H2: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE İnce Motor Gelişim alanı sonuçlarına etki eder.

H3: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE Kaba Motor Gelişim alanı sonuçlarına etki eder.

H4: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE Sosyal Beceri - Öz Bakım Gelişim alanı sonuçlarına etki eder.

H5: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE Genel Gelişim sonuçlarına etki eder.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bebeklik dönemi insanın gelişim sürecinde büyük öneme sahiptir. Bu süreç gelişimsel açıdan ele alındığında, tüm gelişim basamaklarında aktif ilerlemelerin görüldüğü bir süreci kapsamaktadır. Bu sürecin çocuğun gelişim sürecine katkı sağlaması, ilerleyen dönemlerde elde edilecek bilgi, beceri ve tutumların kazanımının temel alt yapısını oluşturmaktadır (Aksoy ve Koran, 2016).

Sıfır-üç yaş döneminde çocuğa sunulan fırsatlar, deneyimler, uyarılar, çocuğun gelişiminin temel alt yapısının oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bebeklik döneminin en önemli özelliği, bebeklerin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanıp desteklenebilmesi için, yetişkin bireylerin varlığına duyulan ihtiyaçtır. Dolayısıyla bu dönemde bebeğin yetişkin bireylere “tam anlamıyla bağılılığı” söz konusudur. Bu dönemde çocuğa sunulan bakımın niteliği, beslenme koşulları ve eğitim arasında çok yakın bir ilişki vardır (Metin ve ark., 2017).

Yeni doğanın henüz becerileri tamamen gelişmediği için, bebeğin temel gereksinimlerini karşılayan kişi ile kurmuş olduğu yakın ilişki, bebeğin bilişsel ve duygusal gelişimi açısından son derece önemlidir (Özeren ve Akın, 2016).

Bu süreçte, anne ile bebeğin arasındaki etkileşim önem kazanmaktadır. Bebeğin doğumundan itibaren temel ihtiyaçlarının karşılanması bebeği mutlu etmekle beraber, aynı zamanda bebeğin kendisinin değerli bir varlık olduğunu hissetmesini sağlamaktadır. Bebeğin duygusal gelişimi onun ihtiyaçlarının giderilmesiyle yakından ilgilidir (Pedük, 2011, s:224). Özellikle, bebeğin yaşamının ilk senesinde doğru ve uygun şekilde kurulan anne-bebek arasındaki iletişim güvenli bağlanmanın kurulmasına yardımcı olmaktadır. Bu durum, bebeğin hayat boyu devam edecek olan duygusal yeterliliği için de önem taşımaktadır (Kandır ve Alpan, 2008).

Bebek tarafından kazanılan temel güven duygusu, aynı zamanda bebeğin kişiliğinin gelişim sürecine de etki etmektedir (Arslan ve Arı, 2008). Anne ile bebek arasında kurulan güvenli bağlanma; kurulan iletişimin niteliği, aktarılan sevgi ve şefkat duygusunun boyutu, anne ile babanın bebeğe gösterdiği tavır ve tutumlar, bebeğin ilerleyen süreçteki benlik saygısının temelini oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Yapılan araştırmalar, bebeklik dönemi içerisinde anne-baba ve bebek arasındaki iletişimin niteliğinin bebeğin “beyin yapısına” etki ettiğini belirlemiştir (Bertan ve ark., 2009).

Çocuğun gelişiminde en önemli yıllar olarak bilinen bebeklik dönemi, beyin gelişimi yönünden kritik bir süreci kapsamaktadır. Beynin muazzam gücünü ve potansiyelini gerçekleştirebilmesi için sıfır-üç yaş dönemi önemli zaman dilimleridir. Bu süreçte, beyin gelişimine “nasıl katkı sağlandığı” önem taşımaktadır (Turhan ve Özbay, 2016).

Bebeğe uygulanan bakımın niteliği ve sağlanan uyarıcılar sayesinde, beynin uyarılması beyin gelişim sürecini pozitif yönlü etkilemekteyken, bebeğin bulunduğu ortamdaki uyarıcıların eksikliği ve yaşanan travmatik durumlar beyin gelişim sürecini negatif yönlü etkilemektedir. Bebek ile ebeveyn arasındaki ilişkinin niteliği, bu sürecin şekillenmesinde kritik bir role sahiptir (Gözün Kahraman ve ark., 2016).

Çocuğun bulunduğu ortamın şartları ve niteliği, gelişim sürecini pozitif veya negatif yönde mutlaka etkilemektedir. Dolayısıyla bebeklik döneminde, çocuğa aktarılan sevginin düzeyi, güvenli bir ortamın oluşturulması ve zengin uyarıcıların sağlanması çocuğun gelişim sürecini olumlu etkilemektedir (Kılınç ve Aral, 2015).

Gelişim sürecinin takip ediliyor olması, erken müdahale açısından önem taşımaktadır. Bebeklerde veya çocuklarda gelişimsel gecikmelerin erken süreçte belirlenebilmesi için, tüm gelişim alanlarının belirli süreçlerle değerlendirilmesi gerekmektedir (Madan ve Tekin, 2015). Sıfır-üç yaş döneminde karşılaşılan bir takım olumsuz etmenler, çocuğun gelişim sürecini etkileyerek yaşlılarıyla aralarında gelişimsel açıdan farklılıkların ortaya çıkmasına veya gelişimsel gecikmelerin yaşanmasına sebep olabilmektedir (Gözün Kahraman ve ark., 2016).

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın yapılmasında geçerli olan varsayımlar aşağıda belirtilmiştir.

1. Araştırmaya katılan ebeveynlerin veri toplama araçlarına verdikleri cevaplar onların gerçek düşüncelerini yansıtmaktadır.
2. Araştırmaya katılan çocukların test süresi boyunca verdikleri yanıtlar onların gerçek performansını yansıtmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma “Ankara Gelişim Tarama Envanterinin” ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada kullanılan çalışma grubu 0-3 yaş grubu çocuklar ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın örneklemi sadece, İstanbul Anadolu Yakasında ailesiyle birlikte yaşayan çocuklarla sınırlıdır.
4. Araştırma, İstanbul Anadolu Yakasında yaşayan ailelerin 0-3 yaş grubu 60 çocuğu ile sınırlıdır.

BÖLÜM 2

GELİŞİM ALANLARI

2.1. Sosyal Gelişim Tanımı ve Önemi

Sosyal gelişim, toplumun benimsemiş olduğu isteklerin, rollerin, uygun davranışları kazanılabilme, kabiliyeti olarak ifade edilmektedir (Özyürek, 2015). Bireyin içinde bulunmuş olduğu toplumdaki beklenen veya yapılması istenen davranışları yapma eğiliminde olarak yetiştiriliyor olması sosyal gelişimi oluşturmaktadır. Sosyal gelişim, çocuğun toplumdaki bireylerle pozitif yönlü ilişkiler kurabilmesidir (Pınarcık ve ark., 2015).

Yaşamını çevre ve bireylerle iletişim kurarak sürdüren birey, hayatı süresince çevresindeki bireylerden ve olaylardan etkilenmektedir. Bu iletişimin kaliteli olması, bireylerin benliğini bulabilmesi ve bireylerin hayatında doğru bir iletişim kurabilmesi için önemlidir (Acar Şengül ve Yükselen, 2015, s:178).

Aile, bebeğin ilk sosyal çevresidir. Bebek, sosyal ve duygusal özelliklerini genellikle aile içerisinde kazanmaktadır. Aile bireylerinin, bebekle kurmuş olduğu iletişim biçimi ile etkileşim boyutunun düzeyi, bebeğin aile içerisindeki konumunu belirlemektedir (Kandır ve Alpan, 2008). Hayatın henüz ilk anlarında görülmekte olan ilk sosyal davranış bebeğin anneye olan düşkünlüğüdür (Yavuzer, 2015, s:22). Bebek annesine, kendini güvende hissetmek, huzur bulmak, sevildiğini hissetmek amacıyla gereksinimlerini giderecek davranışları ortaya koymaktadır (Güvendeğer Doksat ve Demirci Çiftçi, 2016).

Bebeğin çevreyi tanınmasında ve başka bireylerle iletişime geçebilmesinde, anne-babası ile olan etkileşimi ve bağlılığı büyük rol oynamaktadır. Tüm bebekler, bir bireye “güvenli bağlanma” ihtiyacı hissetmektedirler. Bebeklerin kendilerini güvende ve huzurlu hissedebilmeleri için, sevgi ve şefkat dolu bir iletişimin kurulması gerekmektedir (Baran, 2011, s:205-206).

Ailenin çocuğa yönelik uyguladığı davranış kalıpları, tutumlar, çocuğun hayatında mutlaka iz bırakmaktadır. Bu izin çocuğa bırakacağı etkinin pozitif yönlü olabilmesi için, dikkat edilmesi gereken bazı kriterler bulunmaktadır. En önemli

kriterler ise, ebeveynlerin tutumu, eşlerin birbirleriyle olan ilişkisi, ebeveynlerin çocuğuyla kurmuş olduğu iletişimin sağlıklı ve güçlü olabilmesidir (Yaşar Ekici, 2015).

Yaşamın ilk altı ayında, bebek ile kurulan sosyal ilişkinin düzeyi oldukça önemlidir. Yapılan araştırmalar, bebeklik döneminin ilk yılında, anne ile bebek arasında kurulan ilişkinin niteliğinin, bebeğin sosyal-duygusal gelişimine etki ettiğini ortaya koymuştur (Yılmaz, 2012).

İki yaş döneminin sonlarına doğru, çocuk çevresindeki yetişkin bireylerle vakit geçirmekten, onlarla oyun oynamaktan, keyif almaktadır. Bu dönemde, çevresinde bulunan bireyleri taklit etmeye başlamaktadır (Özmen, 2013). Bandura, bireylerin herhangi bir davranışı kazanabilmeleri için o davranışın mutlaka çevresindeki bireyler tarafından “nasıl yapıldığını” gözlemlemeleri gerektiğini belirtmiştir. Bireylerin yaşamlarında, modelleri gözlemleyerek, o davranışı kazanmaları sıklıkla yaşanan bir durumdur (Özyürek, 2015).

Çocuklar ebeveynlerini gözlem yaparak, sosyal rolleri veya bir konu üzerindeki davranış tutumlarını öğrenebilmektedirler. Ebeveynlerini model alırken, çocuklar aynı zamanda annelerinin veya babalarının karakterlerini örnek alarak, onları taklit etmektedirler. Bu nedenle, ebeveynlerin sergiledikleri davranış ve tutumlar çocuklarına da yansımaktadır (Özdemir ve ark., 2012).

2.2. Erikson' un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı

Erikson bireyin gelişim sürecini sekiz evreye ayırmıştır. Erikson insanların bu sekiz evre süresince psiko-sosyal gelişim süreçlerini tamamladığını belirtmiştir (Arslan ve Arı, 2008). Erikson, bireyin hayatında tüm evrelerin aynı öneme sahip olduğunu ve kişilik gelişiminin yaşam boyu devam ettiğini vurgulamıştır. Kişilik bu sekiz evrede gelişimini sürdürerek devam etmektedir. Herhangi bir evrede kriz yaşandığında, bu kriz diğer dönemlerde çözüme kavuşabilmektedir (Baran, 2011, s:205).

1. Evre: Temel Güvene Karşı Güvensizlik Dönemi (0-1 Yaş)

Sıfır-bir yaş döneminde bebeğin çevresindeki bireylerle olan iletişiminin kaliteli olması, bebeklerin temel güven duygusunu kazanmasını etkilemektedir. Anne bebeğin gereksinimlerini karşılarken, annenin bebeğine dokunup tensel temas kurması, onunla ilgilenmesi, konuşması, bebeğin hem kendisine güven duymasını sağlarken, aynı zamanda çevresine de güven duymasına katkı sağlamaktadır (Senemoğlu, 2013, s:81).

Yaşamın ilk yılı içerisinde bebeğin, psiko-sosyal görevlerinin temelinde sağlıklı bir şekilde güven duygusunu kazanabilmesi yatmaktadır. Anne ile bebek arasında kurulan güven bağı bireyin ilerleyen dönemlerindeki kuracağı ilişkilerin temel alt yapısını oluşturmaktadır (Yılmaz, 2012).

Erikson'a göre bu dönem temel güvene karşı güvensizlik olarak belirtilmiştir. Bebeğe temel güven duygusunun kazanımı, bağlanmanın temelini oluşturmaktadır (Acar Şengül ve Yükselen, 2015, s:180).

Anne ile bebek arasında temel güven duygusunun sağlıklı kurulabilmesi, bebeğin hayatında en değerli kişi olan annesi ile kurulan iletişimin ve etkileşimin boyutuna bağlıdır. Bebek annesinin, kendisine değer verdiğini algılar ve onu terk etmeyeceğine inanırsa bu süreç olumlu sonuçlanır (Cüceloğlu, 2013, s:355).

Bazı ebeveynler, çocuklarına agresif tavırlar sergileme, ilgi göstermeme veya çocuklarına sürekli onu terk edip gideceğini söylediklerinde çocuklar kendilerini “değersiz bir varlık” olarak algılamaktadırlar. Dolayısıyla da bu durum karşısında çocuklarda, düşük benlik saygısı oluşmaktadır (Kandır ve Alpan, 2008).

2. Evre: Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç Dönemi (1-3 Yaş)

Bu evre, bir-üç yaş dönemini kapsamaktadır. Evrenin en belirgin özelliklerinden biri çocuk, dışkısını kontrol etme becerisini kazanmaktadır (Yazgan İnanç ve ark., 2008, s:43). Çocukta var olan kas sisteminin aktifleştiği bir dönemdir. Çocuk, psiko-motor hareketlerinde, kontrolü elinde tutmak istemektedir (Arslan ve Arı, 2008).

Bu dönemin en büyük krizi olan özerkliğe karşı utanç ve şüphedir. Ebeveynler çocuklarına uygun rehberlik ettiklerinde bu kriz çözüme kavuşmaktadır (Berk, 2013, s:249).

Bu dönemde çocuğun kendi kendine yemeğini yiyebilmesi, yaşına uygun görevler verilerek, sorumluluklarını yerine getirebilmesi, oyuncaklarını toplayabilmesi, kendi kıyafetini seçebilmesi, gibi davranışları ebeveynleri tarafından desteklenip özendirilmelidir (Senemoğlu, 2013, s:82).

Çocuğun yaptığı her davranışı aşırı derece kontrol edip denetlemeye çalışan, mükemmeliyetçi ebeveynlerin davranışları ve tutumları, çocuğa “yalnız başına hiçbir şeyi yapamayacağı” mesajını vermektedir (Baran, 2011, s:206).

3. Evre: Girişkenliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3-6 Yaş)

Bu evre, üç-altı yaş dönemini kapsamaktadır. Burada çocuk bir birey olduğunun farkına varır. Yaklaşık üç yaş döneminde “nasıl bir birey” olacağına dair ilk düşüncelerin oluştuğu “nasıl biri olmalıyım” sorusunun cevaplarını keşfetmeye başladığı bir dönemdir. Bu dönemde çocuk, çevresindeki yakın bireylerin davranışlarını ve tutumlarını taklit etmektedir (Şahin, 2009).

Çocuk çok meraklıdır ve çevresini bolca keşfetmek istemektedir. Bu süreçte, çocuğun girişimcilik duygusu ebeveynler tarafından yanlış bir tutum olarak algılandığında veya çocuğa bu duygu aktarıldığında, çocukta suçluluk duygusu oluşmaktadır (Atalay Yalçın, 2010).

4. Evre: Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu Dönemi (7-11 Yaş)

Bu dönem, çocuğun okula başladığı dönem olmakla birlikte, sosyalleşmeye de başladığı dönemdir. Çocuklardan herkesin bir beklentisi vardır. Öğretmen ve ebeveynler çocukların akademik yaşamlarında başarılı olmasını isterlerken, öte yanda çocuğun bir durumda başarılı olması onun başarı duygusunu tatmasını sağlarken, üstesinden gelemediği sorumluluklarda çocukta başarısızlık duygusu oluşturmaya başlamaktadır (Arslan, 2008).

5. Evre: Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası Dönemi (11-17 Yaş)

Erikson (1968), ergenlik sürecini bireyin yaşamında önemli bir zaman dilimi olarak gördüğünü ifade etmiştir. Ergenlik bireyin kendini belirleme ve benliğiyle ilgili problemlerin, çok sık yaşandığı bir evredir. Birey bu evrede kendisine bir “kimlik bulabilme” durumu içerisinde. Kimlik karmaşası yaşamaktadır. Sürekli kendisine “ben kimim” sorusunu yönelttiği evredir (Şahin, 2009).

6. Evre: Dostluk Kazanmaya Karşı Yalnız Kalma Dönemi (17-30 Yaş)

Ergenlik döneminde birey kimliğini bulmuştur. Kişi çevresindekilerle daha yakın dostluğa dayanan ilişkiler kurmaktadır. Birey için artık iş hayatı ve evlilik düşüncelerinin ön plana çıktığı evredir. Bu evrede eğer çevresinde bulunan bireylerle sevgiyi alabilme, sevgiyi verebilme, konularında problemler yaşamazsa, güvenli bir ilişki kurulabilmektedir (Gürses ve Kılavuz, 2011).

7. Evre: Üretkenliğe Karşı Duraklama Dönemi (30-60 Yaş)

Birey, bu evrede üretken olmakla beraber, yaratıcı tutumlarda ön plana çıkabilmektedir. Çevresine faydalı olduğu müddetçe, üretkenliğini korur. Eğer kendisini çevresine karşı faydalı görmezse bireyde yalnızlık duygusu oluşabilmektedir (Senemoğlu, 2009, s:85).

8. Evre: Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk Dönemi (60+Yaş)

Bu evrenin en önemli özelliği, diğer evrelerdeki krizleri başarılı bir şekilde atlatan, birey artık yaşamı bir bütün şekilde değerlendirmektedir. Bu evrede birey yaşama dair pozitif yönlü düşüncelere sahiptir. Geçmişte yaşanan tüm olay ve durumları hoşgörüyü karşılamaktadır. Ölümü ve ölüme dair tüm düşünceleri kabullenmektedir (Atalay Yalçın, 2010).

2.3. Sosyal Beceriler

Sosyal Beceri: Bireylerin toplumda yer alabilmesi için, toplumdaki diğer bireyler tarafından onaylanıp, kabul edilmesi ile gerçekleşen bir durum olarak nitelendirilmektedir. Sosyal beceriler, bireyin yaşamış olduğu çevrede onaylanmasını ve sosyal ilişkilerini başarıyla yürütmesine katkı sağlamaktadır (Samancı ve Uçan, 2017).

Sosyal beceriler, çocuktaki büyüme veya gelişim süreçlerindeki olaylara hemen uyum sağlama, kendi özelliklerini bilme, yaşadığı durum karşısında aniden karar vermeme, empati kurma becerilerinde, başarılı performanslar sergilemesine yardımcı olmaktadır (Aktaş Özkafacı, 2012).

2.3.1. 0-3 Yaş Grubu Çocuklarda Görülebilecek Sosyal Beceriler

1) Yeni doğan bebeğin sosyal becerileri sınırlıdır (Yavuzer, 2015, s:15). Yeni doğan gereksinimlerini ağlayarak belli etmekte ve özellikle annenin dikkatini çekmeye çalışmaktadır. Eğer yanında bir birey varsa onu inceleyebilmek için ona doğru bakıp öncelikle yalnızca görüş alanı kapsamındaki bireyin yüzüne gülümsemektedir. Mutlu olduğunun en büyük göstergelerinden biri de bebeğin gülümsemesidir (Yavuzer, 2015, s:35).

- 2) Yeni doğan yakın ebeveynlerinin gülümseme davranışına kayıtsız kalmaz ve buna karşılık vererek sesler çıkartmaktadır (Baran, 2011, s:240).
- 3) Bebeğin temel ihtiyaçları şefkatle, sevgiyle, ilgiyle karşılandıkça daha çok etrafındaki bireylere gülümser. Altı-Onuncu hafta aralığında yakın çevresindeki bireylerin pozitif yönlü iletişimi “sosyal gülümseme” olarak adlandırılan gülümsemeyi ön plana çıkarmaktadır (Berk, 2013, s:251).
- 4) Bebek altı aylık olduğunda, dikkatini daha çok nesnelere çekmektedir. Bu ayda ellerini çok iyi kullanmaya başlar ve bir nesneyi bir elinden diğer eline geçirebilmektedir (Yavuzer, 2015, s:58).
- 5) Bebek yedi aylık olduğunda, çevresinde bulunan tanıdığı bireyleri, yabancı bireylerden ayırt edebilmektedir (Yılmaz, 2012).
- 6) On iki aylık olduğunda, bebek hoşça kal manasına gelen el sallama hareketini yapabilmektedir (Yavuzer, 2015, s:96).
- 7) On iki aylık olduğunda bebek, her geçen gün daha da artan hareketliliğinden dolayı çevresinde bulunan tüm nesnelere uzanır. Bütün duyularını, yeni keşifleri araştırırken kullanmak ister (Yılmaz, 2012).
- 8) On sekiz aylık olduğunda, bebek kolay yapılabilir faaliyetlerden bir kısmını kendine göre taklit edebilir. Örneğin; oyuncak bebeklerine yemek yedirir. 18 aylık olduğunda çevresini daha meraklı, daha sabırsız bir şekilde keşfetmek için can atar, ancak hala bu dönemde tanıdığı bireylere karşı bağlılığı sürmektedir (Yavuzer, 2015, s:114 -115).
- 9) On sekiz aylık olduğunda, bebek yüz mimiklerine, duygularını çok rahat bir şekilde yansıtmaktadır (Meggitt, 2013, s:116).
- 10) İki yaş dönemindeki çocuk, kendine ait olan nesnelere bilir ve onlara zarar gelmesini istemez (Senemoğlu, 2013, s:87).
- 11) İki yaş dönemindeki çocuk, oyuncaklarını henüz başka çocuklarla veya bireylerle paylaşmak istemez, bu dönemde kendi ebeveynlerinin de diğer çocuklarla ilgilenmesini tercih etmemektedir (Yavuzer, 2015, s:141).

12) İki yaş dönemindeki çocuk, çevresindeki bireylerin duygularını anlayabilmektedir (Meggitt, 2013, s:116).

13) Üç yaş döneminde çocuk, oyun oynama esnasında, içsel konuşma davranışında gittikçe azalma görülür bu durum yaşlılarıyla olan iletişimini daha da güçlendirmesine olanak sağlamaktadır (Yavuzer, 2015, s:192).

2.4. Bağlanma Kuramı

Bebek ve ebeveyn ilişkileri üzerine kurulan çalışmaların, odak noktası çoğunlukla bağlanma konusu olmuştur. Bağlanma kuramından özellikle, John Bowlby ve Mary Ainsworth 'ün çalışmalarından etkilenilmiştir (Bee ve Boyd, 2009, s:594).

Bebek, hayatını devam ettirebilmesi ve en temel ihtiyaçlarının giderilmesi için, bir yetişkine ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçları karşılayan yetişkin kişi ise, bebeğin ihtiyaçlarını zorunluluk duygusuyla yapmaz aksine bu ihtiyaçlarını karşılarken bundan mutluluk ve huzur duymaktadır (Köse ve ark., 2013).

Yeni doğan yaşamın ilk aylarında bağlanma tepkilerini çevresindeki istediği herhangi bir bireye sergileyebilir, fakat yaşamın altıncı ayından sonra, gelişimsel açıdan bir problem yaşamayan bütün bebekler, kim ile yakın bir bağ kurmak isterse tüm zamanlarını o birey ile geçirmektedirler. Seçilen birey bebek için, "birincil bağlanma objesidir" (Soysal ve ark., 2005). Bebeğe bağlanma davranışlarının gerçekleşmesi tam anlamıyla, altı-yirmi dört ay aralığında gerçekleşmektedir (Kesebir ve ark., 2011).

Bağlılık ilişkisinin kurulması çocuğun bütünsel gelişimi açısından, son derece önemlidir. Bağlılık aracılığıyla kendini güvende hisseden çocuğun benlik duygusu olumlu olarak gelişmekte ve sosyalleşmesine olanak sağlamaktadır (Yazgan İnanç ve ark., 2008, s:67).

Bowlby temel güven duygusunu kazanamayan bir çocukta, nevrotik bir anksiyetenin gelişebileceğini ifade etmiştir. Bowlby bağlanmanın oluşumu için, bebeğin doğduktan sonra ki üç yılının kritik olduğunu belirterek bu süre içerisinde, bağlanmanın gerçekleşmesi gerektiğini vurgulamıştır (Güvendeğer Doksat ve Demirci Ciftci, 2016).

Sıfır-üç yaş dönemindeki bağlanma, sınırlı sayıdaki bireye pozitif davranışların oluşturulması, günün neredeyse çoğu anında o bireyle bir arada olmak istemesi, çocuğun korktuğu anlarda yalnızca o bireye yönelmesi, kendisini yalnızca o bireyleyken huzurlu hissetmesi gibi, duygu ve davranış örüntülerinin tamamını kapsamaktadır (Soysal ve ark., 2005).

Bağlanma davranışının kökünde yatan iki hedef vardır. Birinci hedef: Bebeğin bağlandığı kişiyle iletişim ve etkileşimini devam ettirmesiyle başına gelebilecek olumsuz durumlardan kendini korumaktır. İkinci hedef: Bebeğin bağlandığı kişinin ona hissettirdiği güven duygusuna dayanarak, bulunduğu çevreyi özgür bir şekilde araştırmak istemesidir (Yıldızhan, 2016).

Ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişimin boyutlarını anlamlandırabilmek için, durumu “çift yönlü” değerlendirmek gerekmektedir. Ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanma durumunun anlaşılabilmesi için öncelikle bağlanma davranışlarının gözlenmesi şarttır. Bağlanma davranışı “çift yönlü” olduğu için bu süreçte çocuğun sadece ebeveyne bağlanması yeterli değildir, aynı zamanda ebeveyninde çocuğa bağlanması gerekmektedir (Bee ve Boyd, 2009, s:596).

Bağlanma davranışının “çift yönlü” olduğu unutulmamalıdır. Tek yönlü bağlanmanın, sağlıklı bir bağlanma durumunu ortaya koymayacağı aşıkardır. Özellikle yaşamın ilk yıllarında oluşan bağlanma stilinin biçimi oldukça önemlidir. Örneğin, anne ile çocuk arasında oluşan güvenli veya güvensiz bağlanma, bir defa dahi olsa bağlanma stili oluşuktan sonra, bu durumun değişme ihtimali genellikle azdır (Kesebir ve ark., 2011). Bu nedenle, yaşamın ilk yıllarındaki anne- çocuk ilişkisi, yakın ebeveynlerin çocuğa güven vermesi, bağlanma stilinin oluşması sürecinde önemli rol oynamaktadır.

2.4.1. Ayrılık Kaygısı

Çocuk altı ay ile üç yaş arasında, kendisi için önem olan birini bağlanma figürü seçmekte ve bu bireye aşırı düzeyde bağlanmaktadır. Çocuk seçtiği bireyin, sürekli yanında olmak ister ve ondan uzak kalmayı asla tercih etmez. Uzak kaldığında ise, çocukta hırçınlaşma, yüksek sesle ağlama davranışları görülebilmektedir. Çocuk bağlandığı kişiyle bir arada olduğunda, aşırı derece de mutlu olmakta ve bu mutluluk davranışlarına da yansımaktadır (Acar Şengül ve Yükselen, 2015, s:181).

Bu durum geçici olmakla beraber, ayrılık durumlarına verilen tepkilerin boyutu, üç yaş döneminin sonuna doğru azalmaktadır. Bu azalma durumunun nedeni, çocuklar gelişimsel olarak ilerlemeler kaydedip, yürümeye koşmaya başladıkça çevresini daha çok keşfetme çabası içine girmekte ve dolayısıyla çevresindeki bireylere daha az bağlılık göstermektedirler. Bebeklerin tanımadığı bireylere karşı duyduğu korku ve kaygı, çoğunlukla altı-yedi aylık olduğunda başlamakta ve iki yaş itibarıyla en üst seviyelere ulaşmaktadır (Yazgan İnanç ve ark., 2008, s:171).

Araştırmacılar, çocukluk döneminde görülen ayrılık kaygısının ortaya çıkmasındaki etmenlerin neler olduğunu araştırmıştır. Ayrılık kaygısına etki eden faktörler; biyolojik etkenler, çocuğun mizacı, bağlanma stili, ebeveynlerde kaygı ve depresyonun var olması, evlilikteki krizler ve baba yokluğu gibi etmenlerin rol oynadığı belirlenmiştir (Küçüköyük, 2015).

2.4.2. Yabancı Durum Deneyi

Bağlanma durumunun gerçekleşmesinde, bireysel farklılıkların da etkisinin olacağını düşünen Ainsworth, çalışma arkadaşlarıyla beraber, yabancı durum deneyini ortaya koyarak çocuklarda ki bağlanma örüntülerini incelemek istemişlerdir (Özer, 2018). Ainsworth ve çalışma arkadaşları, güvenli ile güvensiz bağlanma durumunu incelemek için, laboratuvar ortamı içerisinde bağlanmayı çalışmışlardır (Morsünbül ve Çok, 2011).

Yabancı Durum Deneyi: On iki-On sekiz ay aralığındaki bebekler ve anneleriyle birlikte gerçekleştirilir. Anneler, çocuklarıyla beraber “oyun odasına” götürülür. Burada öncelikle annenin çocuğuyla birlikte kısa bir zaman geçirmesi istenir. Daha sonra oyun odasına, yabancı bir birey girer. Yabancı birey, çocuğun oyun ortamına girerek ona eşlik etmek ister. Son aşamada ise, belli bir süre sonrasında anne odadan çıkarılır, çocuk yabancı birey ile tek başına bırakılır (Güvendeğer Doksat ve Demirci Ciftci, 2016).

Ainsworth, çocukların durumlar karşısında nasıl tepkiler gösterdiklerini, belirleyerek bunun sonucunda bağlanma tipi hakkında fikir edinmiştir. Çocuk göstermiş olduğu tepkilere göre, üç bağlanma stilinden birine sahiptir (Bee ve Boyd, 2009, s:608).

Main ve Solomon (1990), bir grup çocuğun Ainsworth ve çalışma arkadaşları tarafından oluşturulan, kategorilere uymadığını fark etmişlerdir (Küçüköyük, 2015).

Çalışmacılar yeniden yabancı durum deneyindeki bağlanma örüntülerini kontrol ettiklerinde, çocukların bağlanma stillerinin gözlenmesi sonucu kategorilere ayırmıştır. Fakat bazı çocukların sergilediği davranışlar da farklılıklar gözlenmiş ve bu çocuklar bağlanma stillerinin oluşturduğu sınıflandırmaların hiçbirine uymadığından dolayı, farklı bağlanma sınıflandırmanın olması gerektiğini düşünerek “dağınık bağlanma” kategorisini ortaya koymuşlardır (Kılıç ve Kümbetlioğlu, 2016).

2.4.3. Güvenli-Güvensiz Bağlanmalar

1) Güvenli Bağlanma: Anne ile çocuk arasında güvenli bağlanmanın oluştuğunun en büyük göstergesinden biri, çocuk annesini bulunduğu ortamı keşfe

dalarken güvenli bir üs olarak kullanmasıdır (Özer, 2018). Anne ile bebek arasında güven bağının doğru gelişebilmesi için annenin davranışlarının tutarlı ve anlayışlı olması gerekmektedir (Kesebir ve ark., 2011).

Güvenli bağlanan çocuk, annesiyle beraberken bulunduğu çevresini çok istekli bir şekilde araştırma peşindedir. Annesinin yokluğunda kaygı duysa da bu kaygı düzeyi çok azdır (Morsünbül ve Çok, 2011).

Bowlby'e göre anne ile çocuk arasında güvenli bağlanmanın gerçekleştiği aileler, çocuklarına değerli bir varlık olduklarını hissettirirler, onlara güven içerisinde yaşadığı duygusunu hissetmelerini sağlarlar. Dolayısıyla güvenli bağlanan çocuklar, öz güvenlerini kazanarak, sağlıklı birey olurlar (Sümer ve Şendağ, 2009).

Bu çocukların ebeveynlerinin özellikleri, çocuklarının ağlama davranışında gereksinimlerini hemen karşılayan ve çocuğun verdiği mesajları hemen alabilen ebeveynlerdir. Çocuğun nerede, ne zaman, neye ihtiyacı varsa, anne her durumda hazır olarak beklemektedir (İlaslan, 2009).

2) Güvensiz Bağlanma (Bağlanmamış Kaçınmacı): Çocuk, annesi yanındayken oyuncak odasını araştırıp keşfe çıkmıştır. Annenin odadan uzaklaşmasına tepki göstermeyip, agresif davranışlar sergilememiştir (Küçüköyük, 2015). Bu çocukların herhangi bir korku durumu yaşadığında, kendisini güvende hissedebilmek için annesini arama çabasına girmeyen çocuklar olduğu belirlenmiştir (Acar Şengül ve Yükselen, 2015, s:181).

3) Güvensiz Bağlanma (Kaygılı-Kararsız): Çocuk oyun odasında keşifte bulunmaz. Tanımadığı bireye karşı da tedirgin davranışlar sergilemektedir. Anneden ayrıldığında aşırı telaşlanmaktadır, annenin odaya tekrar dönüşü bile çocuğu sakinleştiremez. Tanımadığı bireyler tarafından rahatlatılmayı çok istemez (Bee ve Boyd, 2009, s: 609).

Annesi çocuğun yanından ayrıldığında, çocuk da aşırı derecede kaygıya yönelik davranışlar ortaya çıkmakta ve tanımadığı kimseyle etkileşime girmemektedir (Özer, 2018).

4) Güvensiz Bağlanma (Düzensiz Dağınık): Güvensiz bağlanma durumunu temsil etmektedir. Anne ile çocuk tekrar bir araya geldiğinde, çocuk annesine karşı depresif bir hal içindedir (Berk, 2013, s:267). Bu çocuklar, stres yaşadığında veya korktuğunda anneleriyle temas kurmak isterken, ancak aynı anda annelerinden uzaklaşmak da istemektedirler (Kılıç ve Kümbetlioğlu, 2016).

Bu çocukların ebeveynlerinin özellikleri ise, fiziksel taciz durumunu yaşama ihtimali ve psikiyatrik bozuklukları olabilme potansiyeli yüksek olan veya kendi bağlanma nesnelere ile olan problemlerini halledemeyen annelerdir. Bu bağlanma durumunun alt yapısında, bebeğin veya çocuğun temel gereksinimlerini karşılayan bireyden korktuğu ifade edilmiştir (Kesebir ve ark., 2011).

2.5. Sosyal Gelişimi Etkileyen Faktörler

2.5.1. Aile

Çocuğun sosyal becerilerindeki gelişim sürecini etkileyen en önemli faktörlerin başında aile gelmektedir. Çocuğun hayatı süresince; sevmek, sevilmek, paylaşmak, saygın olmak, çevresinde bulunan kişilerle iletişim süreçlerini ayarlama, hayata dair davranış ve tutumunu oluşturma, toplum tarafından benimsenen veya benimsenmeyen rolleri kabul etme becerilerini, çocuk önce ailede öğrenmektedir (Yaşar Ekici, 2015).

Ebeveynlerin kişilik özellikleri, değerleri, inançları, çocuğuna yönelik sergilediği tutum ve davranışları, çocuğun hayatının ilk birkaç yılında ona sunulan fırsatlar, sosyal gelişimini ve sosyal becerilerini etkilemektedir (Erten, 2012).

2.5.2. Çevre

Çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi süresince, içinde bulunduğu çevreye uyum sağlaması gerekmektedir. Çevreye uyum sağlayan çocuk aynı zamanda sosyalleşmeye de başlamaktadır. Bu süreç içerisinde toplumun tutumunu, düşünce yapısını, davranış kalıplarını çevreyle bütünleştirmede öğrenmektedir (Samancı ve Uçan, 2017).

2.5.3. Akran İlişkileri

Yeni doğan bebek temel ihtiyaçlarının karşılanması için bir yetişkine muhtaçtır. Bebek çıkardığı seslerle jest ve mimikleriyle annesi ile iletişime geçmektedir. Bu dönemde bebek en çok zamanını annesi ile geçirmektedir. Yaşamının altıncı ayından itibaren, çevresinde bulunan tüm bebeklere karşı ilgi duymaktadır. Bu yüzden onlara dokunmak istemekte ve bol bol gülümsemektedir (Acar Şengül ve İpek Yükselen, 2015, s:193).

Bu dönemde çocuklar cinsiyetlerini bilmelerine karşın kurulan arkadaşlık ilişkilerinde, illa aynı cinsiyetten arkadaşım olmalı düşüncesine sahip değildirlere.

Arkadaş ilişkilerinde çocuklar, samimi davranışlar sergilerler fakat ilişkilerinde empatiden yoksundurlar (Yavuzer, 2015, s:144 -145).

Kandır (2003)' a göre çocuk üç yaşına geldiğinde, gelişim sürecinin doğal bir yansıması olarak “ben” kavramı ön plana çıkmaktadır. Çocukta bu durumun göstergeleri ise; zaman, mekân, ayırt etmeksizin hep kendi arzularının gerçekleştirilmesini istemesidir. Fakat yaşlılarıyla beraber bir yerde toplandığında, tüm çocukların “ben”liğini sergilemek istemesi akranlarıyla problem yaşamalarına neden olmaktadır (Yılmaz, 2012).

2.5.4. Oyun

Oyun, belli bir amacı içeren veya içermeyen, kurallı veya kuralsız oluşturulan, çocuğun mutlaka içerisine kendi isteğiyle severek dahil olduğu en etkili etkinliktir. Oyun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim süreçlerine katkıda bulunmada büyük bir paya sahiptir (Ünal, 2009).

Çocuk oyun oynarken, var olan becerilerini geliştirmekle birlikte aynı zamanda yeni becerileri de öğrenmektedir. Oyunun en büyük yararlarından biri, çocuğun yaratıcılığını geliştirmesidir (Yavuzer, 2015, s:140).

Oyun çocuğun çevresinde bulunan bireylerle iletişim kurmasına ve sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Erikson, oyunu psiko-sosyal gelişim kuramı içerisinde değerlendirerek çocuğun psiko-sosyal gelişim sürecinin aynası olduğunu ve tüm gelişim evreleri süresince oyunun da değişikliklere uğrayacağını farklılıkların görülebileceğini belirtmiştir (Koçyiğit ve ark., 2007).

2.6. Bilişsel Gelişim

Biliş, içsel zihinsel süreci tanımlamaktadır, zihin içinde birçok şeyi barındıran geniş bir kavram olarak adlandırılmaktadır (Aral, 2011, s:100). Biliş sözcüğü, bilgileri algılama, işleme, bellekte tutabilme, edinilen bilgileri kullanabilme gibi durumlarını kapsamaktadır (Üstündağ, 2014).

İnsanın dış dünyayı anlamlandırması ve öğrenebilmesine katkı sağlayan bilişsel etkinliklerdeki gelişim “bilişsel gelişim” olarak ifade edilmektedir. Bilişsel gelişim, bebeklik döneminden başlayarak yetişkinlik dönemine kadar insanın çevresini, dünyasını anlayabilme, durumlarının daha da karmaşık bir hala dönüşmesi sürecidir (Senemoğlu, 2013, s:34).

Piaget' e göre bireyin kendisini ve içinde bulunduğu çevreyi anlama çabası bilişsel gelişimin doğmasına neden olmuştur (Şirin, 2008). Bilişsel gelişimin esas hedefi, soyut biçimde akıl yürütebilme, tahminlerde bulunabilme, olaylara mantıksal bakış açısıyla bakabilme gibi durumları kapsamaktadır (Pınarcık ve ark., 2015).

2.6.1. Piaget ' in Bilişsel Gelişim Kuramındaki Temel Kavramlar

Zekâ: Zekâ, bireyin çevreye uyum sağlaması olarak ifade edilmektedir. Birey yaşamını devam ettirebilmek için, kendisine en uygun şartları arayıp bulmak istemektedir. Bu durumun gerçekleşmesini sağlayan temel faktör, bireyin zekâsıdır. Organizma değişen olgunlaşma seviyesi ve çevre ile etkileşimi doğrultusunda çeşitli deneyimler kazanmaktadır (Senemoğlu, 2013, s:36).

Şema: Şema, çocuğun çevresini anlayabilmesi ve uyaranlara yanıt verebilmesi için, ortaya çıkan hareketlerin temel yapısını oluşturan bilişsel yapıdır, bilginin oluşturulma sürecinde en temel faktördür (Atay, 2012, s:145).

Şemaların oluşturulma durumu, bireyin bilişsel işlevlerine bağlı olmakla birlikte, bu işlevler ömür boyunca devam etmektedirler. Bebek gelişimsel ilerlemeler kaydettikçe, şemalar farklılaşmaktadır. Şemaların sayısında bir artış olmakla beraber, şemalar karmaşık bir hale dönüşmektedir (Ahioğlu Lindberg, 2011).

Özümlenme-Uyum Kurma: İnsanlar yeni deneyimler elde ettikçe, bazı durumlarda var olan şemalar yetmemektedir. Yeni durumları anlamlandırabilmek ve açıklayabilmek daha da zorlaşmaktadır. Böyle durumlarda insanlar, yeni elde ettiği deneyimlerle, var olan şemaların birbirleri ile uyum sağlaması için çaba sarf ederler. İnsanın çevresi ile etkileşime girerek karşılaştığı farklılıklara uyum sağlayabilme süreci adaptasyon olarak ifade edilmektedir (Aral, 2011, s:140).

Piaget bireyin karşılaştığı yeni bir durumu, önceden elde ettiği şemaların içerisine alıp yerleştirmesine “özümlenme” ifadesini kullanırken, bireyin yeni karşılaştığı durum mevcut şemalara uymadığında, yeni şemaların oluşturulması ve elde var olan mevcut şemaların içerik ile niteliklerinin değiştirilmesi sonucunda, yeni kazanılan tecrübelerin olması gerektiği şekilde davranılmasını “uyumsama” şeklinde ifade etmiştir (Kırlar, 2006).

Dengeleme: Dengelede olan zihin, ortama yeni uyarıcıların gelmesiyle beraber bir dengesizlik yaşamaktadır. Dengesizlik yeni bir durum ile ilk defa karşılaşılması sonucunda, hemen bir olayı veya durumu anlamlandıramama durumudur ve birey bu durum karşısında şaşkınlık yaşamaktadır. Birey zihninde mevcut olan şemalardan farklı olan bir durum ile karşılaştığında, bu durumu hemen anlamlandıramaz (Yıldırım, 2016).

Dengeleme, kişinin özümleme ve düzenleme yolu ile çevresine uyum sağlamasına yardım ederek, dinamik bir dengeye ulaşabilme sürecidir. Bilişsel gelişim sürecine katkı sağlamakla beraber, öğrenme sürecinin de esas temelinde yatmakta olan en etkin kuvvettir (Kılınç, 2011).

2.7. Piaget ‘in Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget’in düşüncesine göre çocuk, kendi dünyasını anlamlandırmayı istemekte ve hayatını anlamlı bir hale getirebilmek içinde; çevresindeki yakın bireylere, nesnelere yönelmektedir. Çocuk dünyanın pasif alıcısı değildir. Bilgiyi kazanabilmede etkindir (Arslan, 2012, s:6). Piaget’ e göre bilişsel gelişim “devamlı ve ilerleyici bir dengelenme sürecidir” ve gelişimin aşamaları birbirini takip eden dengelenme aşamalarından oluşmaktadır (Atay, 2012, s:143).

Piaget ‘e göre bebekler, şemaya uyum sağlayarak ve organize ederek bir gelişme kaydetmektedirler. Bu gelişmeler bebekleri birer aşamalar düzeni içerisine götürmekle birlikte, her aşama bir önceki ilerlemelerden beslenmektedir. Kısacası, gerçekleşen her aşama, kendinden önceki aşamaları; bilişsel yapıları birleştirmektedir (Elibol, 2015, s:148).

2.7.1. Duyusal-Motor Dönem (0-2 Yaş):

Çocuğun doğduğu andan itibaren, iki yaş dönemi sürecine dek olan dönem duyuşsal-motor dönem olarak adlandırılmaktadır (Ünüvar, 2006). Duyusal-motor dönem altı evreye ayrılmıştır (San Bayhan ve Artan, 2012, s:42).

Refleksler Aşaması (0-1 Ay): Yeni doğan doğumdan itibaren ilk ayın sonuna kadar yaratılıştan getirmiş olduğu reflekslerini yoğun olarak kullanmaktadır. Bu refleksler üzerinde bebek, yavaş yavaş kontrol kazanmaya başlamaktadır. Bebek, duyuları aracılığıyla gelmekte olan bilgileri henüz düzenleyememektedir. Baktığı objeleri yakalayamaz. Doğumdan sonraki ilk ay içinde nesne sürekliliği kavramı gelişmez (Kılınç, 2011).

İlk Alışkanlıklar ve Birinci Döngüsel Tepkiler (1-4 Ay): İlk evrede refleksler aşamasında şemalar çok kısıtlıyken, ikinci evrede şemaların gelişiminde bir hızlanma mevcuttur. Bunun nedeni ise, bu evrede “birinci döngüsel tepkiler” gerçekleşmektedir. Döngüsel tepkiler, bir davranışın sıklıkla art arda tekrarlanmasıyla, beraber o davranış döngüsel bir hale dönüşmektedir. Bebek tesadüfen bir davranışı öğrenir, davranışın sonucu hoşuna gider ve davranış tekrarlanır. Genellikle ilk birinci döngüsel tepki, bebeğin başparmağını emmesidir (Miller, 2008, s:65-66).

İkinci Döngüsel Tepkiler Aşaması (4-8 Ay): Bu evrede bebek, çevresiyle daha çok iç içedir. Odak noktası kendi bedeninden çok nesnelere dir. Herhangi bir nesnenin ses çıkarttığını fark ettiğinde, bebek bu durumdan zevk alır ve sesi tekrar duyabilmek için bu davranışı tekrar etmektedir. Bu davranışların tekrar edilmesi “ikinci döngüsel tepkiler” olarak adlandırılır (San Bayhan ve Artan, 2012, s:44- 45).

İkincil Döngüsel Tepkilerin Koordinasyonu ve Amaca Yönelik Davranışlar Aşaması Dönemi (8-12 Ay): Bu evrede bebek, bir hedefe ulaşabilmek için, diğer evrelerde kazandığı şemaları kullanarak hareket etmektedir. Artık amaç ile araç ayrımını yapabilecek düzeydedir. Saklanan nesnelere dikkatlerini çeker, bebek nesneyi bulabilmek için araştırmaya başlar. Örneğin: Bir battaniyenin altına saklanan nesneyi, bulabilmek için battaniyeyi çeker ve nesneyi bulup eline alır (Atay, 2012, s:148-149).

Üçüncül Döngüsel Tepkiler (12-18 Ay): Bu evrede bebek, aşırı meraklıdır. Dolayısıyla nesnelere incelemek istemekte, dolayısıyla da bol bol araştırma yaparak deneme yanılma yolunu kullanmaktadır (Ömeroğlu ve Kandır, 2005, s: 22).

Zihinsel Kombinasyonlar ve Problem Çözme Aşaması (18-24 Ay): Bebek bu evrede düşünmeye başlamıştır. Karşılaştığı sorunlara, çözümler bulmaktadır. Örneğin, çocuk dışarıya çıkmayı istediği zaman montunu alarak annesinin yanına gidebilmekte ya da eşyalarını annesine gösterebilmektedir (Elibol, 2015, s:152).

Zihinde durum ve nesnelere taşımanın göstergelerinden biri ertelenmiş taklittir. Ertelenmiş taklit, bebeğin yaşadığı, gördüğü bir olay veya durumu, belli bir zaman geçtikten sonra da tekrar etmesidir (Doğan, 2013).

Bu evrede nesne sürekliliği artık tamamen gelişmiştir. Çocuk nesnenin koyulduğu yeri görmese dahi, nesnenin nerelerde olabileceğine yönelik düşünüp hareket ederek, nesneyi bulmaktadır (İnanç Yazgan ve ark., 2008, s:119).

2.7.2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 Yaş)

Okul öncesi dönemde çocuklar, duyuşsal-motor dönemindeki çocuklar ile karşılaştırıldığında, bilişsel açıdan, ileri seviyede olmalarına rağmen halen mantık çerçevesi içerisinde olayları veya durumları değerlendiren düşünememektedirler. Mantık çerçevesi içerisinde, düşünememelerinde birtakım engellerin varlığı söz konusudur. İşlem öncesi dönemin genel özellikleri aşağıda yer almaktadır (Üstündağ, 2014).

Sembolik Oyun: Evrenin en önemli özelliklerinden biri, sembolik işlevlerin ortaya çıkmasıdır. Bu işlev birçok şekilde kendini göstermektedir. Örneğin; çocuk kendisini annesinin yerine koyar ve bebeğini besler. Sembolik oyun, çocuğun gerçek hayata hazırlanabilme sürecine katkı sağlamaktadır (Aral, 2011, s:143).

Benmerkezcilik: Bu evrede çocuk benmerkezcidir, bunun sebebi ise; fikir ve yorumlayabilme yelpazesinin sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Başkalarının bakış açılarından olaylara bakamamakla birlikte, çocuk sergilediği davranış kalıplarını başkaları için değiştirememektedir (Elibol, 2015, s:153).

Çocuğun çevresindeki bireylerin, bakış açısını anlayabilme kabiliyeti henüz gelişmemiştir. Olay veya durumların sadece kendisi için, olduğunu düşünerek hareket etmektedir (San Bayhan ve Artan, 2012, s:54)

Animizm: 4-6 yaş arası çocukların genellikle, oyuncaklarıyla ya da bebekleriyle konuştukları görülmektedir. Hatta çocuk bebeğinin canı acıdığında, onu teselli edip onun üzerine titremektedir. Söylediği cümleleri, bebeğinin anladığını düşünmektedir. Çocukların bu dönemde cansız nesnelere, canlıymış gibi davranması animizm olarak adlandırılmaktadır (Doğan, 2013).

Odaklanma: Bu evrede çocuk, karşılaştığı olay veya durumun sadece bir ayrıntısına odaklanmakta ve diğer tüm ayrıntıları gözden kaçırmaktadır. Bu durum odaklanma olarak ifade edilmektedir (İnanç Yazgan ve ark., 2008, s:124).

Özelden Özele Akıl Yürütme: İşlem öncesi dönemde çocuk, tümdengelim veya tümevarım yollarını kullanamamakta, fakat özelden özele akıl yürütebilmektedir. Örneğin: kahvaltısında her gün yemek yumurta yiyen bir çocuk, bir gün kahvaltıda yumurta yemediğinde kahvaltıda yapmadığını düşünebilir (Üstündağ, 2014).

Tersine Çevirebilirlik: İşlem öncesi dönemdeki çocukların, en önemli özelliklerinden biri, çocuklar işlemleri bu evrede tersine çevirememektedir. Tersine çevirebilirlik düşünme aşamasının önemli basamağını oluşturur ve korunumun kazanılmasında da kritik bir öneme sahiptir (Senemoğlu, 2013, s:45).

Korunum: Piaget, duyuşsal-motor evresinde; kazanılması gereken en önemli başarının nesne sürekliliğini olduğunu belirtirken, işlem öncesi dönemde kazanılması gereken en önemli ilkenin korunum ilkesi olduğunu ifade etmiştir (Ömeroğlu ve Kandır, 2005, s:32). Korunum henüz bu dönemde oluşmamıştır (Angın, 2013).

Sınıflandırma: İşlem öncesi dönemde çocuk, nesnelere yalnızca tek bir özelliğine göre sınıflandırma yapabilir. Örneğin, sadece renklerine ya da şekillerine göre sınıflandırma yapabilecek düzeydedir. Daha karmaşık sınıflandırmaları, henüz yapamamaktadır (Arslan, 2012, s:15).

2.7.3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 Yaş)

Çocuk benmerkezcilikten gitgide uzaklaşmaktadır. Bir önceki evrede tam anlamıyla benmerkezci olan çocuk, artık benmerkezciliğinden kurtularak çevresindeki kişilerinde, kendilerine göre, görüşlerinin olabileceğini anlamaktadır (Alabay, 2006).

Bu dönemde çocuk, dönüştürebilirlik özelliğini kazanmaktadır. Dolayısıyla korunum ile ilgili problemlerin de başarıyla üzerinden gelecektir. Bu dönemde çocuk, üst seviyede sınıflamaları yapabilecek düzeydedir. Somut problemlerin karmaşıklık düzeyi nasıl olursa olsun, çözebilmektedir. Fakat henüz soyut problemleri çözemez (Üstündağ, 2014).

2.7.4. Soyut İşlemler Dönemi (11 Yaş ve Üstü)

Bu dönem “formel işlem dönemi” olarak da adlandırılır. Bilişsel işlemler, sadece somut nesnelere ile sınırlı kalmamaktadır (Miller, 2008, s:63). Çocuk aynı zamanda ergenlik dönemi içerisinde, artık düşünme stilleri yetişkin bireylere benzemektedir. Ergen konulara artık birden çok bakış açısı geliştirmektedir (Eren, 2015).

Piaget'e göre ergenlik döneminde beynin olgunluk düzeyi tüm bu işlevleri gerçekleştirebilecek düzeye gelmektedir. Ergenin soyut işlemleri yapabilmesinde, beynin olgunlaşması kadar çevre ile etkileşiminin boyutu da önemlidir. Çevre ve etkileşim sonucunda, bireyin deneyimler kazanması gerekmektedir. Piaget birçok

yetişkin bireyin soyut işlemleri yapamadığını belirtmiştir. Sebebini ise bireylerin yaşamış oldukları çevrenin niteliğine bağlamaktadır (Senemoğlu, 2013, s:53).

2.8. Piaget ‘e Göre Bilişsel Gelişimi Etkileyen Faktörler

2.8.1. Olgunlaşma: Bilişsel gelişimin bazı aşamaları olgunlaşma ile gerçekleşmektedir. Piaget ‘ e göre olgunlaşma ile fiziksel büyüme arasında bir ilişki mevcuttur. Fakat kalıtsal özelliklerden de etkilenmektedir (Elibol, 2015, s:146).

2.8.2. Aktif Yaşantı (Deneyim): Bireyin dünyayı anlayabilme sürecine yardımcı olan ve gereken bilgileri edinmesine, edinilen bilgileri geliştirmesine katkı sağlayan olaylara aktif yaşantı denilmektedir. Çocuğun bir nesnenin nasıl çalıştığını anlayabilmesi için, öncelikle nesneyi detaylı bir şekilde incelemesi gerekmektedir. Bu esnada çocuk, nesnenin nasıl çalışacağına dair bilgiler edinmektedir. Edinilen bilgiler, aktif yaşantı aracılığıyla kazandığı bilgilerdir (Üstündağ, 2014).

2.8.3. Toplumsal Aktarım: Piaget, bilişsel gelişim için fiziksel olgunlaşma ve etkin eylemlerin yanı sıra toplumsal olarak da bireyin çevresindeki insanlarla, etkileşim içerisinde olmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Çevresindeki bireylerle iletişime geçen birey, içinde bulunduğu toplumun kurallarını da öğrenmektedir (Ahioglu Lindberg , 2011).

2.8.4. Dengeleme: Piaget, bireyin özümleme ve uyumsama süreçleri ile çevresine uyum sağlamasıyla beraber dinamik bir dengeye ulaşma sürecini dengeleme kavramıyla ifade etmiştir. Bireyin çevresiyle etkileşiminde dengeleme süreci yer almaktadır. Bu süreç hem bireyin çevreye uyum sağlamasını hem de dengeye ulaşmasına katkı sağlamaktadır (Dereli, 2008).

2.9. Vygotsky ‘nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Toplumsal etkileşim çocuğun öğrenme aşamasında büyük rol oynamaktadır. Vygotsky’e göre çocuğun öğrenebilme potansiyelinin tam olarak ortaya çıkabilme süreci “çocuğun çevresinde bulunan bilgili bireyler” ile beraber olduğunda ortaya çıkmaktadır. Vygotsky “nin bu konu hakkındaki fikirleri üç başlıkta toplanabilir (Atak, 2017).

1. Anlamlandırma: Vygotsky, çocuğun öğrenme aşamasında bilişsel terimleri ve günlük düşünme kalıplarını, yetişkin bireylerle kurulan ilişkilerinden öğrendiğini belirtmiştir. Ona göre bilişsel gelişimde edinilen bilgilerin anlamlandırılmasında sosyal etkileşimin payı büyüktür (Şirin, 2008).

2. Bilişsel Gelişim Araçları: Çocuğun bilişsel gelişim sürecine yardımcı olan araçlar bulunmaktadır. Bu araçlar; kültür, dil ve çocuğun yakın çevresinde bulunan değer verdiği bireylerdir. Bu araçların niteliği, bilişsel gelişim sürecini şekillendirerek hızını da etkilemektedir (Atak, 2017).

3. Yakınsak Gelişim Alanı: Vygotsky' e göre yetişkinin, çocuğun edindiği bilgileri içselleştirmesine ve bilgileri kazanma sürecine yardımcı olabilmesi için iki önemli noktayı belirlemesi gerekmektedir. Birinci nokta, çocuğun herhangi bir yetişkinden yardım almadan sadece kendi başına ortaya koyacağı gelişim seviyesini belirlemektedirken, İkinci nokta ise, çocuk bir bireyin rehberliği doğrultusunda çalıştığı zaman sergileyeceği potansiyel gelişim düzeyini belirlemektedir. Bu iki nokta arasındaki fark, yakınsak gelişim alanıdır (Eren, 2015).

Öğrenme ve bilişsel gelişim süreci; bilgi açısından daha donanımlı kişilerle gerçekleştiğinde, olumlu etkilenmekte ve çocuğun bilişsel gelişim sürecini yetişkin bireyler belirlemektedirler (Ergün ve Özsüer, 2006).

Vygotsky' in kuramında yer alan diğer kavram ise “yapı iskelesi” kavramıdır. Yapı iskelesi, çocuğun gereksinim duyduğu desteği ona sunmak, desteklemek, şeklinde ifade edilebilir. Herhangi bir gelişim görevinin başlangıcında, çocuğa gereken destek sağlandığı takdirde, çocuk gelişim görevini öğrenebilmektedir. Yapı iskelesi, başlangıç aşamasında çocuğa tam anlamıyla destek veren bireyin, ilerleyen süreçte desteğini yavaş yavaş geri çekmesi durumudur (Deniz, 2018).

2.10. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Jerome Bruner, gelişimin eylemsel, imgesel ve sembolik olarak üç aşama sonucunda oluştuğunu belirtmiştir (Kol, 2011).

2.10.1. Eylemsel Dönem (0-3 Yaş): Bu evrede çocuk bulunduğu ortamı eylemle anlamaktadır. Nesneden yüklenen anlamlar ise, nesnenin kullanım amacına göre değişiklik göstermektedir. Bu evrede çocuk birçok şeyi deneyimleyerek öğrenmektedir. Bu nedenle “eylemler ile temsil evresi” diye de adlandırılmaktadır (Eren, 2015).

2.10.2. İmgesel Dönem (4-6 Yaş): Bu evrede bilgi, imgeler aracılığıyla taşınmaktadır. Çocuk algısının etkisi içerisindedir. Herhangi bir objeyi ya da durumu nasıl algılamışsa zihninde öyle canlandırmaktadır (Senemoğlu, 2013, s:58).

2.10.3. Sembolik Dönem: (7 Yaş Üzeri): Bu evrede, çocuk hareketler vasıtasıyla bilgileri toplamaktadır. Bu evreden itibaren artık soyut konuları anlayabilecek olgunluğa ulaşmaktadır (Ünüvar, 2006).

2.11. Dil Gelişimi

2.11.1. Dil Nedir?

Dil, insanın kendi duygu ve düşüncelerini, çevresindeki bireylere aktarabilmesinde, fikirler oluşturabilmesinde, gördüğü algıladığı yaşadığı olay veya durumlar ile ilgili bilgileri, farklı kültürel birikimleri aktarabilmede, bireylerle iletişime geçebilmesini sağlayan en kuvvetli iletişim aracıdır (Erdoğan ve ark., 2005).

Toplumun varlığı olan birey; çevresinde bulunan bireyler ile iletişim kurabilmeye ve etkileşim içerisine girebilmeye gereksinim duymaktadır. İletişim kurabilmenin en etkili yolu; hislerini ve fikirlerini karşısında ki bireye net bir biçimde ifade etmektir. Bu durum sadece dil aracılığıyla gerçekleşmektedir (Dereli ve Koçak, 2005).

Yapılan araştırmalara göre, dili öğrenebilme zamanı gebelik sürecinde başlamaktadır. Bebek gebeliğin beşinci ayı itibariyle, konuşulan konuları ve sesleri dinleyebilmektedir. Bebek anne karnında yalnızca belli cümleleri duymakla kalmaz, aynı zamanda dil ile alakalı birtakım bilgileri de öğrenmektedir (Arıcı, 2016).

Dil gelişimi sürecinde mevcut belli bir sıra vardır. Çocuklarında içinde bulunduğu “dil gelişimi” ile ilgili çalışmalar incelendiğinde; konuşma sürecinin ilk öğrenme aşamasında, bütün dünya çocuklarının temel olarak aynı gramer kurallarını kullandığını ortaya çıkarmıştır (Çakır, 2004).

Yapılan çalışmalara bakıldığında, bebeklerin doğduktan sonraki birkaç ay içinde, dinlemiş oldukları konuşmanın, tonlama ve vurgu konusunda duyarlı olduklarını belirlemiştir. Beş aylık bebekler ile bir çalışma yapılmış ve bu bebeklere olumlu konuşmaların yapıldığı, herhangi bir olumsuzluk durumunu içermeyen, şefkat ve onaylayıcı konuşmalar dinletilmiştir. Bebekler bu sesleri dinlediklerinde, yüzlerinde gülümseme ifadesinin var olduğu ortaya koyulmuştur. Çalışmada dikkat çeken ayrıntı ise, cümlelerin İtalyanca, Almanca, İngilizce, olması yine de sonucu değiştirmemektedir (Bee ve Boyd, 2009, s:433).

2.12. Dil Gelişimi Kuramları

2.12.1. Psikolinguistik Kuram (Doğuştancı Kuram)

Psikolinguistik yaklaşım, çocuğun dili üretebilme ve kullanabilme becerisinin yaratılış itibari ile var olduğunu ve dili öğrenebilme sürecinin insanın gelişimiyle bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Bu yaklaşım sayesinde dil gelişimi alanı doğrultusunda; söz dizimi, dizim bilgisi, cümle analizi, gibi çalışmalar yapılmıştır. Psikolinguistik kuramı destekleyen çalışmacılar, çocuğun dili kullanabilme yetisinin yaratılıştan belli bir kapasiteyle dünyaya geldiğini ve tüm çocukların dili edinebilmesinde bazı evrensel özelliklerin var olduğunu ifade etmişlerdir (Tulu, 2009).

Dil gelişimiyle ilgili, kuramlardan biri olan en önemli Psikolinguistik kuramın temsilcisi “Chomsky” dir. Kısacası, çocuğun dili doğuştan getirdiğini belirten Chomsky, çocukların yaratılış itibariyle bütün dilleri konuşabilme yetisinin olduğunu belirtmiştir (Kol, 2011).

2.12.2. Davranışçı Kuram

Bu kuramın en önemli temsilcisi, “Skinner”dır. Bu görüş, çocuğun dili öğrenebilmesinde çevre faktörünün büyük bir etken olduğunu vurgulamıştır (Temiz, 2002, s:18).

Bu kuramı destekleyenler; dilin edinilmesinde en etkili yolun taklit ve tekrarlamalar aracılığıyla oluştuğunu belirtip, çocuğun çevresinde işittiği sesleri taklit etmesi ile dili öğrendiği görüşünü savunmuşlardır. Bu kuram dilin edinilmesinde, çocuğun konuşulan kelimeleri veya cümleleri taklit etmesiyle beraber, çevresindeki bireyler tarafından bu davranışının desteklenip, ödüllendirilmesi üzerinde durmaktadır (Muslugüme, 2016).

Davranışçılara göre, bebek herhangi bir objeye uzanmak istediğinde o nesneye yöneldiğinde tesadüfi bir şekilde “ver” kelimesine çok benzeyen bir ses çıkarmaktadır. Bebeğin çevresinde olan ebeveynler, bebeğin uzanamadığı objeyi alıp eline verirler. Bu durum karşısında bebek, çıkardığı kelimelerle çevresinde bulunan bireyleri etkileyebileceğini fark eder ve her objeye uzanmak istediğinde “ver” kelimesine benzer bir ses çıkartarak bu işlevi tekrarlar. Bebek zaman içinde her istediği bir obje veya davranışla ilgili yeni sözcükler öğrenir (Cüceloğlu, 2013, s:211)

2.12.3. Bilişsel - Etkileşimci - Anlamsal Görüş

Bilişsel görüşü benimseyen Piaget, çocuk ile yetişkin bir bireyin, düşünce süreçlerindeki farklılığı ifade eden ilk psikologlardandır. Bu görüşe göre, dil insanın biliş seviyesini ortaya koymaktadır. Piaget, dilin gelişme süreci ile düşünce arasında bir bağ olduğuna inanmaktadır. Çocuğun kullanmış olduğu dil, düşüncesinin özeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Vygotsky, ise ilk zamanlarda dil ile düşüncenin birbirinden ayrı olduğunu ifade etmiştir. Fakat ilerleyen süreçte dil ile düşüncenin birbirleriyle etkileşim içine girerek, anlam kazandığı fikrini savunmuştur (Ünüvar, 2006).

2.12.4. Sosyolinguistik Kuram (Pragmatik Kuram)

Bu kuram dilin kazanılabilmesi için, bilişsel süreçlerin varlığını kabul etmektedir. Dilin kazanılmasında, bireyin yaratılıştan getirdiği bilişsel kapasitenin etkili olduğunu ve var olan kapasitenin yaşanan çevre ile beraber ilerlemeler kaydettiği fikrini belirtmektedir (Ergin, 2015).

2.13. Dil Gelişim Basamakları

2.13.1. Ağlama - Refleksif Dönem (0-2 Ay)

Bebek doğduktan çok kısa bir süre sonra işittiği bütün sesler içinde, annesinin sesini diğer seslerden ayırt edebilmektedir. Bebek huzursuz olduğunda çoğunlukla ağlarken, ilk aylarda mutlu olduğunu ifade eden seslerde çıkarmaya başlamaktadır. Sıfır- iki aylık dönemde bebek ebeveynlerinin dikkatini çekebilmek için ağlamamakta, genellikle acıktığında veya bir sıkıntısı olduğunda ağlamaktadır (Karacan, 2000).

2.13.2. Gıgılda - Agulama Dönemi (2-3 Ay)

İkinci ayın sonuna doğru bebek daha az ağlarken bu dönemde, sesi ses olarak çıkardığını fark ederek, kendi kendine sesler üreterek kumruya benzer sesler çıkarmaya başlamaktadır (Tokgöz, 2006). Bebek mutlu olduğunda, hoşnutluğunu gösteren sesler çıkartmaktadır. Bu evre, bebeğin bol bol güldüğü agu agu seslerini çıkardığı dönemdir (Tetik, 2015).

2.13.3. Mırıldanma Evresi (3-6 Ay)

Bu dönem ses oyunları dönemi olarak da adlandırılmaktadır. Bebeğin sesler ile ilgili denemesi; ünlü, yarı ünlü sesleri, tiz ya da bas sesleri içermektedir. Bu dönemin sonlarına yaklaştıkça (ba), (da) gibi ünsüz- ünlü sıralı mırıldanmalar başlamaktadır. Mırıldanma, bebeğin ilk konuşmaya benzer sesleri çıkardığı dönemdir. Kısacası ilkel dili bu dönemde, kendisini ifade edebilmek için veya çevresindeki bireylerin davranışını değiştirebilmek adına kullanmaktadır (Yıldırım, 2008, s:12).

2.13.4. Mırıldanma Tekrarı (6-10 Ay)

Bu evrede bebekte sözcüğü anlayabilme durumu başlamaktadır. Sık kullanılan kelimelerin farkına varmakta ünlü ile ünsüz sesleri birleştirmektedir. Birleştirilen sesler, algılanmakta olan ve taklit ile edinilen hecelerdir. Altıncı ay itibariyle başlayarak, sekizinci ay başlangıcında üretilen gerçek kelimeler bebeğin diline hâkim olmaya başlamaktadır. Yedinci ve sekizinci aylar ise, bebeğin aynı heceleri art arda bir sıraya koyarak tekrar ettiği görülmektedir (Ergin, 2015).

2.13.5. Ses Sözcük Dönemi (9-12 Ay)

Bebeklerin dokuz ile on iki ay aralığında çıkardığı sesler artık ana diline özgü seslerdir. Bebek bu evrede anadilinin farkına vardığından dolayı; ses çıkarırken bu seslerin üstünde daha fazla durmaktadır. Çıkarılan bu sesler, anlam açısından yoksundur fakat bununla birlikte akıcılık özelliği de vardır. “Jargon” olarak ifade edilen bu sesler tam olarak anlaşılamayan, düz cümlelerdir (Temiz, 2002, s:25).

2.13.6. Tek Sözcük Dönemi (12-18 Ay)

Genellikle bebekler, on ile on üç ay aralığında ilk kelimelerini kullanmaktadırlar. Fakat bebeklerin ilk kelimeleri birdenbire ortaya çıkmamaktadır. Bu sürece kadar bebekler, uzun zamandır çevrelerinde işittikleri sesleri büyük bir özveriyle dinlemektedirler (Ergin, 2012). Bu evre, konuşma faaliyeti için önemli bir evredir. Bebek tek kelime ile birçok şeyi anlatabilme çabası içine girmekte ilk zamanlarda çıkarılan tek kelimeler, birden fazla anlama gelmektedir (Kol, 2011).

2.13.7. İki Sözcük Dönemi (18-24 Ay)

On sekiz ay ile yirmi dört aylar aralığında kelime hazinesinde çoğunlukla bir patlama meydana gelmektedir. “Bende atta” gibi çocuk iki kelimeyi bu dönemde birleştirmektedir. İlk cümleler genellikle isim ile fiil birleşiminden oluşmaktadır. Bu dönemde; cümlelerde isim ve fiil dışında diğer dil bilgisel öğelere rastlanmamaktadır. Bundan dolayı yalnızca anlam ifade eden sözcüklere “telgraf konuşması” denilmektedir (Yıldırım, 2008, s:15).

On sekiz aydan küçük bebekler, kelime hazinelerine ayda bir veya üç yeni kelime eklemektedirler. Ancak bu evre itibariyle haftada on ile yirmi arasında değişen, yeni kelimeler eklenir. Kelime hazinesinin genişlemesiyle, kelime sayısı iki yüz kelimeye doğru ilerlemektedir (Tetik, 2015).

2.14. İki - Üç Yaş Döneminde Dil Gelişimi

Çocuğun dil gelişimi ve kelime hazinesi bakımından, en elverişli dönemlerden biri de bu dönemdir. Çocuk üç yaş döneminde, adları, fiilleri ve sıfatları barındıran üç veya daha çok sözcükten oluşmakta olan, talimatları anlayabilmekte, kısa ve anlaşılır cümleler üretebilmektedir. İki buçuk yaşındaki bir çocuk, “ben” ile “sen” zamirlerini rahatlıkla kullanmaya başlamaktadır. Otuzuncu ay itibariyle dil gelişim süreçlerinde hızlı bir süreç yaşayan çocuklar, fiil köklerini ve zaman çekim eklerini, iyelik eklerini kullanmaktadırlar (Deniz, 2018).

Bu dönemde çocuk “neden” sorusuna cevap arar ve çevresindeki bireylere “neden öyle” gibi sorular yöneltebilir. Bu süreç içerisinde çocuğun dil gelişiminde olumlu gelişmeler sağlanabilmesi için, ebeveynlerin çocuklarıyla sık sık konuşması gerekmektedir. Bu evrede, cümlelerin anlaşılır kullanılması ve doğru telaffuz edilmesi büyük önem taşımaktadır (Arıcı, 2016).

2.15. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler

2.15.1. Cinsiyet

Yapılan çalışmalar incelendiğinde; kız çocuklarının erkek çocuklarından daha önce konuşmaya başladığı ve dil sürecindeki hata paylarının daha az olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber, kız çocuklarının sözel uyarılara, erkek çocukların ise görsel uyarılara, daha çok tepki gösterdikleri ifade edilmiştir. Annelerin kız çocuklarıyla,

konusarak erkek çocuklarıyla ise, tensel temas kurarak iletişime geçtikleri belirlenmiştir (Yıldırım, 2008, s:30).

2.15.2. Kalıtım ve Çevre

Zengin uyarıcı ortamdaki, uzak olan çocukların dil seviyelerinin düşük olması, çevrenin dil gelişimi üzerinde etkisinin var olduğunu göstermektedir. Çocukların genetik etkenleri ne kadar etkili olsa da gelişim evrelerine uymayan bir ortamda yetişmesi, çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyerek, gelişim süreçlerinde gecikmelere neden olmaktadır. Bir çocuğun dil gelişimi sürecinde, çevre ve kalıtım ayrı düşünülemez (İpek ve Bilgin, 2007).

2.15.3. Fizyolojik ve Yapısal Bozukluklar

Bireyin normal dil gelişimi dönemlerini başarılı bir şekilde geçirebilmesinde, işitme duyu organlarının, doğum itibarıyla ve doğumdan sonraki süreçte sağlıklı olabilmesi son derece önemlidir. Aynı zamanda sinir sistemindeki gelişimin normal olabilmesi ile beraber herhangi bir bozukluğunun da bulunmaması dil edinimi için önem taşımaktadır (Gözalan, 2013, s:25).

2.15.4. Zekâ

Dil gelişimi süresinde, zekâ ile bilişsel gelişim arasında yakın bir ilişkinin var olduğu düşüncesi savunulmuştur. Algı, bellek, imgelem gibi zihinsel yetenekler gelişmeden, dil gelişiminde gelişmeler görülmemektedir. Somut kavramlardan, soyut kavramlara geçiş sürecinde bu kavramlar arasındaki ilişkiyi düşünceler ile ortaya koyabilmek, yalnızca zekâ aracılığıyla olabilmektedir. Bu nedenle zekâ ile dil gelişimi arasında bir ilişki söz konusudur (Ergin, 2015).

2.15.5. Anne - Babanın Eğitim Düzeyi

Dil gelişimini etkileyen bir diğer faktör ise; anne- babanın eğitim düzeyidir. Alt seviyede eğitimini tamamlayan bir anne ile üst seviye de eğitimini tamamlayan bir anne kıyaslandığında, her iki anne çocuğuyla beraber eşit süre zaman geçirirler dahi konuşma esnasında, sağlamış oldukları uyarıcıların niteliği açısından farklılıklar bulunmaktadır. Üst eğitim alan annenin kullanmış olduğu cümlelerdeki sözcük

sayılarının daha fazla oluşu, sözcükler veya cümleler çeşitlilik göstermektedir (Taner ve Başal , 2005).

2.15.6. Sosyo-Ekonomik Düzey

Yapılmış çalışmalar incelendiğinde, sosyo-ekonomik seviyesi iyi olan ebeveynlerin çocuklarında, kurulan cümlelerin uzun oluşu, soru sayısının fazlalığı ve sözcük hazinesi açısından çok daha iyi oldukları ifade edilmiştir. Sosyo-ekonomik durumu iyi olan ebeveynlerin çocukları, daha çabuk ve doğru bir şekilde konuşabilmektedirler (Temiz, 2002, s:44).

2.16. Psiko-Motor Gelişim

Motor sözcüğü, yalnız başına kullanıldığında “hareketi” ifade etmektedir. Motor gelişim süreci doğum öncesi dönem itibariyle başlayarak, bireyin yaşamının sonuna dek devam etmektedir (Atay, 2012, s:107). Çocuğun motor davranışlardaki gelişimi, kolay refleksler ile başlayıp üst seviyede koordine edilerek motor becerileri kapsayan bir aşamayı izleyerek ilerlemektedir. Bütün çocukların motor gelişiminde, mevcut bir sıra söz konusudur. Motor gelişim baştan ayağa ve merkezden dışa olacak biçimde bir sırayı takip etmektedir (Tepeli, 2012, s:93).

Motor gelişim büyük ve küçük kas motor beceriler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bebeğin, doğduktan sonraki süreçte büyük kas ve küçük kas becerilerindeki gelişimi oldukça zayıf olmasına karşın hareket ettikçe kasları kuvvetlenmektedir (Pedük, 2011, s:77).

Bebeğin emeklemeye, yürümeye başlaması, özgür hareket edebilmesinin başlangıcı sayılmaktadır. Dolayısıyla bebek, artık yavaş yavaş kendi başına hareket etmeye başlar. Çocukların ilk fiziksel faaliyetleri, kaba motor becerileridir. Bu beceriler; çocuğun emeklemesi, ayakta durabilmesi, yürüyebilmesi, gibi becerilerdir. İnce motor beceriler ise, kaba motor beceriler kadar kas gücünün fazla aktif kullanılmadığı hareketlerden oluşur. Örneğin, makası kullanabilmek, yazı yazabilmek, ayakkabının bağcığını bağlayabilmek gibi becerileri kapsamaktadır (Orhan ve Ayan, 2018).

2.17. 0-3 Yaş Döneminde Küçük Kas Motor Beceriler

Küçük kas motor beceriler, ince motor beceriler şeklinde ifade edilir. Küçük kas motor becerilere örnek olarak; çocuğun bir nesneyi kavrayıp tutabilmesi, kâğıdı

yırtabilmesi, yapıştırması veya makası kullanıp kâğıdı kesebilmesi gibi beceriler örnek verilebilir. Bunlar çatalı ve kaşığı tutabilmesi için veya makası kullanabilmesi için gerekli becerilerdir (Pedük, 2011, s:79). Çocuklarda bu dönemde görülebilecek küçük kas motor becerilerine bakıldığında çocuklar bir iki yaş döneminde, yemeklerini kaşıkla yiyebilirler ve çoraplarını çıkarabilirler. İki yaş döneminde, kolay çıkarabilecekleri kıyafetleri hem çıkarıp hem de giyebilirler. Bu dönemden itibaren, ebeveynlerin yönergeleri doğrultusunda dişlerini fırçalayabilirler (San Bayhan ve Artan, 2012, s:178).

2.18. 0-3 Yaş Döneminde Büyük Kas Motor Beceriler

Büyük kas motor beceriler, kaba motor beceriler olarak da ifade edilmektedir. Vücudun genel hareketlerini ve denge dinamik durumunu kapsamaktadır. Çocuğun emeklemesi, yürümesi, koşması, sallanması, dönmesi, yuvarlanması, zıplaması kısacası dengenin var olması gereken hareketler üstündeki kontrolünü anlatmak için kullanılmaktadır (Pedük, 2011, s:77). Altı aylık itibariyle bebek, emeklemekte ve destek alarak oturabilmektedir. Yedi-dokuz aylık olduğunda ise, desteksiz oturabilmektedir. On-on iki aylık iken, başlangıç aşamasında tutunarak ayağa kalkabilmekte fakat ilerleyen süreçte, yaklaşık on iki aylık olduğunda yardımsız yürüyebilmektedir (Bee ve Boyd, 2009, s:218).

İki yaş döneminde ise, rahatça koşabilmekte, geri geri yürüyebilmekte merdivenden inip çıkma gibi hareketleri sergilemeye başlamaktadır. Üç yaş döneminde ise, merdivenleri tek adım atarak çıkabilecek düzeye gelmekte, hareket eden topa tekme atabilmekte, üç tekerlekli bisiklete binebilmekte, parmak ucunda yürüyebilmektedir (Beken, 2009, s:56)

2.19. Psiko-Motor Gelişim Dönemleri

Gallahue (1995), motor gelişim süreçlerinin doğum öncesi dönemden başladığını belirterek bu sürecin ilerleyen süreçlerde devam ettiğini ve motor gelişiminin dört dönemden oluştuğunu ifade etmiştir (Ulutaş ve ark., 2017).

2.19.1. Refleksif Hareketler Dönemi (0-1 Yaş)

Yeni doğan bir bebeğin sergilediği davranışlar omurilik ve aşağı beyin merkezinden idare edilmektedir. Bebek vücudunun farklı kısımlarını hareket ettirmeye olanak veren genel bir yetiyle ve “refleks” olarak adlandırılan davranışsal tepkiler

dizisiyle beraber doğmaktadır (Çoknaz, 2016). Refleksif hareketleri, bebeğin kontrol etmesi mümkün değildir. Çünkü bu davranışlar istem dışı gerçekleşmektedir, fakat zamanı geldiğinde yerini istemli davranışlara bırakmaktadır (Atay, 2012, s:112). Refleksler, yeni doğan bebeğin beslenmesini güvene alma ve koruma gibi çift fonksiyonlu olmaktadır. Çoğu refleks zaman içinde kaybolmakta veya istemli hareketler ile bütünleşmektedir (Sevimay Özer ve Özer, 2012, s:92).

Emme Refleksi: En önce oluşan reflekslerden biridir. Yeni doğan bebeğin, dudaklarının etrafına dokunduğunuzda veya herhangi bir nesneyi dudağına temas ettirdiğinizde, o nesneyi yakalar ve ağzına alır (Tepeli, 2012, s:101).

Arama Refleksi: Yeni doğan bebeğin yanağına temas ettiğinizde, meme arayarak başını çevirmektedir. Dudağının çevresine temas edildiğinde ağzını açmaktadır. Bu refleks üçüncü ayla beraber kaybolmaktadır (Sevimay Özer ve Özer, 2012, s:94).

Yakalama Refleksi: Yeni doğan bebeğin avuç içine parmağınızla veya hareket eden bir objeyle dokunduğunuzda parmaklarını kapamasıdır. Üç veya dördüncü ay itibarıyla bu refleks kaybolmaktadır (Şeker, 2015, s:116).

Moro Refleksi: Bebeğin ani bir ses duymasıyla başını arkaya atıp belin bir kemer oluşturacak şekilde bükülmesi sonucu ile kollarının açılmasıdır (Yazgan İnanç ve ark., 2008, s:91).

Göz Kırpma Refleksi: Yeni doğanın gözüne keskin bir ışığın gelmesiyle beraber, iki göz kapağını da kapatmasıdır. Bu refleks, sürekliliği olan reflekslerden biridir, yani kalıcıdır (Atay, 2012, s:114).

Babinski Refleksi: Yeni doğanın ayak tabanına dokunulduğunda, ayağının bükülmesiyle beraber ayak parmaklarının yukarıya doğru yelpaze biçiminde açılmasıdır (Yazgan İnanç ve ark., 2008, s:91).

2.19.2. İlkel Hareketler Dönemi (0-2 Yaş)

Gallahue bu evreyi kendi içerisinde iki aşamaya ayırmıştır. Birinci aşama reflekslerin ortadan kalktığı evre, ikinci aşama ise, kontrol evresidir (Yıldız ve Çetin, 2018).

Reflekslerin Ortadan Kalktığı Evresi: Yeni doğanın hareketlerini refleksler oluşturmaktadır. Ancak hareketler korteksin gelişmesiyle ve sınırlayıcı çevresel faktörlerin azalması sonucunda var olan refleksler zayıflayarak zamanla kaybolmaktadırlar. Bu evrede, istemli hareketler üzerinde farklılaşma ile beraber bütünleşmede zayıftır. Bunun nedeni ise, bebeğin motor-sinir sistemi halen ilkel gelişim evresindedir (Mülazımoğlu Ballı, 2006).

İlk Kontrol Evresi: Bu evrede, bilişsel ve motor gelişim süreçlerinde büyük gelişmeler yaşanmakta ve bu gelişmeler ilkel hareketlere doğrudan yansımaktadır (Sevimay Özer ve Özer, 2012).

2.19.3. Temel Hareketler Dönemi (2-7 Yaş)

İlk çocukluk döneminde ortaya çıkmaktadır. Motor gelişimi açısından da en aktif olan süreçtir. Bu evrede çocuk, enerjiktir ve bol bol hareket etmek ister. Bu hareketler esnasında, vücudunun hareket potansiyelini de farkına varmasıyla keşfetme süreci içindedir. Zamanla gelişimsel ilerlemeler kaydedildikçe, çocuk bedenini daha da iyi kullanmaya başlamaktadır (Ersöz, 2012).

Bu evre içerisinde çocuk, “temel becerileri” kazanır. Bu beceriler ise, koşma, atlama, zıplama, yakalama, sıçrama, topu ayakla vurma gibi becerilerdir (Cirav, 2018). Çocuk başlangıçta farklı lokomotor dengeleme ve manipulatif hareketleri ayrı olarak kullanırken, ilerleyen süreçte bunları hep beraber, nasıl kullanacağına dair fikirler, keşfetmektedir (Mülazımoğlu Ballı, 2006).

2.19.3.1. Temel Lokomotor Beceriler

Çocuğun yürüyebilmesi, koşabilmesi, yana kayması gibi hareketler temel lokomotor beceriler olarak ifade edilmiştir. Bazı temel hareketlerde kalıtım faktörünün ön planda olduğu savunulmaktadır, fakat hareketin temelinde çevre faktörünün de etkisi bulunmaktadır. Çevre faktörü, çocuğa fırsatların tanınması, motive edici konuşmaların yapılması, eğitim gibi koşulların sağlanması, bu becerilerin olgunlaşabilmesinde büyük role sahiptir (Gül, 2012, s:21).

Yürüme: Çocukta yürüme çoğunlukla ilk iki yıl içerisinde, gerçekleşmektedir. Yürüme hareketinin başlangıcında, çocuk kontrolsüz hareket etmekte fakat kollar dengenin bozulabilme olasılığına karşı, hazır tutulmaktadır. İki yaş döneminden sonra, bacaklarını daha güvenli ve koordine ederek kullanmaktadır. Üç yaş dönemi sonunda

ise yürümeye dair adımları düzeltilmektedir. Dört -yedi yaş döneminde, yürüme becerisi, büyük kasların tam hakimiyetiyle, gerçekleşmektedir (Pedük, 2011, s:77- 78).

Koşma: Çocuktaki sinir koordinasyonunun yeterli kas kuvvetinin gelişmesi sonucunda, ortaya çıkan ve bir ortamdan başka bir ortama hızlı bir şekilde gidilmesi olarak ifade edilmektedir. Motor beceri eylemlerinden olan koşu; çocuğun yürümeye başlamasından sonra, yaklaşık bir yıl içerisinde gerçekleşmektedir. İki yaş dönemine geldiğinde, çocuk rahat bir şekilde koşabilmektedir. Başlangıç aşamasında, çocuk birçok kez düşebilir, ancak sonra ki süreçte ilerlemeler kaydedilir ve düşmede azalmalar görülmektedir (Akinbay, 2014).

Sürünme Hareketleri: Bebeğin ilk amaçlı olarak, yer değiştirebilmesi için gösterdiği çabalarıdır. Baş boyun ve gövde kaslarının kontrolü ele alması sonucunda, ortaya çıkmaktadır. Bebek yüzüstü pozisyondayken, önündeki duran nesneyi alabilmek isterse o objeyi alabilir. Sürünme hareketinin başlangıcında, çoğunlukla bacaklar kullanılmamaktadır. Altıncı aydan itibaren bebekte sürünme hareketleri gözlenmektedir (Sevimay Özer ve Özer, 2012, s:104).

Yana Kayma: Yana Kayma, becerisi; çocuk üç-dört yaşa geldiğinde gerçekleşmekte ve tam anlamıyla beş yaş döneminde olgunlaşmaktadır (Tepeli, 2007).

Sekme: Sekme becerisinin başarılı olabilmesi için, bir çocuğun hem yürüme hareketini hem de tek ayak üstünde sıçrayabilme becerisini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Sekme becerisinin başarılı olup olmama durumu, etkin bir biçimde koşabilmeye bağlıdır. Bu becerinin gerçekleşebilmesinde dengenin kuruluyor olması gerekmektedir (Tepeli, 2012, s:111).

Sıçrama: Sıçrama becerisinin gerçekleşmesi için, iyi bir düzeyde dengenin kurulması ve koordinasyonun olması gerekmektedir. İki yaş döneminin ortalarına doğru bu beceri ortaya çıkmaya başlamaktadır. Üç yaş döneminde ise çocuk kısa yükseklikten oluşan engellerin üstünden kısa koşulu sıçramayı başarabilmektedir. Üç-altı yaş döneminde ise, sıçramanın gelişim süreci halen yavaştır. Sıçrama becerisinin gelişiminde ataklar genelde çocuğun beş – altı yaş dönemine geldiğinde görülmektedir (Akinbay, 2014).

Nesne Kontrol Beceriler: Nesne kontrol becerisi el ile ayakların kullanılmasıyla beraber, nesnelere güç alıp o nesnelere kuvvet uygulayarak oluşan becerileri

kapsamaktadır. Nesneye dayalı kontrol beceriler, lokomotor ve dengeye dayalı becerilerden, daha sonraki süreçte gerçekleşmektedir (Tepeli, 2007).

Tenis Topu Fırlatma: Altı aylık olan tüm bebekler, çoğunlukla fırlatma becerisi sınırlı da olsa bu davranışı gerçekleştirmektedir. Kısacası, bir yaş döneminden önce kısa bir mesafede olsa top atabilme becerisini sergilemektedirler. Guttridge (1939), iki üç yaş dönemindeki bir çocuğunun başarılı bir fırlatma becerisine sahip olmadığını ve bu becerinin dört yaş döneminden sonra atağa geçtiğini belirtmiştir. Çocuğun beş-altı yaş dönemine geldiğinde ise yeterli bir seviyede bu becerinin oluştuğunu belirlemiştir (Sarı, 2001, s:61).

Yakalama: Yakalama eller aracılığıyla, ya da el ile vücudun başka bölümleri tarafından hareket halinde olan bir nesnenin kontrol altına alınmasıdır. Çocuğun ilk yakalama çalışmaları, bacağı açık pozisyonda oturmasıyla yuvarlanmakta olan topu elleriyle veya ayaklarıyla durdurabilme durumudur. Yaklaşık olarak üç-dört yaş dönemindeki çocuklarda yakalama becerisi gelişmekte, fakat en büyük gelişim çocuklarda altı - yedi yaş döneminde gerçekleşmektedir (Akınbay, 2014).

Ayakla Vurma: Bu beceri, çocuğun ayağıyla, topa kuvvetli bir biçimde vurmasıdır. Genellikle iki yaş döneminde görülmektedir (Tepeli, 2012, s:117).

Denge: Denge belli bir pozisyonu sürdürme olarak ifade edilebilir. Çoğu psiko-motor faaliyetlerin gerçekleşebilmesi için vücudun dengede durabilmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında, çocuğun iki yaş döneminden önce denge becerisini kazanması güçtür. Yaklaşık üç yaş döneminde bir çocuk tek ayak üstünde üç- dört saniye durabilmektedir. Dört yaş döneminde ise dairesel bir çizgi üzerinde yürümeyi başarıyla gerçekleştirmektedir (Beken, 2009, s:45).

2.19.4. Sporla İlgili Hareketler Dönemi (7-12 Yaş)

Önceki dönemlerde öğrenilen beceriler bu dönemde kurallar ile birleştirilerek, iş birliği içerisinde oynanan faaliyetlere dönüşmektedir. Özellikle, çocukların bireyler tarafından yönlendirildiği aşamadır. Çocuğun sporun bütün alanlarından artık özel bir alana yöneldiği dönem olduğundan dolayı bu dönem oldukça önemlidir. Gallahue ve Ozmun (1995) 'a göre bu aşamada çocuğun kendi yeteneklerinin farkına vardığı, olumlu-olumsuz tüm yönlerinin keşfedildiği bir dönem olarak ifade etmişlerdir (Yıldız ve Çetin, 2018).

2.20. Psiko-Motor Gelişimi Etkileyen Faktörler

2.20.1. Kalıtım

Motor becerilerin, kalıtsal bir kaynağa dayanan vücut tarafından meydana getiriliyor oluşu kalıtımın kritik bir etmen olduğu düşüncesini akla getirmektedir. Bütün çocukların büyüme ve gelişme hızı, olgunlaşma düzeyleri genler aracılığıyla belirlenmektedir. Kalıtım, motor becerilerin edinilmesi için gereken temel malzemeyi hazırlamaktadır (Sarı, 2001, s:15).

2.20.2. Cinsiyet

Kız çocukları dünyaya geldiklerinde erkek çocuklara kıyasla daha olgun düzeydedirler. On iki- On üç yaşına kadar, hızlı bir büyüme süreci geçirmektedirler. Dolayısıyla bu süreç, biyolojik açıdan kız çocuklarındaki denge kabiliyetinin, erkek çocuklara kıyasla daha iyi olmalarına katkı sağlamaktadır. Çocuk cinsiyetinin farkına vardığında, ebeveynlerin çocuğun cinsiyetine uygun aktivitelere yönlendirme girişiminde bulunması, kız ve erkek çocuklarından beklenen rollerin farklı oluşu gibi durumlar psiko-motor gelişim sürecini etkilemektedir (Şeker, 2015, s: 20-21).

2.20.3. Beslenme

Büyüme ve gelişmeyi sağlayan temel ihtiyaçlardan biri beslenmedir. Dengeli ve yeterli beslenemeyen, çocuğun sadece büyümesi yavaşlamamakta aynı zamanda bu durum bilişsel gelişim ve motor gelişimi süreçlerine de negatif yönde etki etmektedir (Sarı, 2001, s:16). Yapılan çalışmalar, protein alımıyla büyüme arasında yakın bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymaktadır. Proteinin alınması, kemiklerin gelişimini desteklemekle birlikte, kemiklerin uzamasını, iskeletin olgunlaşabilmesine de yardımcı olmaktadır (Gül, 2012, s:18).

2.20.4. Aile Tutumları

Hoşgörülü bir tutum içerisinde büyüyen bir çocuk, ebeveynleri tarafından özgürce hareket edebilmesi için desteklenmektedir ve ebeveynler çocuklarının fiziksel faaliyetlere aktif katılabilmesi içinde gereken tüm fırsatları çocuklarına sunmaktadırlar. Dolayısıyla, çocuk kendi becerilerini keşfetmektedir. Baskıcı otoriter tutumu benimseyen ebeveynler ise, çocuklarının kısıtlamaktadırlar. Bu durum ise çocukların becerilerinin gelişmesi önünde engeller oluşturmaktadır (Tepeli, 2012, s:98).

2.20.5. Olgunlaşma Düzeyi

Motor beceriler, kolay refleksler süreciyle başlamakta ve daha karmaşık zor seviyede koordine edilmiş motor beceriler yönünde ilerlemektedir. Her yaş döneminde, çocuk çeşitli ve farklı beceriler öğrenmekte olup performansı da bu süreçte farklılık göstermektedir (Şeker, 2015, s:19).

2.21. AGTE ‘nin Sosyo-Demografik Değişkenler İle Olan İlişkisi

Cinsiyet değişkeninin AGTE’ de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi;

Günümüzde kız ve erkek çocuklarına verilen değerlerin değişmesi, ebeveynlerin çocuklarına cinsiyet ayrımı yapmadan aynı ilgiyi ve benzer çevreyle uyarıcıları her iki gruba da sunması, gelişimlerine destek olacak ortam ve uyaranlar sunmalarının, çocukların dil-bilişsel, ince motor, kaba motor, sosyal beceri-öz bakım gelişim alanlarında cinsiyet değişkeni üzerinde büyük farklar oluşturmayacağı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde, 0-3 yaş grubunda yer alan çocukların el ve göz koordinasyonunun tam olarak gelişmemesi nedeniyle bu dönemde çocukların ince motor gelişimlerinde gelişimsel gecikmeler görülebilmektedir. Buradaki temel nokta, çocukların cinsiyetlerinden ziyade, ailelerin çocuklarının ince motor gelişimine katkı sağlaması için ne kadar fırsat tanıdığıdır. Çocukların sosyal beceri-öz bakım alanında ise, 0-3 yaş döneminde cinsiyete özgü davranışlara tam anlamıyla hâkim olmadıkları görülmekte olup, cinsiyet ve cinsiyete özgü davranışlar genellikle 3 yaşından sonra öğrenildiği bilgisine ulaşılmaktadır. Bu dönemde çocuklar cinsiyet fark etmeksizin benmerkezcidir.

Anne ve baba eğitim düzeyi değişkeninin AGTE’ de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi;

Anne ve baba eğitim düzeyi değişkeni ile ilgili literatür incelendiğinde, anne ve babanın eğitim düzeyi arttıkça, bilinç ve farkındalığının yükseldiği ihtimali göz önüne alındığında, ailenin çocuk ile daha etkili iletişim kurabileceği ve bu iletişim sürecinde anne ve babanın kurduğu cümleler açısından kelimelerin çeşitliliğinde ve yapısında artış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ailenin eğitim durumu, çocuğun gelişim süresinde önemli bir unsur olarak görülse dahi, anne ve babanın eğitim durumundan öte ebeveynlerin öğrenmeye açık olmasının ve kendilerini ne denli geliştirdiklerinin de etkisi olacağı düşünülmektedir.

Ailenin gelir düzeyi değişkeninin AGTE’ de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi;

Literatür incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzeyin çocuğun tüm gelişim alanlarını olumlu-olumsuz yönde etkilediği bilgisine ulaşılmaktadır. Özellikle ‘de 0-3 yaş döneminde çocuğa sağlanan uyarıcılar, sunulan fırsatlar ve deneyimler çocukların tüm gelişim alanlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bebeklik döneminde çocuğa

sağlanan uyarıcıların azlığı, yetersiz beslenme, protein alamama, uyaran eksikliği gibi durumların çocuğun tüm gelişim alanlarını etkilemektedir.

Ailedeki çocuk sayısı değişkeninin AGTE’de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi;

Ailedeki çocuk sayısı değişkeni yönünden literatür incelendiğinde, dil-bilişsel gelişim alanı ile ilgili literatür incelendiğinde bu konu hakkında farklı bilgiler yer almaktadır. Çoğunlukla ailedeki çocuk sayısının dil-bilişsel gelişime olumlu katkı sağladığı bilgisine ulaşılmaktadır. Aile içinde tek çocuk olma durumunun, ailenin çocuklarına gösterdiği ilginin sadece onda yoğunlaşması ve ona tüm bildiklerini, deneyimlerini aktarmasının da çocuğun dil-bilişsel gelişimine olumlu katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. İnce motor gelişiminde ise, 0-3 yaş dönemdeki çocukların el ve göz koordinasyonunun tam olarak gelişmemesi, benmerkezci bir dönemde olması ve empati yeteneğinin gelişmiş olmaması sebebiyle, kardeş etkileşiminin ince motor gelişime olan etkisinin zayıf olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde, çocuğun kardeşinin olması, onun daha çok sosyalleşmesine olanak sağlayarak, sosyal beceri-öz bakım gelişim alanına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Annenin çalışıp çalışmama değişkeninin AGTE’de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi;

Bebeklik döneminde, çocuğun gelişim sürecinde annenin daha çok çocuğu ile vakit geçirmesi gerekmektedir. Çocukların doğduğu andan itibaren ilk bir yılını kapsayan süreçte, annelerine olan bağlılığı ve çocukların neredeyse tüm zamanını anneleriyle birlikte geçirmesi anne-bebek etkileşimine etki etmektedir. Yapılan çalışmalar, anne-çocuk etkileşiminin çocuğun hem bilişsel gelişimine hem de genel gelişimine olumlu katkı sağladığını ortaya koymuştur. Bu dönemde, anne ile çocuk arasında kurulan bağ, çocuğun tüm gelişim alanları için önem taşımaktadır. Annenin çalışıp çalışmama durumundan ziyade, çocuğuyla geçirdiği kaliteli zamanın önemi büyüktür. Birlikte geçirilen zamanlarda, çocuğuyla paylaşımda bulunması, birlikte oyunlar oynanıp, etkinliklerin yapılmasının çocuğun gelişim sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocuğa kimin baktığı değişkeninin AGTE’de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi;

Bebeklik döneminde çocuğun gereksinimlerini karşılayan kişi ile kurmuş olduğu yakın ilişki çocuğun hem bilişsel gelişimi için hem de sosyal becerilerinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Burada önemli olan nokta, çocuğa kimin baktığından ziyade, bakan kişinin sergilediği tavır ve tutumlardaki dengedir. Çocuk ile kaliteli zaman geçirilip, tüm gelişim alanlarını destekleyici etkinliklerin ve oyunların oynatılması, çocuğun yaşına uygun sorumlukların verilmesi ve çocuğun kendi başına yapabilmesi için sağlanan fırsat ve deneyimler çocuğun gelişim sürecinde aktif rol oynamaktadır.

Akraba evliliği olup olmadığı değişkeninin AGTE’de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi;

Akraba evliliği olup olmama durumu, çocuğun gelişimini etkileyebilmektedir. Günümüzde halen, akraba evlilikleri yapılmaktadır. Literatürde, akraba evliliğinin çocukların gelişimi açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceği ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir. Araştırmada İstanbul Anadolu Yakasında ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu çocukların gelişimlerine sosyo-demografik özelliklerin etki edip etmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu ve Örnekleme

Bu araştırmanın örneklemini, İstanbul Anadolu yakasında, Ataşehir, Ümraniye, Üsküdar, Maltepe, Sancaktepe, Pendik, Çekmeköy ve Tuzla ilçelerinde ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu toplam 60 çocuk ve onların ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmada uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Uygun Örnekleme Tekniği; zaman, para ve iş gücü bakımı yönünden oluşan sınırlılıklar sebebiyle, örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk ve ark., 2012). Gelişim değerlendirmesini kabul eden ailelerin çocukları tesadüfi şekilde seçilerek çalışma yürütülmüştür. Çocukların gelişimlerini değerlendirmek için “Ankara Gelişim Tarama Envanteri” (AGTE) kullanılmıştır. AGTE ‘de yer alan sorular, çocuğun ebeveynine yöneltilmiştir. Envanterde yer alan bazı sorular ise çocuğa uygulamalı olarak yaptırılmıştır

Tablo 1. Araştırmaya katılan çocukların ve ailelerinin sosyo-demografik özellikleri

Sosyo-demografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Erkek	32	53.3
	Kız	28	46.7
Aile gelir durumu	Asgari ücret	21	35.0
	Asgari ücret üstü	39	65.0
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	16	26.7
	Lise	25	41.7
	Üniversite	19	31.7
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	18	30.0
	Lise	34	56.7
	Üniversite	8	13.3
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	24	40.0
	2 çocuk	25	41.7
	3 çocuk ve üstü	11	18.3
Anne Meslek	Çalışmıyor	42	70.0
	Çalışıyor	18	30.0
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	44	73.3
	Bakıcı ve diğerleri	16	26.7
Akraba Evliliği	Hayır	54	90.0
	Evet	6	10.0

Araştırmaya katılan ailelerde; gelir durumları açısından %65 asgari ücret üzerinde; anne eğitim durumları en fazla %41.7 ile lise; baba eğitim durumları en fazla %56.7 ile lise; ailedeki çocuk sayısı açısından en fazla %41.7 ile 2 çocuk; anne meslek durumu en fazla %70 ile çalışmıyor; çocuğa kimin baktığı bilgisi %73.3 ile anne ve akraba evliliği açısından katılımcıların %90'ı akraba evliliği değildir (Tablo 1).

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada 0-3 yaş grubu çocukların gelişimlerini belirleyebilmek için “Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE)” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan ebeveynlerin, sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla “Sosyo-Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.3.1. Ankara Gelişim Tarama Envanteri

Savaşır ve arkadaşları (1994) tarafından Ankara Gelişim Tarama Envanteri'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. (AGTE) 'nin geliştirilmesi aşamasında 0-6 yaş aralığında olan toplam 860 çocuk (420 'si erkek - 440 'ı kız) ve anneleri yer almıştır. Bu çocukların anneleri ile görüşmeler sonucunda veriler elde edilerek envanterin güvenilirlik ve geçerliliği hesaplanmıştır.

AGTE çoğunlukla annelere yöneltilen ve annelerden alınan bilgiler doğrultusunda çocukların gelişimini değerlendiren bir gelişim envanteridir. 0-6 yaş aralığındaki çocukların gelişimlerini ve becerilerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu envantere yer alan soruları anneler dışında çocuğun gelişimini yakından takip eden ebeveynlerde cevaplandırabilir. Ankara Gelişim Tarama Envanterinde yer alan sorular çeşitli yaş gruplarına göre düzenlenerek toplamda 154 maddeden oluşmaktadır.

Ebeveynlerin testte yer alan soruları “Evet, Hayır, Bilmiyorum” şeklinde yanıtlaması istenmektedir. AGTE çocukların gelişimine dair fikir alabilmeyi, gelişimsel gecikmeleri belirleyebilmeyi ve gelişimsel gecikmelerle karşı karşıya kalan çocukların erken süreçte belirlenmesini amaçlayarak gerekli önlemlerin alınmasına yardımcı olmaktadır. Ankara Gelişim Tarama Envanterinde toplam puan 154 madde üzerinden hesaplanmakta ve çocuğun genel gelişimini yansıtmaktadır. Envanterde 4 alt test yer almaktadır. Bunlar “Dil – Bilişsel”, “İnce Motor”, “Kaba Motor”, “Sosyal Beceri-Öz Bakım” dır.

AGTE'nin güvenilirlik çalışmasında, 0-12, 13-44, 45-72 aylar için toplam puan üzerinden hesaplanan cronbach alpha katsayılarının çok yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı yaş gruplarında hesaplanan test – tekrar test güvenilirlikleri sırasıyla .99, .98 ve .88 olarak bulunmuştur. Altı farklı yaş grubu için hesaplanan toplam puan ortalamaları yaşla birlikte arttığı gözlenmiştir.

Genel gelişim puanı ve alt test puanlarının karşılıklı ilişkileri üç yaş grubunda (0-24, 25 - 48 ve 49 -72 aylar) pearson momentler çarpımı korelasyonları ile incelenmiştir. Alt testlerin birbirleri ve Toplam Genel puanı ile olan korelasyonları 0-24 ve 25-48 aylarda çok yüksek olduğu belirlenmiştir. 49-72 aylarda ise KM ve SB-ÖB alt testlerinin diğer alt testler ve Toplam Genel Gelişim puanı ile olan korelasyonları daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Savaşır ve ark., 2005).

3.3.2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılan ebeveynler, hakkında detaylı bilgi almak amacıyla araştırmacı tarafından “Sosyo-Demografik Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Bu formda yer alan sorular ise; anne ve babanın yaşı, ailede bulunan çocuk sayısı, anne babanın eğitim durumu, annenin mesleği, anne babanın medeni durumu, gün içerisinde çocuğa kimin baktığı ve ailenin aylık gelir miktarı şeklinde sorular yer almıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Verileri toplama süreci aşamasından önce, tez çalışması ile **2018 / 993 sayılı** “Etik Kurul İzni” alınmıştır. Araştırma verileri **23.11.2018** itibariyle 3 ay süresince **23.02.2019** tarihine kadar sürmüştür. Veri toplama süreci aşamasından önce, ebeveynlere çalışmanın içeriği ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. “Ankara Gelişim Tarama Envanterinin neleri içerdiği sonucunda ne olabileceği konusunda ebeveynler “Gönüllü Olur Bilgi Formu” ile bilgilendirilmiştir. Ayrıca ebeveynlerden daha detaylı bilgi almak amacıyla “Sosyo-Demografik Bilgi Formunu” eksiksiz bir şekilde doldurmaları gerektiği bilgisi verilmiştir. Bu kapsamda ebeveyne, çocuğunun gelişimi ile ilgili “Ankara Gelişimsel Tarama Envanterinde” yer alan bazı soruların uygulamalı yaptırılacağı ve bazı soruların ise ebeveyne yöneltileceği bildirilmiştir. İstanbul Anadolu yakasında, Ataşehir, Ümraniye, Üsküdar, Maltepe, Sancaktepe, Pendik, Çekmeköy ve Tuzla ilçelerinde ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu toplam 60 çocuk ve ebeveynlerine araştırmacı tarafından ulaşılmış ve Ankara Gelişim Tarama Envanteri değerlendirmesini kabul eden ailelerin çocukları tesadüfi şekilde seçilerek çalışma, gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Veri toplama aşamasında, Ankara Gelişim Tarama Envanteri birebir ebeveynlere, araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve Ankara Gelişim Tarama Envanterinden aldığı puanlar analize dâhil edilmiştir. Öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine Ankara Gelişim Tarama Envanterinden aldığı puanlar neticesinde elde edilen sonuçlara ait frekans ve yüzdeler verilmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre gelişim düzeyleri karşılaştırılırken Ankara Gelişim Tarama Envanterine ait dönüştürülmüş T puanları kullanılmıştır. Bu kapsamda sosyo-demografik özelliklere göre yapılan karşılaştırmada cinsiyet, aile gelir durumu, anne mesleği, çocuğa kimin baktığı bilgisi ve akraba evliliği olup olmama durumuna göre bağımsız örneklemeler için t testi ve anne-baba eğitim durumu ve ailedeki çocuk sayısına göre yapılan karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Anlamlı farklılık görülen değişkenlerde post-hoc testlerden olan Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır.

Katılımcuların anne baba yaşı ile gelişim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Son olarak katılımcuların Ankara Gelişim Tarama Envanteri sonucunda normal veya anormal olma tanı ölçütlerine göre sosyo-demografik değişkenlerin karşılaştırmasında iki faktörlü ki-kare analizi kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır ve anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma verilerinin analiz sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu çalışmada İstanbul Anadolu Yakasında ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu çocukların gelişimlerini Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) aracılığı ile değerlendirilmesi ve çocukların gelişimlerine sosyo-demografik özelliklerin etki edip etmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Tablo 2. Çocukların yaşına göre Ankara Gelişim Tarama Envanteri sonuçlarına ait bulgular

		Çocuğun yaşı ay olarak							
		0-12 ay		13-24 ay		25-36 ay		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	n	%
Dil Bilişsel Gelişim	Normal	20	100.0%	19	100.0%	17	81.0%	56	93.3%
	Anormal	0	0.0%	0	0.0%	4	19.0%	4	6.7%
İnce Motor Gelişim	Normal	18	90.0%	10	52.6%	6	28.6%	34	56.7%
	Anormal	2	10.0%	9	47.4%	15	71.4%	26	43.3%
Kaba Motor Gelişim	Normal	19	95.0%	19	100.0%	19	90.5%	57	95.0%
	Anormal	1	5.0%	0	0.0%	2	9.5%	3	5.0%
Sosyal beceri Öz bakım Gelişim	Normal	18	90.0%	17	89.5%	17	81.0%	52	86.7%
	Anormal	2	10.0%	2	10.5%	4	19.0%	8	13.3%
Genel Gelişim	Normal	19	95.0%	16	84.2%	13	61.9%	48	80.0%
	Anormal	1	5.0%	3	15.8%	8	38.1%	12	20.0%

Tablo 2 incelendiğinde çocukların Dil-Bilişsel Gelişim alanında %93.3'ünün normal gelişim, %6.7'sinin anormal gelişim; İnce Motor Gelişim alanında %56.7'sinin normal gelişim, %43.3'ünün anormal gelişim; Kaba Motor Gelişim alanında %95'inin normal gelişim, %5'inin anormal gelişim; Sosyal Beceri - Öz Bakım Beceri Gelişim alanında %86.7'sinin normal gelişim, %13.3'ünün anormal gelişim; Genel Gelişimde %80'inin normal gelişim, %20'sinin anormal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 3. Çocukların AGTE dönüştürülmüş T puanlarının cinsiyet ve yaş gruplarına göre tanımlayıcı istatistikleri

Cinsiyet	Yaş	N	Ort.	Ss	Min	Max
Kız	0-12 ay	9	51.44	7.55	44.00	64.00
	13-24 ay	6	49.00	7.50	39.00	61.00
	25-36 ay	13	45.15	8.26	27.00	56.00
	Toplam	28	48.00	8.11	27.00	64.00
Erkek	0-12 ay	11	50.81	6.69	38.00	60.00
	13-24 ay	13	46.23	6.64	38.00	58.00
	25-36 ay	8	38.12	5.66	31.00	46.00
	Toplam	32	45.78	7.93	31.00	60.00
Toplam	0-12 ay	20	51.10	6.90	38.00	64.00
	13-24 ay	19	47.10	6.84	38.00	61.00
	25-36 ay	21	42.47	8.02	27.00	56.00
	Toplam	60	46.81	8.02	27.00	64.00

Tablo 3'te çocukların AGTE dönüştürülmüş T puanlarının cinsiyet ve yaş gruplarına göre tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Kızlarda ve erkeklerde en yüksek AGTE dönüştürülmüş T puanı ortalaması 0-12 aylık çocuklarda görülmektedir. En düşük AGTE dönüştürülmüş T puanı ortalaması ise 25-36 aylık çocuklardadır.

4.1. 0 – 36 ay çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre AGTE dönüştürülmüş t puanlarının karşılaştırılmasına ait bulgular

Tablo 4. Cinsiyetlere göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması

	N	Ort.	Ss.	T	p
Erkek	32	45.78	7.93	-1.069	.29
Kız	28	48.00	8.11		

Tablo 4’te cinsiyetlere göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi bulguları yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda cinsiyetlere göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t = -1.069, p > .05$).

Tablo 5. Çocukların yaşına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması

	N	Ort.	Ss.	F	p
0-12 ay	20	51.10	6.90		
13-24 ay	19	47.10	6.84	7.167	.00*
25-36 ay	21	42.47	8.02		

Tablo 5’te çocukların yaşlarına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda çocukların yaşlarına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık görülmektedir ($F = 7.167, p < .01$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla post-hoc testlerden olan Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda tüm gruplar arasında gözlenen farklılığın anlamlı olduğu, en yüksek gelişim puanının 0-12 ay, daha sonra 13-24 ay ve en düşük gelişim puanının ise 25-36 aylık çocuklarda olduğu gözlenmiştir.

Tablo 6. Sosyo-ekonomik duruma göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması

	N	Ort.	Ss.	T	P
Asgari ücret	21	45.61	8.66		
Asgari ücret üstü	39	47.46	7.70	-.846	.40

Tablo 6’da ailelerin sosyo-ekonomik durumlarına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi bulguları yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda sosyo-ekonomik duruma göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t = -.846, p > .05$).

Tablo 7. Çocuğa kimin baktığına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması

	N	Ort.	Ss.	T	P
Anne	44	47.25	7.42	.690	.49
Bakıcı ve diğerleri	16	45.62	9.66		

Tablo 7’de çocuğa kimin baktığına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi bulguları yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda çocuğa kimin baktığına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t = .690, p > .05$).

Tablo 8. Anne eğitim durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması

	N	Ort.	Ss.	F	P
İlkokul	16	47.00	7.78	.011	.99
Lise	25	46.64	7.77		
Üniversite	19	46.89	8.94		

Tablo 8’de anne eğitim durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda anne eğitim durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F = .011, p > .05$).

Tablo 9. Baba eğitim durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması

	N	Ort.	Ss.	F	P
İlkokul	18	46.11	7.96	.237	.79
Lise	34	47.44	7.98		
Üniversite	8	45.75	9.16		

Tablo 9’da baba eğitim durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları yer almaktadır.

Yapılan analiz sonucunda baba eğitim durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F= .237, p>.05$).

Tablo 10. Ailenin çocuk sayısına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması

	N	Ort.	Ss.	F	P
1 çocuk	24	47.62	8.19		
2 çocuk	25	46.08	8.40	.222	.80
3 ve üstü çocuk	11	46.72	7.32		

Tablo 10’da ailenin çocuk sayısına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda ailenin çocuk sayısına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F= .222, p>.05$).

Tablo 11. Anne mesleğine göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması

	N	Ort.	Ss.	t	P
Çalışıyor	42	47.33	7.59	.759	.45
Çalışmıyor	18	45.61	9.08		

Tablo 11’de anne mesleğine göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi bulguları yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda anne mesleğine göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t= .759, p>.05$).

Tablo 12. Anne ve babanın yaşı ile AGTE dönüştürülmüş T puanları arasındaki ilişki

	Anne yaşı	Baba yaşı	AGTE
Anne yaşı	1		
Baba yaşı	.866**	1	
AGTE	-.095	.099	1

Tablo 12’de anne babanın yaşı ile AGTE dönüştürülmüş T puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi bulguları yer

almaktadır. Yapılan analiz sonucunda anne ve babanın yaşı ile AGTE dönüştürülmüş T puanları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 13. Akraba evliliği olup olmama durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması

	N	Ort.	Ss.	T	P
Hayır	54	47.07	8.10	.742	.46
Evet	6	44.50	7.50		

Tablo 13'te akraba evliliği olup olmama durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi bulguları yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda akraba evliliği olup olmama durumuna göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t= .742$, $p>.05$).

4.2. 0 – 36 ay çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre AGTE Dil-Bilişsel Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılmasına ait bulgular

Tablo 14'te çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Dil-Bilişsel Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 14. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Dil-Bilişsel Gelişim alanı sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler		Normal		Anormal		χ^2	P
		N	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	30	93.8	2	6.3	.019	.89
	Kız	26	92.9	2	7.1		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	18	85.7	3	14.3	3.014	.08
	Asgari ücret üstü	38	97.4	1	2.6		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	15	93.8	1	6.3	.136	.93
	Lise	23	92.0	2	8.0		
	Üniversite	18	94.7	1	5.3		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	17	94.4	1	5.6	.507	.78
	Lise	32	94.1	2	5.9		
	Üniversite	7	87.5	1	12.5		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	24	100.0	0	0.0	6.000	.051
	2 çocuk	21	84.0	4	16.0		
	3 ve üstü çocuk	11	100.0	0	0.0		
Anne Meslek	Çalışmıyor	39	92.9	3	7.1	.051	.82
	Çalışıyor	17	94.4	1	5.6		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	41	93.2	3	6.8	.006	.94
	Bakıcı ve diğerleri	15	93.8	1	6.3		
Akraba Evliliği	Hayır	51	94.4	3	5.6	1.071	.30
	Evet	5	83.3	1	16.7		
Toplam		56	93.3	4	6.7		

Tablo 14'te yer alan bulgulara göre cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve anne babanın akraba evliliği olup olmadığına göre Ankara Gelişim Tarama Envanteri Dil-Bilişsel Gelişim alanında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > .05$). Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkenlerde çocukların büyük çoğunluğunun normal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

4.3. 0 – 36 ay çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre AGTE İnce-Motor Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılmasına ait bulgular

Tablo 15’te çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre İnce Motor Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 15. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre İnce-Motor Gelişim alanı sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler	Normal		Anormal		χ^2	p	
	N	%	n	%			
Cinsiyet	Erkek	16	50.0	16	50.0	1.241	.27
	Kız	18	64.3	10	35.7		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	10	47.6	11	52.4	1.077	.30
	Asgari ücret üstü	24	61.5	15	38.5		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	8	50.0	8	50.0	1.580	.45
	Lise	13	52.0	12	48.0		
	Üniversite	13	68.4	6	31.6		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	8	44.4	10	55.6	2.135	.34
	Lise	22	64.7	12	35.3		
	Üniversite	4	50.0	4	50.0		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	17	70.8	7	29.2	4.030	.13
	2 çocuk	13	52.0	12	48.0		
	3 ve üstü çocuk	4	36.4	7	63.6		
Anne Meslek	Çalışmıyor	23	54.8	19	45.2	.207	.65
	Çalışıyor	11	61.1	7	38.9		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	24	54.5	20	45.5	.302	.58
	Bakıcı ve diğerleri	10	62.5	6	37.5		
Akraba Evliliği	Hayır	32	59.3	22	40.7	1.478	.22
	Evet	2	33.3	4	66.7		
Toplam		34	56.7	26	43.3		

Tablo 15’te yer alan bulgulara göre cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve anne babanın akraba evliliği olup olmadığına göre Ankara Gelişim Tarama Envanteri İnce Motor Gelişim alanında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Anlamli farklilik bulunmayan bu değişkenlerde normal ve anormal gelişim gösteren çocuk sayısı birbirine yakın olmasına rağmen normal gelişim gösteren çocuk sayısı %56.7 ile daha fazladır.

4.4. 0 – 36 ay çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre AGTE Kaba-Motor Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılmasına ait bulgular

Tablo 16’da çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Kaba Motor Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 16. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Kaba-Motor Gelişim alanı sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler	Normal		Anormal		χ^2	p	
	N	%	N	%			
Cinsiyet	Erkek	30	93.8	2	6.3	.226	.64
	Kız	27	96.4	1	3.6		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	21	100.0	0	0.0	1.700	.19
	Asgari ücret üstü	36	92.3	3	7.7		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	16	100.0	0	0.0	2.116	.35
	Lise	24	96.0	1	4.0		
	Üniversite	17	89.5	2	10.5		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	18	100.0	0	0.0	1.950	.38
	Lise	32	94.1	2	5.9		
	Üniversite	7	87.5	1	12.5		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	23	95.8	1	4.2	.475	.79
	2 çocuk	24	96.0	1	4.0		
	3 ve üstü çocuk	10	90.9	1	9.1		
Anne Meslek	Çalışmıyor	41	97.6	1	2.4	2.022	.16
	Çalışıyor	16	88.9	2	11.1		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	43	97.7	1	2.3	2.584	.11
	Bakıcı ve diğerleri	14	87.5	2	12.5		
Akraba Evliliği	Hayır	51	94.4	3	5.6	.351	.55
	Evet	6	100.0	0	0.0		
Toplam		57	95.0	3	5.0		

Tablo 16’da yer alan bulgulara göre, cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve anne babanın akraba evliliği olup olmadığına göre Ankara Gelişim Tarama Envanteri Kaba Motor Gelişim alanında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkenlerde çocukların büyük çoğunluğunun normal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

4.5. 0 – 36 ay çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre AGTE Sosyal Beceri - Öz Bakım Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılmasına ait bulgular

Tablo 17’de çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre AGTE Sosyal Beceri - Öz Bakım Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 17. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Sosyal Beceri - Öz Bakım alanı sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler	Normal		Anormal		χ^2	p	
	N	%	n	%			
Cinsiyet	Erkek	27	84.4	5	15.6	.312	.58
	Kız	25	89.3	3	10.7		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	18	85.7	3	14.3	.025	.87
	Asgari ücret üstü	34	87.2	5	12.8		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	15	93.8	1	6.3	1.713	.43
	Lise	22	88.0	3	12.0		
	Üniversite	15	78.9	4	21.1		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	16	88.9	2	11.1	1.092	.58
	Lise	30	88.2	4	11.8		
	Üniversite	6	75.0	2	25.0		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	21	87.5	3	12.5	.340	.84
	2 çocuk	21	84.0	4	16.0		
	3 ve üstü çocuk	10	90.9	1	9.1		
Anne Meslek	Çalışmıyor	38	90.5	4	9.5	1.758	.19
	Çalışıyor	14	77.8	4	22.2		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	39	88.6	5	11.4	.554	.46
	Bakıcı ve diğerleri	13	81.3	3	18.8		
Akraba Evliliği	Hayır	47	87.0	7	13.0	.064	.80
	Evet	5	83.3	1	16.7		
Toplam		52	86.7	8	13.3		

Tablo 17’de yer alan bulgulara göre, cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve anne babanın akraba evliliği olup olmadığına göre Ankara Gelişim Tarama Envanteri Sosyal Beceri - Öz Bakım alanında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkenlerde çocukların büyük çoğunluğunun (%86.7) normal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

4.6. 0 – 36 ay çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre AGTE Genel Gelişim sonuçları karşılaştırılmasına ait bulgular

Tablo 18’de çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre AGTE Genel Gelişim puan sonuçları karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 18. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre AGTE Genel Gelişim sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler	Normal		Anormal		χ^2	P	
	N	%	N	%			
Cinsiyet	Erkek	24	75.0	8	25.0	1.071	.30
	Kız	24	85.7	4	14.3		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	15	71.4	6	28.6	1.484	.22
	Asgari ücret üstü	33	84.6	6	15.4		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	13	81.3	3	18.8	.476	.79
	Lise	19	76.0	6	24.0		
	Üniversite	16	84.2	3	15.8		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	14	77.8	4	22.2	.344	.84
	Lise	27	79.4	7	20.6		
	Üniversite	7	87.5	1	12.5		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	19	79.2	5	20.8	.033	.98
	2 çocuk	20	80.0	5	20.0		
	3 ve üstü çocuk	9	81.8	2	18.2		
Anne Meslek	Çalışmıyor	35	83.3	7	16.7	.972	.32
	Çalışıyor	13	72.2	5	27.8		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	37	84.1	7	15.9	1.726	.19
	Bakıcı ve diğerleri	11	68.8	5	31.3		
Akraba Evliliği	Hayır	44	81.5	10	18.5	.741	.39
	Evet	4	66.7	2	33.3		
Toplam		48	80.0	12	20.0		

Tablo 18’de yer alan bulgulara göre, cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve anne babanın akraba evliliği olup olmadığına göre Ankara Gelişim Tarama Envanteri Genel Gelişim sonuçlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkenlerde çocukların büyük çoğunluğunun normal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular, araştırma ile ilgili oluşturulan hipotezler literatür çerçevesinde tartışılmış ve yorumlanmıştır. Buna göre, ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri ile çocukların gelişimleri arasındaki ilişkileri dikkate alınarak araştırma bulguları tartışılmıştır.

H1: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE Dil-Bilişsel Gelişim alanı sonuçlarına etki eder.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 0-3 yaş grubu çocukların dil-bilişsel gelişim alanı sonuçlarında; cinsiyet, annenin ve babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı ve akraba evliliği olup olmama durumu değişkenlerinin etkili olmadığı saptanmıştır.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Aral ve arkadaşları (1977), yaptığı çalışmada Ankara 'da okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan 5-6 yaş çocuklarına verilen yaratıcı drama eğitiminin alıcı dile etkisi ve alıcı dil gelişimini etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda, çocukların alıcı dil gelişimlerine cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve babanın eğitim durumu faktörlerinin etki etmediği tespit edilmiştir (Akt: Temiz, 2002, s:78).

Öztürk (1995), yaptığı çalışmaya okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan ve yararlanmayan toplam 100 ilköğretim birinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın amacı, okulöncesi eğitim kurumundan yararlanan ve yararlanmayan çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeylerini tespit etmektir. Çalışmanın sonucunda, cinsiyet ve kardeş sayısı bakımından alıcı dil düzeylerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Akt: Yıldırım, 2008, s:38).

Erdoğan ve arkadaşları (2005), yaptığı çalışmada alt sosyo-ekonomik düzeye sahip semtlerde okul öncesi eğitim kurumuna giden 5-6 yaş grubunda yer alan 232 çocuğun dil gelişim düzeylerine çeşitli değişkenlerin etkisini incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda, çocukların dil gelişim düzeyinin, cinsiyet, annenin eğitim

durumu, annenin mesleği ve kardeş sayısı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Ünal Gürocak (2007), yaptığı çalışmada 60-72 aylık çocukların dil gelişimi ile ince motor gelişim düzeylerini değerlendirerek bu gelişim alanlarını etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma, Bolu ilinde okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan 165 çocuk ile yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çocukların dil gelişiminde cinsiyet ve kardeş sayısı faktörlerine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

İpek ve Bilgin (2007), yaptığı çalışmada İlköğretim öğrencilerinin kelime dağarcığının çeşitli faktörlere göre değişip değişmediğini incelemiştir. Çalışma grubunu, Bursa ilinin çeşitli ilköğretim okullarında birinci, üçüncü ve beşinci sınıfta eğitime devam eden 240 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmanın sonucunda, çocukların kelime dağarcığı gelişiminde cinsiyet faktörünün etkili olmadığı tespit edilmiştir.

Kuday (2007), yaptığı çalışmada 3-6 yaş aralığında anaokuluna devam eden, anaokuluna devam etmeyen ve destekleyici aile eğitimi alan toplam 173 çocuğun bilişsel gelişim seviyeleri ölçülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çocukların bilişsel gelişim üzerinde anne ve babanın eğitim seviyesinin, ebeveynlerin meslek durumunun, kardeş sayısının ve cinsiyet değişkenlerinin etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım (2008), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim almayan 4-5 yaş grubunda yer alan 300 çocuğun dil gelişimlerini çeşitli faktörlere göre değişip değişmediğini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda, okul öncesi eğitim almayan 4-5 yaş grubu çocukların dil gelişimlerinde cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çat Şahin (2009), yaptığı çalışma okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi ile annelerinin okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişkinin bazı faktörler yönünden incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Çalışma, okul öncesi eğitimden yararlanan 60-72 ay grubunu oluşturan toplam 150 çocuk ve anneleri ile yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimlerinde cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Koç (2009), yaptığı çalışmada 6 yaş grubunda yer alan toplam 100 çocuğa verilen drama eğitiminin dil gelişimine olan etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların dil gelişimlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Akt: Gözalan, 2013, s:53).

Yıldırım Doğru ve arkadaşları (2010), yaptığı çalışmada sosyo-ekonomik düzeyi alt seviyeden seçilen ve gelişimlerinde herhangi problem olmayan normal çocuklar ile zihinsel engelli olan çocukların kelime dağarcığını ve dili anlayabilme düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Çalışmaya, 5-6 yaş grubunda olan 163 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, gelişimi normal olan çocukların kelime dağarcığına cinsiyet, babanın eğitim durumu, kardeş sayısı değişkenlerinin etki etmediği tespit edilmiştir. 5-6 yaş grubunda bulunan engelli çocuklar ve normal gelişim gösteren çocukların kelime dağarcığında ise cinsiyet değişkenini göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Ramazan ve Demir (2011), yaptığı çalışmada 36-48 ay aralığı için belirlenen okul öncesi eğitim programının bilişsel gelişim özelliklerine örneklem grubunda yer alan 53 çocuğun sahip olup olmama durumunu incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda, çocukların bilişsel gelişimlerinde annenin çalışma durumu, babanın eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve cinsiyet faktörlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Ergin (2012), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimlerinin ve sosyal kabul durumlarının bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma, 5-6 yaş grubunu oluşturan toplam 327 çocuk ve bu çocukların öğretmenleriyle yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimlerinde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığı saptanmıştır.

Koçak ve arkadaşları (2014), yaptığı çalışmada 60-72 ay aralığında olan çocukların Türkçe dil kullanımlarındaki seviyelerini çeşitli değişkenlere göre belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya, okul öncesi eğitim alan ve almayan 60-72 ay aralığında değişen toplam 292 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların dil gelişimlerine kardeş sayısı değişkeninin etki etmediği tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Öztürk (1995), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan ve yararlanmayan toplam 100 ilköğretim birinci sınıf öğrencileri çalışmaya katılmıştır. Çalışmanın amacı, okulöncesi eğitim kurumundan yararlanan ve yararlanmayan çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeylerini tespit etmektir. Çalışmanın sonucunda, sosyo-ekonomik düzey ve anne eğitim düzeyi değişkenlerine göre

çocukların alıcı dil düzeylerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Akt: Yıldırım, 2008, s:38).

Baykan ve arkadaşları (1995), alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzey ailelerden gelen 0-72 ay aralığında toplam 1890 çocuk ile çalışmalarını yürütmüşlerdir. Çalışmanın amacı, çocukların gelişimlerini inceleyip, gelişim sürecindeki farklılığı belirlemektir. Çalışmanın sonucunda, çocukların gelişimsel sürece ait maddeleri başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmelerinde sosyo-ekonomik düzeyin etkisinin olduğu ve on üçüncü aydan sonra bu farklılığın dil-bilişsel gelişim alanında görüldüğü tespit edilmiştir (Akt: Güneş, 2017, s:35).

Aydoğan ve Koçak (2003), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim alan çocukların dil gelişiminin çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini araştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda, çocukların dil gelişimlerine anne ve baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve cinsiyetin etkili olduğu tespit edilmiştir.

Üstün ve arkadaşları (2004), yaptığı çalışmada anaokulundan yararlanan ve farklı sosyo- ekonomik düzeye sahip ailelerden gelen 4 yaş grubu çocukların bilişsel gelişim düzeyleri hakkında bilgi edinebilmeyi amaçlamışlardır. Çalışma örnekleminde ise, yirmi çocuk üst sosyo-ekonomik seviyeye sahip iken yirmi çocuk orta, yirmi beş çocuk ise alt sosyo-ekonomik seviyeye sahip toplamda 65 çocuk çalışmaya katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, sosyo-ekonomik düzeyin çocukların bilişsel gelişimini etkilediğini ve ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri yükseldikçe bu durumun çocukların bilişsel gelişimlerine de olumlu yansıdığını belirtmişlerdir.

Ünal Gürocak (2007), yaptığı çalışmada 60-72 aylık çocukların dil gelişimi ile ince motor gelişimini değerlendirip bu gelişim alanlarına etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma, Bolu ilinde okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan 165 çocuk ile yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, anne ve babanın eğitim düzeyi, sosyo- ekonomik düzey ve annenin meslek durumu faktörlerine göre çocukların dil gelişimlerinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Kuday (2007), yaptığı çalışmada 3-6 yaş aralığında anaokuluna devam eden, anaokuluna devam etmeyen ve destekleyici aile eğitimi alan toplam 173 çocuğun bilişsel gelişim seviyeleri ölçülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çocukların bilişsel gelişim üzerinde sosyo-ekonomik düzey değişkeninin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İpek ve Bilgin (2007), yaptığı çalışmada İlköğretim öğrencilerinin kelime dağarcığının çeşitli faktörlere göre değişip değişmediğini incelemiştir. Çalışma grubunu, Bursa ilinin çeşitli ilköğretim okullarında birinci, üçüncü ve beşinci sınıfta eğitime devam eden 240 öğrenciden oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda, sosyo-ekonomik düzeyin çocukların kelime dağarcığı gelişiminde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Yıldırım (2008), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim almayan 4-5 yaş grubunda yer alan 300 çocuğun dil gelişimlerinin çeşitli faktörlere göre değişip değişmediğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitim almayan 4-5 yaş grubu çocukların dil gelişimlerinin anne ve baba eğitim durumu, kardeş sayısı ve ailenin sosyo-ekonomik durum faktörlerine göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Çat Şahin (2009), yaptığı çalışma okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi ile annelerinin okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişkinin bazı faktörler yönünden incelenmesi amacıyla planlamıştır. Çalışma, okul öncesi eğitimden yararlanan 60-72 ay grubunu oluşturan toplam 150 çocuk ve anneleri ile yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimlerinin anne ve babanın eğitim durumu, kardeş sayısı ve sosyo-ekonomik düzey faktörlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Aslan (2009), yaptığı çalışmada İstanbul ilinde bulunan okul öncesi eğitim kurumuna giden 5- 6 yaş grubunda yer alan toplam da 240 çocuğun uyum ve davranış sorunları ile bilişsel işlevleri arasında bir bağ olup olmadığını incelemiştir. Çalışma sonucunda, çocukların bilişsel işlemlerinde cinsiyetin ve anne ve baba eğitim düzeyinin etkili olduğu tespit edilmiştir.

Yıldırım Doğru ve arkadaşları (2010), yaptığı çalışmada sosyo-ekonomik düzeyi alt seviyeden seçilen ve gelişimlerinde herhangi problem olmayan normal çocuklar ile zihinsel engelli olan çocukların kelime dağarcığını ve dili anlayabilme düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Çalışmaya, 5-6 yaş grubunda olan 163 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, gelişimi normal olan çocukların kelime dağarcığına annenin eğitim durumunun etki ettiği tespit edilmiştir. Engelli çocukların kelime dağarcığına ise anne ve babanın eğitim durumu ile kardeş sayısı değişkenlerinin etki ettiği tespit edilmiştir.

Ramazan ve Demir (2011), yaptığı çalışmada 36-48 ay aralığı için belirlenen okul öncesi eğitim programının bilişsel gelişim özelliklerine örneklem grubunda yer alan 53 çocuğun sahip olup olmama durumunu incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın

sonucunda, çocukların bilişsel gelişimlerinde anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Schady (2011), yaptığı çalışmada Ekvator kırsalında yaşayan çocukların bilişsel gelişimleri ile annelerinin kelime dağarcığı ve eğitim düzeylerine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya katılan çocukların yaş aralığı 36-72 ay aralığında değişen 2118 çocuk ile çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, anne eğitim düzeyleri ile kelime dağarcığının bilişsel gelişim bakımından etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akt: Atli, 2018, s:69).

Ergin (2012), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimlerinin ve sosyal kabul durumlarının bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma, 5-6 yaş grubunu oluşturan toplam 327 çocuk ve bu çocukların öğretmenleriyle yürütülmüştür. Çalışma sonucunda, 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimlerinde sosyo-ekonomik düzey değişkeninin etkili olduğu saptanmıştır.,

Koçak ve arkadaşları (2014), yaptığı çalışmada 60-72 ay aralığında olan çocukların Türkçe dil kullanımlarındaki seviyelerini çeşitli değişkenlere göre belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya, okul öncesi eğitim alan ve almayan 60-72 ay aralığında değişen toplam 292 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların dil gelişimlerine etki eden değişkenlerin cinsiyet ve ailenin öğrenim düzeyi olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırmalarla karşılaştığımızda, yaptığımız araştırmada değişkenler arasında anlamlı farklılığın elde edilmemesinin nedeninin çalışma grubunun 60 kişi ile sınırlı olması olabilir.

Cinsiyet değişkeni yönünden dil-bilişsel gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzey olarak çoğunluğunun asgari ücret ve üstü gelir düzeyine sahip olması, çalışma grubunu oluşturan ebeveynlerin genel olarak lise ve üniversite mezunu olması ve ailelerin çocuklarına sergilediği tutum ve davranışların dil-bilişsel gelişim sürecini etkileyebileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde, dil-bilişsel gelişim alanında kızların erkeklere göre daha iyi olması beklenirken, günümüzde kız ve erkek çocuklarına verilen değerlerin değişmesi, ebeveynlerin çocuklarına cinsiyet ayrımı yapmadan aynı ilgiyi ve benzer çevreyle uyarıcıları her iki gruba da sunması, çocuklarına dil-bilişsel gelişimi destekleyici etkinlikler yaptırılmaları dil-bilişsel gelişimde cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılığın oluşmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Anne ve baba eğitim durumu değişkeni yönünden dil-bilişsel gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan anne ve babaların geneline bakıldığında lise ve üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde, anne ve babanın eğitim düzeyi arttıkça çocuğuyla daha etkili iletişim kurabileceği ve bu iletişim sürecinde anne ve babanın kurduğu cümleler açısından kelimelerin çeşitliliğinde ve yapısında artış olabileceği düşünülmektedir. Fakat bu çalışma grubunda bulunan lise ve üniversite mezunu anne babanın sayısı fazla olduğu halde, bu grupta bulunan çocukların dil-bilişsel gelişim yönünden anlamlı bir farklılık elde edemedikleri tespit edilmiştir. Bu sebeple, anne ve babanın eğitim durumundan öte ebeveynlerin öğrenmeye açık olmasının ve kendilerini ne denli geliştirdiklerinin etkisi olacağı düşünülmektedir.

Sosyo-ekonomik düzey değişkeni yönünden dil-bilişsel gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan ailelerin sosyo-ekonomik düzey bakımından çoğunluğunun asgari ücret ve asgari ücret üstü gelire sahip olması nedeniyle sonuç bu şekilde çıkmış olabilir. Bu ailelerin sosyo-ekonomik durumları açısından benzer olma ihtimali olduğu değerlendirildiğinde, çocuklara benzer avantajları sağlayabilme imkânlarının olmasının sosyo-ekonomik düzey değişkeninin dil-bilişsel gelişiminde anlamlı bir farklılığın oluşturmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Ailedeki çocuk sayısı değişkeni yönünden dil-bilişsel gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan çocukların çoğunun kardeşi olsa bile, tek çocuğu olan ailelerin çocuklarına gösterdiği ilginin sadece onda yoğunlaşması ve ona tüm bildiklerini, deneyimlerini aktarması, elde edilen bulgularda anlamlı bir farklılığın oluşmamasına neden olmuş olabilir. Literatür incelendiğinde, kardeş sayısının çocuğun dil-bilişsel gelişimine olumlu katkı sağlayacağı beklenirken, çocuğun tek olması durumunda anne ile babanın tüm ilgiyi onda toplaması, çocuğuyla aktif olarak zaman geçirmesi dil-bilişsel gelişimine olumlu katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Annenin çalışıp çalışmama durumu değişkeni yönünden dil-bilişsel gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan annelerin çoğunluğu çalışmıyor olsa bile, çalışan annelerin çocuğu ile etkili zaman geçirerek günün belirli bir kısmını dil-bilişsel gelişimi destekleyecek oyun ve aktivitelere ayırması elde edilen bulgularda anlamlı bir farklılığın oluşmamasına neden olduğu düşünülmektedir. Örneklem grubunda olan annelerin çoğunluğu çalışmadığı halde bu grupta bulunan çocukların dil-bilişsel gelişiminde anlamlı bir farklılık elde edemedikleri tespit edilmiştir. Oysa 0-3 yaş döneminde annenin daha çok çocuğu ile vakit geçirmesi gerekmektedir. Literatür incelendiğinde, 0-3 yaş dönemi anne-bebek etkileşimi ve anne ile bebek arasında

güvenliği bağlanmanın kurulabilmesi için kritik zaman dilimleridir. Çalışmanın sonucunun bu şekilde çıkmasının sebebinin, çalışan annelerinde çocuklarıyla nitelikli ve etkili zaman geçirmesi olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada çocukların dil-bilişsel gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Aral ve ark., 1977; Öztürk, 1995; Erdoğan ve ark., 2005; Ünal Gürocak, 2007; İpek ve Bilgin, 2007; Kудay, 2007; Yıldırım, 2008; Çat Şahin, 2009; Koç, 2009; Yıldırım Doğru ve ark., 2010; Ramazan ve Demir, 2011; Ergin, 2012). Alan yazısı incelendiğinde, dil-bilişsel gelişimin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Aydoğan ve Koçak, 2003; Aslan, 2009; Koçak ve ark., 2014).

Bu çalışmada çocukların dil-bilişsel gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Aral ve ark., 1977; Erdoğan ve ark., 2005; Kудay, 2007).

Alan yazısı incelendiğinde, dil-bilişsel gelişimin anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Öztürk, 1995; Aydoğan ve Koçak, 2003; Ünal Gürocak, 2007; Yıldırım, 2008; Çat Şahin, 2009; Aslan, 2009; Yıldırım Doğru ve ark., 2010; Ramazan ve Demir, 2011; Schady, 2011; Koçak ve ark., 2014).

Bu çalışmada çocukların dil-bilişsel gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Aral ve ark., 1977; Kудay, 2007; Yıldırım Doğru ve ark., 2010; Ramazan ve Demir, 2011). Alan yazısı incelendiğinde, dil-bilişsel gelişimin baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Aydoğan ve Koçak, 2003; Ünal Gürocak, 2007; Yıldırım, 2008; Çat Şahin, 2009; Aslan, 2009; Yıldırım Doğru ve ark., 2010; Koçak ve ark., 2014).

Bu çalışmada çocukların dil-bilişsel gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmadan elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir

(Ramazan ve Demir, 2011). Alan yazısı incelendiğinde, dil-bilişsel gelişimin sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Öztürk, 1995; Baykan ve ark., 1995; Üstün ve ark., 2004; Ünal Gürocak, 2007; İpek ve Bilgin, 2007; Kuday, 2007; Yıldırım, 2008; Çat Şahin, 2009; Ergin, 2012).

Bu çalışmada çocukların dil-bilişsel gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Aral ve ark., 1977; Öztürk, 1995; Erdoğan ve ark., 2005; Gürocak, 2007; Kuday, 2007; Yıldırım Doğru ve ark., 2010; Ramazan ve Demir, 2011; Koçak ve ark., 2014). Alan yazısı incelendiğinde, dil-bilişsel gelişimin ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Aydoğan ve Koçak, 2003; Yıldırım, 2008; Çat Şahin, 2009; Yıldırım Doğru ve ark., 2010).

Bu çalışmada çocukların dil-bilişsel gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Erdoğan ve ark., 2005; Kuday, 2007; Ramazan ve Demir, 2011). Alan yazısı incelendiğinde, dil-bilişsel gelişimin annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Ünal Gürocak, 2007).

Bu çalışmada çocukların dil-bilişsel gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı değişkenine ve göre akraba evliliği olup olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alan yazısı incelendiğinde dil-bilişsel gelişimde çocuğa kimin baktığı değişkeni ve akraba evliliği olup olmama durumu değişkenleri ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır.

H2: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE İnce Motor Gelişim alanı sonuçlarına etki eder.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 0-3 yaş grubu çocukların ince motor gelişim alanı sonuçlarında; cinsiyet, annenin ve babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı ve akraba evliliği olup olmama durumu değişkenlerinin etkili olmadığı saptanmıştır.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Yimşek (1994), yaptığı çalışma kurumda yaşayan çocuklar ile ailesiyle birlikte yaşayan çocukların motor gelişim düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla 45 çocukla yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çocukların cinsiyetlerine göre ince motor gelişim seviyelerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Akt: Gül, 2012, s:51).

Baykan ve arkadaşları (1995), yaptığı çalışma farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip 0-72 ay aralığında olan toplam 1890 çocuk ile çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın amacı: çocukların gelişimlerini inceleyerek gelişim sürecindeki farklılığı belirlemektir. Çalışmanın sonucunda, çocukların farklı sosyo-ekonomik düzeyde olmaları onların psiko-motor gelişim alanlarındaki maddeleri başarıma durumlarında ciddi bir farklılık göstermemiştir (Akt: Güneş, 2017, s:35).

Sarı (2001), yaptığı çalışmada, 6 yaş grubundan seçilen 184 çocuğun psiko-motor gelişimlerine çeşitli faktörlerin etkisinin olup olmadığını araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların psiko-motor gelişimlerinde cinsiyet ve annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Ünal Gürocak (2007), yaptığı çalışmada 60-72 aylık çocukların dil gelişimi ile ince motor gelişimini değerlendirmeyi ve bu gelişim alanlarını etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma, Bolu ilinde okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan 165 çocuk ile yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çocukların ince motor gelişimlerinde cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, anne meslek durumu ve sosyo-ekonomik düzey değişkenlerinin etkili olmadığı saptanmıştır.

Şeker (2015), yaptığı çalışmada 5 yaş grubu çocukların aldığı eğitim durumuna göre motor becerilerini karşılaştırmayı planlayarak çeşitli değişkenlere göre motor gelişimlerinin değişip değişmediğini incelemiştir. Çalışmaya, kırsal bölgede eğitim alan 25 çocuk ile montessori eğitimi alan 15 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, cinsiyet değişkenine göre çocukların motor gelişimlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Ünal Gürocak (2007), yaptığı çalışmada 60-72 aylık çocukların dil gelişimi ile ince motor gelişimini değerlendirmeyi ve bu gelişim alanlarını etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma, Bolu ilinde okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan 165 çocuk ile yürütülmüştür. Çalışma sonucunda, çocukların ince motor

gelişimlerinin ailede bulunan çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Yükselen ve arkadaşları (2016), yaptığı çalışmada hastaneye farklı nedenlerle başvurarak çocuk gelişimi birimine gelen 0-36 ay aralığında olan toplam 162 çocuğun gelişimsel değerlendirmesini yapmayı amaçlamışlardır. Çalışma, İstanbul'un Kartal ve Bağcılar semtlerinde hastanelere giden 162 çocuk ve ailelerinden oluşmaktadır. Çalışmanın sonucunda, çocukların ince motor gelişimlerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Bu araştırmalarla karşılaştırdığımızda, yaptığımız araştırmada değişkenler arasında anlamlı farklılığın elde edilmemesinin nedeninin çalışma grubunun 60 kişi ile sınırlı olması olabilir.

Anne eğitim düzeyi değişkeni yönünden ince motor gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışmaya katılan annelerin çoğunlukla eğitim durumu lise ve üniversite mezunu olduğu halde, bu grupta yer alan çocukların ince motor gelişimlerinde anlamlı bir farklılık elde edemedikleri tespit edilmiştir. 0-3 yaş grubunda yer alan çocukların el ve göz koordinasyonunun tam olarak gelişmemesi bu duruma neden olabilir. Bunun yanı sıra annenin eğitim düzeyi arttıkça çocuğunun yaşına ve gelişimine uygun ince motor aktiviteleri birlikte yaparak çocuğuyla verimli zaman geçirmesinin olumlu etki yaratacağı tahmin edilmektedir. Ancak, annenin eğitim düzeyi önemli olsa dahi, kendini ne kadar geliştirdiğinin, yeniliklere ne denli açık olduğunun da önemli olduğu düşünülmektedir.

Ailedeki çocuk sayısı değişkeni yönünden ince motor gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan çocukların çoğunluğu kardeşe sahip olsa bile, tek çocuğu olan ailelerin çocuklarına gösterdiği ilginin sadece onda yoğunlaşması ve ona tüm bildiklerini, deneyimlerini aktarması, elde edilen bulgularda anlamlı bir farklılığın oluşmamasına neden olmuş olabilir. Bunun yanı sıra 0-3 yaş grubunda bulunan çocukların el ve göz koordinasyonunun tam olarak gelişmemesi, benmerkezci bir dönemde olması ve empati yeteneğinin gelişmiş olmaması sebebiyle kardeş etkileşiminin zayıf olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada çocukların ince motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, cinsiyet değişkeni göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Yimşek, 1994; Sarı, 2001; Ünal Gürocak, 2007; Şeker, 2015). Alan yazısı incelendiğinde, ince motor gelişimin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların ince motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Ünal Gürocak, 2007). Alan yazısı incelendiğinde, ince motor gelişimin anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Yükselen ve ark., 2016).

Bu çalışmada çocukların ince motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Ünal Gürocak, 2007). Alan yazısı incelendiğinde, ince motor gelişimin baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların ince motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Baykan ve ark., 1995; Ünal Gürocak, 2007). Alan yazısı incelendiğinde, ince motor gelişimin sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların ince motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alan yazısı incelendiğinde, çalışmamızın bulgularını destekler nitelikte bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alan yazısında, ince motor gelişimin ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Ünal Gürocak, 2007).

Bu çalışmada çocukların ince motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Sarı, 2001; Ünal Gürocak, 2007). Alan yazısı incelendiğinde, ince motor gelişimin annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların ince motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı ve akraba evliliği olup olmama durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alan yazısı incelendiğinde, ince motor gelişimin çocuğa kimin baktığı ve akraba evliliği olup olmama durumu değişkenleri ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır.

H3: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE Kaba Motor Gelişim alanı sonuçlarına etki eder.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 0-3 yaş grubu çocukların kaba motor gelişim alanı sonuçlarında; cinsiyet, annenin ve babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı ve akraba evliliği olup olmama durumu değişkenlerinin etkili olmadığı saptanmıştır.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Yimşek (1994), yaptığı çalışma kurumda yaşayan çocuklar ile ailesiyle birlikte yaşayan çocukların motor gelişim düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla 45 çocukla yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çocukların cinsiyetlerine göre, kaba motor gelişim seviyelerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Akt: Gül, 2012, s:51).

Eynur (2013), yaptığı çalışma Kütahya'nın merkezinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanan toplam 405 çocuk ile yürütülmüştür. Çalışmaya katılan çocukların, kaba motor gelişimleri belirlenerek, çeşitli değişkenlerin etki edip etmediği incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, çocukların cinsiyetine göre kaba motor gelişimlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Boynukısa (2018), yaptığı çalışma 48-95 ay aralığında olan toplam 341 çocukla yürütülmüştür. Çalışmanın amacı: çocukların bilişsel gelişimleri ile motor gelişimleri arasında var olan ilişkiyi belirlemektir. Çalışmanın sonucunda, çocukların motor gelişimleri anne ve babanın eğitim durumu, kardeş sayısı ve çocuğa anne-baba ebeveyni haricinde kimin baktığı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Müniroğlu (1995), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların motor gelişimlerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Çalışmaya 320 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, cinsiyet değişkenine göre erkeklerin uzun atlama ve koşuda kızlara kıyasla daha iyi olduğu tespit edilmiştir (Akt: Gül, 2012, s:51).

Boynukısa (2018), yaptığı çalışma 48-95 ay aralığında olan toplam 341 çocukla yürütülmüştür. Çalışmanın amacı; çocukların bilişsel gelişimleri ile motor gelişimleri arasında var olan ilişkiyi belirlemektir. Çalışmanın sonucunda çocukların motor gelişimleri üzerinde cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey değişkenlerinin etkili olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırmalarla karşılaştırdığımızda, yaptığımız araştırmada değişkenler arasında anlamlı farklılığın elde edilmemesinin nedeninin çalışma grubunun 60 kişi ile sınırlı olması olabilir.

Cinsiyet değişkeni yönünden kaba motor gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan ailelerin sosyo-ekonomik düzey bakımından çoğunluğunun asgari ücret ve asgari ücret üstü gelire sahip olması, çocuğa kaba motor gelişimini destekleyici çevre düzenlemelerinin yapılması ve çocuğa sağlanan uyarıcıları verebilme yönünden etkili olabileceği düşünölmektedir. Günümüze bakıldığında, kız çocuklarının da erkek çocukları kadar kaba motor beceriler de aktif rol alması ailelerin her iki grubu da cinsiyete göre ayırmadan kaba motor gelişimini destekleyen çalışmalara yönlendirmesi, bu gelişim alanında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın neden olduğu düşünölmektedir.

Sosyo-ekonomik düzey değişkeni yönünden kaba motor gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan ailelerin sosyo-ekonomik düzey bakımından çoğunluğunun asgari ücret ve asgari ücret üstü gelire sahip olması nedeniyle sonuç bu şekilde çıkmış olabilir. Bu ailelerin sosyo-ekonomik durumları açısından benzer olma ihtimali değerlendirildiğinde, çocuklara benzer avantajları sağlayabilme imkânlarının olmasının sosyo-ekonomik düzey değişkeninin kaba motor gelişiminde anlamlı bir farklılığın oluşturmamasına neden olduğu düşünölmektedir.

Bu çalışmada çocukların kaba motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Yimşek, 1994; Eynur, 2013). Alan yazısı incelendiğinde, kaba motor gelişimin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Müniroğlu, 1995; Boynukısa, 2018).

Bu çalışmada çocukların kaba motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, anne ve babanın eğitim durumu, değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Boynukısa, 2018). Alan yazısı incelendiğinde, kaba motor gelişimin anne ve babanın eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların kaba motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alan yazısı incelendiğinde, çalışmamızın bulgularını destekleyecek nitelikte çalışma

bulunmamıştır. Alan yazısı incelendiğinde, kaba motor gelişimin sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur (Boynukısa, 2018).

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Boynukısa, 2018). Alan yazısı incelendiğinde kaba motor gelişimin ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların kaba motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alan yazısı incelendiğinde, kaba motor gelişimin annenin çalışıp çalışmama değişkeni ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Boynukısa, 2018). Alan yazısı incelendiğinde, kaba motor gelişimin çocuğa kimin baktığı değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların kaba motor gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, akraba evliliği olup olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alan yazısı incelendiğinde, kaba motor gelişimin akraba evliliği olup olmama durumu değişkeni ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır.

H4: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE Sosyal Beceri - Öz Bakım Gelişim alanı sonuçlarına etki eder.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 0-3 yaş grubu çocukların sosyal beceri- öz bakım gelişim alanı sonuçlarında; cinsiyet, annenin ve babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı ve akraba evliliği olup olmama durumu değişkenlerinin etkili olmadığı saptanmıştır.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Kamurtaş (2001), yaptığı çalışmada öz bakım becerileri ile anne tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyerek, öz bakım becerilerine etki eden faktörleri araştırmıştır. Çalışmaya, ilköğretim 1. Sınıfa giden 131 çocuğun annesi katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların öz bakım becerilerinde, cinsiyet değişkeninin etkisi tespit edilmemiştir.

Demiriz ve Dinçer (2001), yaptığı çalışmada 5-6 yaş grubu olan çocukların öz bakım becerilerini cinsiyet ile okul öncesi eğitim alma-almama değişkenlerine göre incelemiştir. Çalışma, okul öncesi eğitimden yararlanan ve yararlanmayan toplam 514 çocuğun ebeveynleri ile yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çocukların öz bakım becerilerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Aktuğ (2010), yaptığı çalışmada çocuk eğitim evlerinde bulunan ergenlerin, iletişim ile sosyal beceri seviyeleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler bakımından incelemiştir. Çalışma grubunu yaş aralığı 12-18 arasında olan ve suça sürüklenen toplam 87 erkek çocuk ile çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, suça sürüklenen çocukların sosyal beceri seviyelerinde, anne-babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve kardeş sayısı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Hansa Bilek (2011), yaptığı çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların ev ve okul ortamındaki sosyal beceri seviyelerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Çalışmaya, okul öncesi eğitimden yararlanan 136 çocuk ve anneleri ile beraber 9 öğretmende katılarak toplamda 145 bireyle çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çocukların sosyal beceri seviyelerinin cinsiyete, kardeş sayısına, anne ve babanın eğitim düzeyine, annenin mesleğine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Aktaş Özkafacı (2012), yaptığı çalışmada anne çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri seviyeleri arasında var olan ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu, İstanbul Anadolu yakasının çeşitli bölgelerinde, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan okul öncesi eğitim kurumuna giden 6 yaş grubu çocukları ve aileleri oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda, çocukların sosyal beceri seviyelerinde cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Güven (2017), yaptığı çalışmada 12-14 yaş aralığında olan çocukların çeşitli faktörlere göre müziğe dair tutumlarını ve sosyal beceri seviyelerini incelemiştir. Çalışmaya, Ankara'nın çeşitli sosyo-ekonomik semtlerinden yaşayan 803 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların sosyal beceri seviyelerinde, anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Dinçer ve Arkadaşları (2017), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan ve yaş grubu 36-72 ay olarak değişen çocukların öz bakım becerileri hakkında bilgi edinebilmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya, 261 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların öz bakım becerilerinde, cinsiyet ve kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Gürbüz (2017), yaptığı çalışmada anne tutumunun çocukların sosyal becerilerine olan etkilerini belirlemeyi amaçlayarak çeşitli faktörlerin sosyal beceri üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya, Mersin'in çeşitli semtlerinde eğitime devam eden 5-6 yaş aralığında olan çocuklar ve anneleri katılmıştır. Çalışmanın sonunda, çocukların sosyal becerilerinde cinsiyetin, annenin çalışma durumunun, çocuğa bakan kişi ve ailedeki çocuk sayısı faktörlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Güneş (2018), yaptığı çalışmada 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin çeşitli faktörlere göre değişip değişmediğini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, çocukların sosyal becerilerinde anne-babanın eğitim düzeyi ve kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Demiriz ve Dinçer (2000), yaptığı çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların öz bakım becerilerini annenin çalışma-çalışmama durumu değişkenlerine göre incelemiştir. Çalışmaya, 5-6 yaş aralığında çocuğu bulunan toplam 514 birey katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, annesi çalışan çocukların öz bakım puanları, çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kamurtaş (2001), yaptığı çalışmada öz bakım becerileri ile anne tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyerek, öz bakım becerilerine etki eden faktörleri araştırmıştır. Çalışmaya, ilköğretim 1. Sınıfa giden 131 çocuğun annesi katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların öz bakım becerilerinde annenin eğitim durumu ile çalışma durumunun öz bakım becerilerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Tamkavas (2003), yaptığı çalışmada 5-6 yaş aralığındaki çocukların öz bakım becerilerinin cinsiyet ve okul öncesi eğitim alıp-almama değişkenlerine göre incelemiştir. Çalışmaya, 5-6 yaş aralığında olan toplam 240 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların öz bakım becerilerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

Hansa Bilek (2011), yaptığı çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların ev ve okul ortamındaki sosyal beceri seviyelerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Çalışmaya, okul öncesi eğitimden yararlanan 136 çocuk ve anneleri ile beraber 9 öğretmende katılarak toplamda 145 bireyle çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çocukların sosyal beceri seviyelerinde sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tanrıoğen (2014), yaptığı çalışmada okulöncesi dönemde olan çocukların yaşamış olduğu çevredeki sosyal ortamın sosyal beceri ile olan ilişkisini inceleyerek, sosyal becerilerin çeşitli faktörlere göre değişip değişmediğini araştırmıştır. Çalışmaya, 482 ocuk katılmıştır. Çalışma sonucunda, çocukların sosyal becerilerinde cinsiyet, anne babanın eğitim düzeyi, annenin mesleği ve sosyo-ekonomik düzey faktörlere göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Güven (2017), yaptığı çalışmada 12-14 yaş aralığında olan çocukların çeşitli faktörlere göre müziğe dair tutumlarını ve sosyal beceri seviyelerini incelemiştir. Çalışmaya, Ankara'nın çeşitli sosyo-ekonomik semtlerinden yaşayan 803 ocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların sosyal beceri seviyelerinin cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Güneş (2018), yaptığı çalışmada 4. Sınıf ğrencilerinin sosyal becerilerinin çeşitli faktörlere göre değişip değişmediği incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, çocukların sosyal becerilerinde, cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Bu araştırmalarla karşılaştırdığımızda, yaptığımız araştırmada değişkenler arasında anlamlı farklılığın elde edilmemesinin nedeninin çalışma grubunun 60 kişi ile sınırlı olması olabilir.

Cinsiyet değişkeni yönünden sosyal beceri-öz bakım gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çocukların 0-3 yaş döneminde cinsiyete özgü davranışlara tam anlamıyla hâkim olmamalarından kaynaklanabilir. Alan yazısı incelendiğinde, cinsiyet ve cinsiyete özgü davranışlar genellikle 3 yaşından sonra öğrenilmektedir. Bu dönemde çocuklar cinsiyet fark etmeksizin benmerkezcidir. Günümüzde kız ve erkek çocuklarına verilen rollerin net çizgilerle ayrılmaması nedeniyle çocukların sosyal becerileri ve öz bakım gelişimlerinde cinsiyet değişkenine göre büyük farklılıklar görülmemiş olabileceği dşnlmektedir.

Anne ve babanın eğitim düzeyi değişkeni yönünden sosyal beceri-öz bakım gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan anne ve babaların geneline bakıldığında lise ve niversite mezunu olduğu görülmüştür. Anne ve babanın eğitim düzeyi arttık bilinç ve farkındalığının yükseldiği ihtimali göz önüne alındığında, çocuğunun öz bakım becerilerde ve sosyal yaşamda deneyim sağlamasına fırsat vereceği dşnlmektedir. Bu dönemde anneye güvenli bağlanma yaşayan çocuğun ise sosyal becerilerde daha etkin olabileceği tahmin edilmektedir. Bu sebeple,

anne ve babanın eğitim durumundan öte ebeveynlerin öğrenmeye açık olmasının ve kendilerini ne denli geliştirdiklerinin etkisi olacağı düşünülmektedir.

Annenin çalışıp çalışmama değişkeni yönünden sosyal beceri-öz bakım gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubunda olan annelerin çoğunluğu çalışmadığı halde bu grupta bulunan çocukların sosyal beceri ve öz bakım gelişiminde anlamlı bir farklılık elde edemedikleri tespit edilmiştir.

Oysa 0-3 yaş döneminde annenin daha çok çocuğu ile vakit geçirmesi gerekmektedir. Çalışma grubuna katılan annelerin çoğunluğu çalışmıyor olsa bile, çalışan annelerin çocuğu ile etkili zaman geçirerek sosyal becerilerinde destekleyip, öz bakım becerilerini deneyimleyerek, öğrenmelerine fırsat vermeleri elde edilen bulgularda anlamlı bir farklılığın oluşmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Sosyo-ekonomik düzey değişkeni yönünden sosyal beceri-öz bakım gelişim alanında bu farklılığın nedeni, çalışma grubuna katılan ailelerin sosyo-ekonomik düzey bakımından çoğunluğunun asgari ücret ve asgari ücret üstü gelire sahip olması nedeniyle sonuç bu şekilde çıkmış olabilir. Bu ailelerin sosyo-ekonomik durumları açısından benzer olma ihtimali değerlendirildiğinde, çocuklara benzer avantajları sağlayabilme imkânlarının olmasının sosyo-ekonomik düzey değişkeninin sosyal beceri-öz bakım gelişiminde anlamlı bir farklılık oluşturmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada çocukların sosyal beceri-öz bakım gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Kamurtaş, 2001; Demiriz ve Dinçer, 2001; Hansa Bilek, 2011; Aktaş Özkafacı, 2012; Gürbüz, 2017; Dinçer ve ark., 2017). Alan yazısı incelendiğinde, sosyal beceri-öz bakım gelişimin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Tamkavas, 2003; Tanrıoğen, 2014; Güven 2017; Güneş, 2018).

Bu çalışmada çocukların sosyal beceri-öz bakım gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Aktuğ, 2010; Hansa Bilek, 2011; Güven 2017; Güneş, 2018). Alan yazısı incelendiğinde, sosyal beceri- öz bakım gelişimin anne eğitim durumu değişkine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen

bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Kamurtaş, 2001; Tanrıöğen, 2014).

Bu çalışmada çocukların sosyal beceri- öz bakım gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Aktuğ, 2010; Hansa Bilek, 2011; Güven, 2017; Güneş, 2018). Alan yazısı incelendiğinde, sosyal beceri-öz bakım gelişimin baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Tanrıöğen, 2014).

Bu çalışmada çocukların sosyal beceri- öz bakım gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Aktuğ, 2010). Alan yazısı incelendiğinde sosyal beceri-öz bakım gelişimin sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Hansa Bilek, 2011; Tanrıöğen, 2014).

Bu çalışmada çocukların sosyal beceri- öz bakım gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Aktuğ, 2010; Hansa Bilek, 2011; Gürbüz, 2017; Dinçer ve ark., 2017; Güneş, 2018). Alan yazısı incelendiğinde sosyal beceri- öz bakım gelişimin ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların sosyal beceri- öz bakım gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Hansa Bilek, 2011; Gürbüz, 2017). Alan yazısı incelendiğinde sosyal beceri-öz bakım gelişimin annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Demiriz ve Dinçer, 2000; Kamurtaş, 2001; Tanrıöğen, 2014).

Bu çalışmada sosyal beceri-öz bakım gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir

(Gürbüz, 2017). Alan yazısı incelendiğinde sosyal beceri-öz bakım gelişimin çocuğa kimin baktığı değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada sosyal beceri-öz bakım gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, akraba evliliği olup olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alan yazısı incelendiğinde, sosyal beceri-öz bakım gelişimin akraba evliliği olup olmama durumu değişkeni ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır.

H5: 0-3 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri AGTE Genel Gelişim sonuçlarına etki eder.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 0-3 yaş grubu çocukların genel gelişim sonuçlarında; cinsiyet, annenin ve babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı ve akraba evliliği olup olmama durumu değişkenlerinin etkili olmadığı saptanmıştır.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Gözün Kahraman ve arkadaşları (2016), 0-3 yaş grubunda yer alan çocukların gelişimlerini çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemişlerdir. Çalışma, 326 çocuk ve anneleriyle yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda; çocukların gelişimlerinin cinsiyete, anne-baba eğitim düzeyine ve akraba evliliği değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Karoğlu ve Ünüvar (2017), 3-6 yaş aralığında olan çocukların genel gelişimlerini, sosyal beceri ile davranışlarını bazı faktörlere göre değişip değişmediğini incelemişlerdir. Çalışmaya, 151 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların genel gelişimlerinde cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Güneş (2017), 0-6 yaş grubunda yer alan çocukların gelişim seviyeleri ile annelerinin aile işlevleri ve yaşam doyumları arasında var olan ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda, çocukların genel gelişimlerinin cinsiyete, anne eğitim durumuna, annenin çalışma durumuna, sosyo-ekonomik düzeye ve kardeş sayısı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Doğan ve Baykoç (2015), yaptıkları çalışmada çocuk gelişimi birimine gelen 0-6 yaş aralığındaki çocukların gelişimsel değerlendirmesini yapmayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda, çocukların genel gelişimlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Bu araştırmalarla karşılaştırdığımızda, yaptığımız araştırmada değişkenler arasında anlamlı farklılığın elde edilmemesinin nedeninin çalışma grubunun 60 kişi ile sınırlı olması olabilir.

Cinsiyet değişkeni yönünden genel gelişimde bu farklılığın nedeni, çalışmaya katılım sağlayan ailelerin sosyo-ekonomik açıdan genelinin asgari ücret ve asgari ücret üstü gelire sahip olması anne ve babaların eğitim düzeylerinin yüksek olmasının çocuğun gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı düşünölmektedir. Eğitim seviyesi yüksek ailelerin farkındalıklarının daha yüksek olduğu göz önüne alındığında, erkek ve kız çocuklarına verilen roller açısından farklı davranmalarının, cinsiyet ayırmadan gelişimlerine destek olacak ortam ve uyarılar sunmalarının genel gelişimde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın oluşmamasına neden olabileceği düşünölmektedir.

Bu çalışmada çocukların genel gelişim sonuçlarına bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Gözün Kahraman ve ark., 2016; Karoğlu ve Ünüvar, 2017; Güneş, 2017).

Alan yazısı incelendiğinde, genel gelişimin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusu mevcuttur. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir (Doğan ve Baykoç, 2015).

Bu çalışmada çocukların genel gelişim sonuçlarına bakıldığında, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Gözün Kahraman ve ark., 2016; Güneş, 2017). Alan yazısı incelendiğinde, çocukları genel gelişiminin anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların genel gelişim sonuçlarına bakıldığında, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Gözün Kahraman ve ark., 2016). Alan yazısı incelendiğinde, çocukların genel gelişiminin baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların genel gelişim sonuçlarına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Güneş,

2017). Alan yazısı incelendiğinde, çocukların genel gelişimin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların genel gelişim sonuçlarına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Güneş, 2017).

Alan yazısı incelendiğinde, çocukların genel gelişimlerinin ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların genel gelişim sonuçlarına bakıldığında, annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Güneş, 2017). Alan yazısı incelendiğinde, çocukların genel gelişimlerinin anne çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların genel gelişim sonuçlarına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alan yazısı incelendiğinde, genel gelişimde çocuğa kimin baktığı değişkeni ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır.

Bu çalışmada çocukların genel gelişim sonuçlarına bakıldığında, akraba evliliği olup olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (Gözün Kahraman ve ark., 2016).

Çalışmanın tablo bulgularına bakıldığında;

TABLO 2: AGTE Dil-Bilişsel Gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında; 0-12 ay ve 13-24 ay grubunda yer alan çocukların dil-bilişsel gelişim alanlarında normal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. Bu gruplarda yer alan çocukların dil-bilişsel gelişimlerinin normal olmasının sebebinin bebeklik döneminde, annelerine bağımlı olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Özellikle, çocukların doğduğu andan itibaren ilk bir yılını kapsayan süreçte, annelerine olan bağlılığı ve çocukların neredeyse tüm zamanını anneleriyle birlikte geçirmesi etkili olabilmektedir. Annenin 0-24 ay döneminde anne-çocuk etkileşimi hakkında yeterli bilgiye sahip olma ihtimalide düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalar, anne-çocuk etkileşiminin çocuğun hem genel gelişim sürecini hem de bilişsel gelişimini olumlu etkilediğini ortaya koymuştur. Araştırmamızda dil- bilişsel gelişim alanında 25-36 ay grubunda yer alan 4 çocuğun

gelişiminin anormal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. 25-36 ay grubu çocukların dil-bilişsel gelişim alanı sonuçlarının bu şekilde çıkmasının nedeni, bu dönem çocukların konuşmaya başlaması, bu yaş grubu çocuklarda dil gelişimi sürecinde konuşma ile ilgili problemlerin daha çok yaşanma ihtimali olabileceği düşünülmektedir. Özellikle, ailelerin tutumları dil gelişimi sürecini etkileyebilmektedir.

İnce Motor Gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, çocukların yaşları arttıkça ince motor gelişimlerin gerilediği görülmektedir. Bunun nedeni, henüz çocukların tam olarak el ve göz koordinasyonunun tam gelişmemesinden kaynaklanabilmekte, ailelerin çocuklarına fırsat tanımaması ve sergiledikleri aile tutumunun da etkili olabileceği düşünülmektedir.

Büyüktaşkapu (2012), 1-3 yaş aralığında değişen çocukların gelişim düzeyleri ile annelerinin öz yeterlik inanç seviyelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya, 60 ebeveyn katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, çalışmaya dâhil olan çocukların ince motor gelişim alanında daha fazla gelişimsel geriliklerin görüldüğü tespit edilmiştir.

Kaba Motor Gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, 0-36 ay arasında kaba motor gelişim sürecinde temel hareketlerin geliştiği bir dönemdir. Dolayısıyla gelişimsel açıdan herhangi bir problem olmayan tüm çocukların bu dönemde yürüme, koşma gibi kaba motor becerileri gerçekleştirmesi gerekmektedir. Çocukların kaba motor alanında çok büyük gelişimsel gecikmeler görülmemektedir. Çocuklar bu dönemde enerjilerini koşarak, zıplayarak, boşaltmaktadırlar. Aileler çocuklarına izin verdiğinde, hareket alanlarını genişleterek çocuklarına oyun alanları yarattıklarında kaba motor gelişimini desteklemektedirler. Çocuğun oyun oynaması içinde ailelerin çocuklarına uygun ortamları hazırlaması gerekmektedir. Yapılan çalışmalar, oyunun çocuğun gelişim sürecinde etkili olduğunu ve çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklediğini göstermektedir.

Ulutaş Avcu ve Çalışkan (2015), 10-12 ay aralığında olan toplam 44 bebek üzerinde Ev Merkezli Anne-Bebek Eğitim Programı'nın bebeklerin gelişimlerine etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada sekiz hafta süresince, bebeklere haftanın bir günü 45 dakika gelişim sürecini destekleyen oyunlar oynatılmıştır. Çalışmanın sonucunda, oynanan oyunların bebeklerin tüm gelişim alanlarına olumlu etki ettiğini belirlemişlerdir.

Sosyal Beceri-Öz Bakım Gelişim alanı sonuçlarına bakıldığında, 25-36 ay yaş grubunda yer alan çocukların diğer yaş gruplarına göre, sosyal beceri-öz bakım alanlarında daha fazla gelişimsel gecikmelerin görüldüğü tespit edilmiştir. Bunun

nedeni, aile tutumlarının etkisinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Çocuklar yürümeye başlayıp, özerkliğini kazandıkça çevrelerini daha çok keşfetmek istemektedirler. Fakat aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynler, çocuğun özgürleşmesine, çevreyi tanmasına izin vermemektedir. Aynı zamanda bağlanma sürecinde anne-bebek arasında güvenli bağlanma gerçekleşmediyse, bebek anneden uzak kalmayı istememektedir. Aile tutumları ve bağlanmanın stili çocuğun sosyal beceri- öz bakım gelişim alanını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Genel Gelişim sonuçlarına bakıldığında, 0-3 yaş grubu çocukların genel gelişim sonucunda %80 'inin normal gelişim gösterdiği tespit edilirken, %20 'sinin anormal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun nedeni, bebeklik döneminde çocuğa sağlanan uyarıcıların azlığı, anne sütü almama, yetersiz beslenme, erken doğum gibi durumlardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Şimşek ve arkadaşları (2004), beş yaşının altında olan çocuklardaki büyümeye ve gelişmeye etki eden değişkenleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda, çocukların genel gelişimlerinde %11, 9 'unun gelişiminin normal olmadığını tespit etmişlerdir (Akt: Güneş, 2017, s: 155).

Güneş (2017), 0-6 yaş grubunda yer alan çocukların gelişim seviyeleri ile annelerinin aile işlevleri ve yaşam doyumları arasında var olan ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda çocukların gelişimleri incelendiğinde, AGTE bulgularına göre çocukların gelişiminin, %80, 6 'sının normal olduğu tespit edilirken, %19, 4 'ünün gelişiminin normal olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bir diğer gelişim değerlendirme testi olan Denver II sonuçlarına göre de çocukların gelişimleri incelenmiştir. Bu değerlendirme testinin bulgularında ise, çocukların %77,6 normal gelişim gösterirken %22, 4 'ünün ise gelişiminin normal olmadığı tespit edilmiştir.

TABLO 3: Çocukların AGTE dönüştürülmüş T puanlarının cinsiyet ve yaş gruplarına göre dağılımı görülmektedir. Kızlarda ve erkeklerde en yüksek AGTE dönüştürülmüş T puanı ortalaması 0-12 aylık çocuklarda görülmektedir. En düşük AGTE dönüştürülmüş T puanı ortalaması ise 25-36 aylık çocuklardadır. Bunun nedeni, ilk bir yılda çocuğun gelişim sürecinin çok hızlı olması ve ailelerin çocuklarıyla ilk yıllarda daha çok ilgilenmesi olabilmektedir.

Belli bir süre sonra ilgi odağı olan bebek ailenin merkezinden çıkabilmektedir. 12. Aydan itibaren, yürüme ve konuşma çabası içerisine giren bebek elektronik araçlarla (tablet, telefon, televizyon) oyalanmaya çalışılıyor olabileceğinden ötürü, ilgi ve

sevgiden yoksun kalabilirler. İlgiden yoksun olan bebekte gelişimsel problemler görülebilmektedir.

Güneş (2017), 0-6 yaş grubunda yer alan çocukların gelişim seviyeleri ile annelerinin aile işlevleri ve yaşam doyumları arasında var olan ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda, 25-36 ay grubunda yer alan çocukların AGTE genel gelişimlerinin, diğer yaş gruplarına kıyasla en fazla gelişim problemi yaşandığı yaş grubu olarak tespit edilmiştir.

TABLO 5: Yapılan çalışma sonucunda, çocukların yaşına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı farklılık görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda, tüm gruplar arasında gözlenen farklılığın anlamlı olduğu, en yüksek gelişim puanının 0-12 ay, daha sonra 13-24 ay ve en düşük gelişim puanının ise 25-36 aylık çocuklarda olduğu gözlenmiştir. Normalde beklenen durum, çocukların yaşları arttığında, genel gelişim puanlarında da artış olmasıdır. Yapılan çalışma sonucunda, elde edilen bulgular gelişim sürecinde erken müdahalenin önemini ortaya koymaktadır. 25-36 ay grubunda yer alan çocukların genel gelişiminde gelişimsel gecikmeler söz konusudur. Bu çocukların yaşları ilerlemiş olmasına rağmen, yaptıkları beceriler yönünden yaşlarının altında kalmaktadırlar. Çocukların yaşları artmasına rağmen, genel gelişimlerinde gerilemeler görülmektedir. Bunun nedeni, ailelerin gelişim değerlendirme testleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarından ötürü olabilir. Çocukların gelişiminde, uyaran eksikliği, aile tutumları, ailelerin gelişim süreçleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları ve yetersiz beslenme gibi durumların etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Doğan ve Baykoç (2015), çocuk gelişimi birimine gelen çocuklara uygulanan testleri incelemiştir. En çok gelişim tarama testleri iki yaş ardından ise üç yaş çocuklarına uygulanmıştır, diğer yaş gruplarına göre bir yaş çocuklarının sayısı daha azdır. Gelişim tarama testi sonuçlarına bakıldığında, en çok üç yaş grubu çocukların test sonucunun “anormal” olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın genel amacı; bu çalışmada İstanbul Anadolu Yakasında ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu çocukların gelişimlerini Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) aracılığı ile değerlendirilmesi ve çocukların gelişimlerine sosyo-demografik özelliklerin etki edip etmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmaya katılan çocukların, Genel Gelişimleri ile birlikte ; Dil-Bilişsel, İnce Motor, Kaba Motor, Sosyal Beceri-Öz bakım gelişim alanları, cinsiyete ve ailelerin sosyo-demografik özelliklerine (aile gelir durumu, anne - baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, annenin meslek durumu, çocuğa kimin baktığı ve anne babanın akraba evliliği olup olmama durumuna) göre incelenmiştir.

Verilerin analizinde, Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır ve anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgular;

1. Yapılan çalışma sonucunda örneklem grubunda yer alan 0-3 yaş grubu çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri ile gelişimsel değerlendirilmesi yapılmıştır. Ankara Gelişim Tarama Envanteri sonucuna bakıldığında, 0-3 yaş çocuklarının genel gelişiminde % 80 'inin normal gelişim gösterdiği tespit edilirken, % 20 'sinin anormal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.
2. Çalışmaya katılan 0-3 yaş grubu çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanterinde yer alan tüm gelişim alanları değerlendirilmiştir. Ankara Gelişim Tarama Envanteri sonucuna göre, 25-36 ay yaş grubunda bulunan çocukların en çok "ince motor gelişimlerinde" gelişimsel gecikmelerin olduğu tespit edilmiştir.
3. Yapılan çalışma sonucunda örneklem grubunda yer alan 0-3 yaş çocukların AGTE dönüştürülmüş T puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmezken, çocukların yaşlarına göre AGTE dönüştürülmüş T puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocukların genel gelişiminde en yüksek puanı alan yaş grubu 0-12 ay ardından ise 13-24 ay grubu olduğu tespit edilirken en düşük gelişim puanını ise 25-36 ay grubunda olan çocuklar almıştır. Ankara Gelişim Tarama Envanteri sonucuna

göre, çocukların yaşları arttıkça genel gelişim puanları düşmüştür. Bu sonuç “Erken Müdahalenin” önemini ortaya koymaktadır. Gelişimsel gecikmeler veya risklerle karşı karşıya kalan çocukların, erken süreçte belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla 0-3 yaş dönemi çocuğun gelişiminde “Erken Müdahale” sürecinde kıymetli zaman dilimlerini kapsamaktadır.

4. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların AGTE Dil-Bilişsel Gelişim alanında; cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama, çocuğa kimin baktığı ve anne-babanın akraba evliliği olup olmama değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

5. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların AGTE İnce Motor Gelişim alanında; cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama, çocuğa kimin baktığı ve anne-babanın akraba evliliği olup olmama değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

6. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların AGTE Kaba Motor Gelişim alanında; cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama, çocuğa kimin baktığı ve anne-babanın akraba evliliği olup olmama değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

7. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların AGTE Sosyal Beceri - Öz Bakım Gelişim alanında; cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama, çocuğa kimin baktığı ve anne-babanın akraba evliliği olup olmama değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

8. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların AGTE Genel Gelişimde; cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama, çocuğa kimin baktığı ve anne-babanın akraba evliliği olup olmama değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

ÖNERİLER;

- 1.** Çocuk gelişimi ve gelişim sürecine dair kritik dönemler hakkında, ailelerin bilgilendirilmesi gerekmekte ve destekleyici eğitim programları, anne-baba okulları yaygınlaştırılarak 0-3 yaşın çocuğun gelişimindeki yeri ve önemi hakkında ebeveynlerin bilgi alması sağlanmalıdır.
- 2.** Gelişim sürecinde “risklerle karşı karşıya kalan çocukların” erken süreçte belirlenebilmesi için tarama çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır. Bu yüzden sağlık kuruluşlarında mutlaka çocuk gelişim uzmanlarının yer alması gerekmektedir.
- 3.** Gelişim sürecinde risklerle karşı karşıya kalan aileler “erken müdahale” hakkında detaylı bir şekilde bilgilendirilmeli ve ailelere doğru rehberlik edilmelidir. Çocuğun tam potansiyelini ortaya koyabilmesi için erken müdahale hizmetleri ilgili çalışmaların geliştirilip uygulanması gerekmektedir.
- 4.** “Gelişim testleri” hakkında aileler bilgilendirilmeli ve “hangi testlerin neden ve niçin yapıldığı” hakkında bilgi almaları sağlanmalıdır.
- 5.** Ailelerin çocuklarıyla birlikte, ince motor gelişim alanını destekleyici aktivitelerin yapılması önerilmelidir. Örneğin, hamur oynama, resim yapma, boyama yapma gibi etkinlikler yapılmalıdır. Ayrıca, çocukların öz bakım gelişiminde ince motor becerilere gereksinim vardır. Çocukların, yemeğini kendi yemesi, çatalını, kaşığı, bardağını, kendi tutabilmesi için, ailelerin çocuklarına fırsat tanınması gerekmektedir.
- 6.** Ailelerin çocuklarına dil-bilişsel gelişimini destekleyici aktiviteler yapılması ve bu gelişim alanına uygun zengin ve kaliteli uyarıların sunulmasının önemi ailelere anlatılmalıdır.
- 7.** 0-3 yaş döneminde çocuğun kaba motor gelişiminde “oyunun” önemi ailelere anlatılmalı ve çocuğun yaşına ve gelişimine uygun kaba motor gelişimi destekleyici ortamların oluşturulması gerektiği anlatılmalıdır.
- 8.** Aileler çocukların sosyal beceri- öz bakım gelişim alanlarını desteklemesi için gerekli ortamların çocuğa sunulması gerekmektedir. Ailelerin “ebeveyn tutumları” çocukların gelişim sürecini etkileyebilmektedir. Ailelere “ebeveyn tutumları” hakkında detaylı bilgi verilmeli ve çocuğun gelişim sürecindeki önemi anlatılmalıdır.

9. Doğumdan itibaren ilk üç yıl, çocuklara sağlanan kaliteli ve zengin çevre koşulları, uyarıcılar, sunulan fırsatlar ve deneyimler, çocukların gelecekteki yaşamını etkilediği bilinmektedir. Dolayısıyla bu dönemde elde edilecek bilgi, birikim ve tutumların çocukların yaşamlarında önemli rol oynadığı ailelere anlatılmalıdır.

Araştırmacılara Öneriler;

1. Çocuk gelişimi ile ilgili alan yazısı incelendiğinde; 0-3 yaş çocukları ile ilgili yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Alan yazısında; “Okul öncesi Dönem” ile ilgili daha fazla çalışma mevcut iken “Bebeklik Dönemi” ile ilgili çalışmaların sayısının daha az olduğu görülmektedir. Bu yüzden 0-3 yaş dönemi ile ilgili çalışmalara ağırlık verilebilir.

2. Alan yazısı incelendiğinde, “Dil Gelişimi” ve “Sosyal Beceri” ile ilgili çalışmaların fazla olduğu görülürken “Bilişsel Gelişim”, “İnce Motor”, “Kaba Motor” ve “Öz Bakım Becerileri” ile ilgili çalışmaların sayısı daha azdır. Bu gelişim alanları ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

3. Son yıllarda “Erken Müdahale” kavramı ile ilgili çalışmalar artmıştır. Özellikle bebeklik döneminde, gelişimsel gecikmelerin erken fark edilip hemen harekete geçilmesi, çocuğun gelişimi açısından kritik bir önem taşımaktadır. Dolayısıyla erken müdahale ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

4. Bu çalışma ailesiyle birlikte yaşayan 0-3 yaş grubu çocukların gelişimlerini değerlendirmiştir. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kurumlarda yaşayan 0-3 yaş çocukların gelişimsel değerlendirmesi yapılabilir.

KAYNAKLAR

- ACAR ŞENGÜL , E., & YÜKSELEN, A. İ. (2015). "Bebeklikte Sosyal ve Duygusal Gelişim", *İçinde: Çocuk Gelişimi 1 Bebeklik Döneminde Gelişim (Ed: F. Turan ve A. İ. Yükselen)*. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- AHİOĞLU - LİNDBERG, E. N. (2011). Piaget Ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 3 - 6.
- AKDAĞ, F. (2015). Çocukta Beyin Gelişimi ve Erken Müdahale. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 97 -98.
- AKINBAY, H. (2014). Okul Öncesi Dönemde Oyunun Önemi Ve Çocukların Motor Gelişim Üzerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, 15 - 17. Konya.
- AKSOY, A., & KORAN, N. (2016). Türkiye'de Bebeklik Dönemi İle ilgili Yapılan Araştırmaların Analizi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(2), 364.
- AKTAŞ ÖZKAFACI, A. (2012). Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 15.
- AKTUĞ, G. (2010). Çocuk Eğitim Evlerinde Barındırılan Ergenlerin İletişim Ve Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 90-95. İzmir.
- ALABAY, E. (2006). Altı Yaş Okul Öncesi Dönemi Çocuklarına Bilgisayar Destekli Matematiksel Kavramların Öğretimi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 11. Konya.
- ANGIN, D. E. (2013). Proje Temelli Eğitim Programının 60 - 71 Aylık Çocukların Kavram Gelişimine Etkisi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 9 . Konya.
- ARAL, N. (2011). "Bilişsel Gelişim", *İçinde: Çocuk Gelişimi (Ed: N. Aral ve G. Baran)*. İstanbul: Yapa Yayınları.
- ARICI, A. F. (2016). Erken Çocukluk Dil Gelişiminde Ailenin Rolü. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 73 - 74.
- ARSLAN, E. (2008). Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 29 - 30 . Konya.
- ARSLAN, E. (2012). "Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim",*İçinde : Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (Ed : M.E. Deniz)*(4. Baskı). Ankara: Maya Akademi.
- ARSLAN, E., & ARI, R. (2008). Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlama Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(19), 53- 54.
- ASLAN, M. (2009). 5 - 6 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişsel İşlemler İle Uyum Ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 134 - 140. İstanbul.

- ATAK, H. (2017). Piaget Ve Vygotsky'nin Kuramlarında Çocukların Toplumsallaşma Süreci. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(2), 171.
- ATALAY YALÇIN, F. (2010). Genç Yetişkinlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Algıladıkları Ana - Baba Davranışları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 28. İzmir.
- ATAY, M. (2012). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 1*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- ATLI, S. (2018). Ev Merkezli Bilişsel Gelişim Destek Programının 18 - 24 Aylık Bebeklerin Bilişsel Gelişimlerine Ve Adaptif Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, 69. Ankara.
- AYDOĞAN , Y., & KOÇAK, N. (2003). Okul Öncesi Çocukların Dil Gelişimlerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*(159), 76.
- AYTEKİN, Ç., & BAYHAN , P. (2015). Erken Müdahalede Uygulama Basamakları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(2), 2.
- BARAN, G. (2011). "*Çocuk Gelişimine Giriş*". İçinde : *Çocuk Gelişimi* (Ed: N. Aral ve G. Baran). İstanbul: Yapa Yayınları.
- BEE, H., & BOYD, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (1.Basım). (O. Gündüz, Çev.) Kaknüs Yayınları.
- BEKEN , S. (2009). Montessori Yöntemi Etkinliklerinin 5 - Yaş Çocuklarının El Becerilerinin Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Aydın.
- BERK, L. E. (2013). *Bebekler ve Çocuklar Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa* (7.Baskı). (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev.) Nobel Akademik Yayıncılık.
- BERTAN, M., HAZNEDAROĞLU, D., KOLN, P., YURDAKÖK, K., & DOĞAN GÜÇİZ, B. (2009). Ülkemizde Erken Çocukluk Gelişimine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlenmesi (2000 - 2007). *Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Dergisi*, 52(1), 2.
- BOYNUKISA, E. (2018). Erken Çocukluk Döneminde Bilişsel Beceriler İle Motor Beceriler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 56 - 75. İstanbul.
- BÜYÜKTAŞKAPU, S. (2012). Annelerin Öz Yeterlik Algıları İle 1 - 3 Yaş Çocuklarının Gelişimlerinin İncelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 18.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi (11. Baskı)
- CİRAV, Ö. (2018). 9 - 10 Yaş Grubu Çocuklara Uygulanan Eğitsel Oyun Aktivitelerinin Fiziksel Ve Motorik Özelliklerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, 6 - 7. İstanbul.
- CÜCELOĞLU, D. (2013). *İnsan ve Davranışı* (27. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- ÇAKIR, T. (2004). Çocukta Dil Gelişimi Ve Kuramsal Yaklaşımlar. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(7), 112.
- ÇAT ŞAHİN, A. (2009). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş Altı Yaş Grubu Çocukların Dil Gelişimiyle Annelerin Okuma İlgisi Ve Alışkanlıkları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 73 - 84. Bolu.
- ÇOKNAZ, H. (2016). Motor Gelişim Boyutuyla Çocuk Ve Spor. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 84.
- DEMİRİZ, S., & DİNÇER, Ç. (2000). Okulöncesi Dönem Çocuklarının Öz Bakım Becerilerinin Annelerinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 58 - 59.
- DEMİRİZ, S., & DİNÇER, Ç. (2001). 5 - 6 Yaş Çocuklarının Öz Bakım Becerilerinin Cinsiyet Ve Okul Öncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 31(150), 11.
- DENİZ, A. (2018). Resimli Öykü Kitaplarının Ve Kitap Okuma Etkinliklerinin Niteliğinin Beş Yaş Çocuklarının Dil Gelişimiyle İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 11 - 18. Ankara.
- DERELİ, E. (2008). Çocuklar İçin Sosyal Beceri Eğitim Programının 6 Yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 18. Konya.
- DERELİ, E., & KOÇAK, N. (2005). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 4 - 6 Yaş Arasındaki Çocukların İfade Edici Dil Düzeylerinin Bakım Tarzı Ve Anne - Baba Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi (Konya İli Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(14), 245.
- DİNÇER, Ç., DEMİRİZ, S., & ERGÜL, A. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocukları (36 - 72 Ay) İçin ÖzBakım Becerileri Ölçeği - Öğretmen Formu'nun Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45(45), 59.
- DOĞAN, A., & BAYKOÇ, N. (2015). Hastanede Çocuk Gelişimi Birimi'ne Yönlendirilen Çocukların Değerlendirilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 105 - 106.
- DOĞAN, E. (2013). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilişsel Stilllerinin Anne Davranışları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 15 - 17. Konya.
- ELİBOL, F. (2015). "Bebeklerde Bilişsel Gelişim", *İçinde: Çocuk Gelişimi 1 Bebeklik Döneminde Gelişim Ed: F. Turan ve A. İ. Yükselen*. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- ERDOĞAN, S., ŞİMSEK BEKİR, H., & ERDOĞAN ARAS, A. S. (2005). Alt Sosyoekonomik Bölgelerde Ana Sınıfına Devam Eden 5 - 6 Yaş Grubundaki Çocukların Dil Gelişim Düzeylerine Bazı Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 234 - 237.

- EREN, S. (2015). Öyküleştirme Yöntemine Dayalı Eğitimin Beş Yaş Çocuklarında Farklılıklarına Saygı Kazanımına Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 16- 19.
- ERGİN, B. (2012). 5 - 6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişim Düzeyleri İle Sosyal Kabul Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 23. Konya.
- ERGİN, B. (2015). Annelerin Çocuklarına Uyguladıkları Açıklayıcı Akıl Yürütme Ve Bilişsel Uyarım Davranışları Açısından Çocukların Görsel Algı Ve Alıcı Dil Gelişimlerinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 57 - 65. Konya.
- ERGÜN, M., & ÖZSÜER, S. (2006). Vygotsky'nin Yeniden Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 284.
- ERSÖZ, Y. (2012). Çoklu Beceri Spor Eğitim Programının 7 - 10 Yaş Grubu Erkek Çocuklarda Motor Gelişime Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, 12. İzmir.
- ERTEN, H. (2012). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 - 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri, Akran İlişkileri Ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İzlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 22 - 23 . Denizli.
- EYNUR, A. (2013). Kütahya İli Merkez İlçesi Okul Öncesi Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Kaba Motor Beceri Gelişimlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, 55 - 78. Kütahya.
- GÖZALAN, E. (2013). Oyun Temelli Dikkat Eğitim Programının 5 - 6 Yaş Çocuklarının Dikkat Ve Dil Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- GÖZÜN KAHRAMAN, Ö., CEYLAN, Ş., & KORKMAZ, E. (2016). 0 - 3 Yaş Arası Çocukların Gelişimsel Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 61 - 66.
- GÜL, Ö. (2012). Oyun Ve Hareket Temelli Büyük Kas Beceri Eğitim Programlarını 4 - 5 Yaş Çocuklarının Büyük Kas Becerilerine Etkisinin Karşılaştırılması. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 18- 21. Konya.
- GÜNEŞ, C. (2018). Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek lisans Tezi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 44-47. Uşak.
- GÜNEŞ, N. (2017). 0 - 6 Yaş Arası Çocukların Gelişim Düzeyleri İle Annelerinin Aile işlevleri Ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.
- GÜRBÜZ, E. (2017). Annelerin Tutumlarına Göre Ana Sınıflarına Devam Eden Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 143. Mersin.
- GÜRSES, İ., & KILAVUZ, M. A. (2011). Erikson'un Psiko - Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi Ve İletişiminin Önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 158.

- GÜVEN, E. (2017). 12 - 14 Yaş Grubu Çocukların Müziğe İlişkin Tutumları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 45 - 47. Ankara.
- GÜVENDEĞER DOKSAT, N., & DEMİRCİ CİFTÇİ, A. (2016). Bağlanma Ve Yaşamdaki İzdüşümleri. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 25(4), 490 - 492.
- HAFIZOĞLU, G., EMRE BOLATBAŞ, D., & YILDIZ BIÇAKÇI, M. (2017). 12 - 24 Ay Aralığında Bebeğe Sahip Annelerin Motor Gelişim Sürecine İlişkin Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 123.
- HANSA BİLEK, M. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ev İle Okul Ortamındaki Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 73 -74. Edirne.
- HÖBEK AKARSU, R., TUNCAY, B., & YÜZER ALSAÇ, S. (2017). Anne - Bebek Bağlanmasında Kanıtı Dayalı Uygulamalar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 278.
- İLASLAN, Ö. (2009). Çocukların Bağlanma Davranışlarının Özlük Nitelikleri Ve Anne Bağlanma Stillere Göre İncelenmesi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 19. Konya.
- İPEK, N., & BİLGİN, A. (2007). İlköğretim Çağı Çocuklarında Kelime Dağarcığı Gelişimi. *İlköğretim Online Dergisi*, 6(3), 347.
- KAMURTAŞ, K. (2001). Annelerin Değerlendirmesine Göre Çocukların Öz Bakım Becerileri İle Anne Tutumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 89-91. İstanbul.
- KANDIR, A., & ALPAN, Y. (2008). Okul Öncesi Dönemde Sosyal - Duygusal Gelişime Anne - Baba Davranışlarının Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 34 - 36 .
- KARACAN, E. (2000). Bebeklerde Ve Çocuklarda Dil Gelişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(4), 264.
- KAROĞLU, H., & ÜNÜVAR, P. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri Ve Sosyal Beceri Düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 0(43), 239 - 240.
- KESEBİR, S., ÖZDOĞAN KAVZOĞLU, S., & ÜSTÜNDAĞ, M. F. (2011). Bağlanma Ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 322 - 327.
- KILIÇ, T., & KÜMBETLİOĞLU, M. (2016). Bağlanma Stilllerinin İletişim Becerilerine Etkisini Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 384- 385.
- KILINÇ, F. E. (2011). Anne Eğitim Programı İle Anne Çocuk Etkileşim Programının 24 - 36 Aylık Çocukların Bilişsel Becerilerine Ve Annelerin Çocuk Yetiştirme Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 56 - 57. Konya.
- KILINÇ, F. E., & ARAL, N. (2015). Erken Müdahale İçin Bir Model : Anne Çocuk Etkileşim Programı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 64.

- KIRLAR, B. (2006). Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı yaş çocuklarına Bazı Matematiksel Kavramları Kazandırmada Yapılandırılmış Ve Geleneksel Yöntemlerin Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 8. Konya.
- KOÇAK, N., ERGİN, B., & YALÇIN, H. (2014). 60 - 72 Aylık Çocukların Türkçe Dil Kullanımı Düzeyleri Ve Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı II), 101 - 104.
- KOÇYİĞİT, S., NUR TUĞLUK, M., & KÖK, M. (2007). Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(16), 335.
- KOL, S. (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 8 - 15.
- KÖSE, D., ÇINAR, N., & ALTINKAYNAK, S. (2013). Yeni Doğanın Anne Ve Baba İle Bağlanma Süreci. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 22(6), 241.
- KUDAY, F. S. (2007). Aile Destekli Kurum Merkezli Eğitim Alan Ve Hiç Okul Öncesi Eğitim Almayan 3 - 6 Yaş Çocuklarının Bilişsel Gelişimlerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 146 - 154. İstanbul.
- KÜÇÜKÖDÜK, C. (2015). 3 - 5 Yaş Arasında Ve Anaokuluna Giden Çocuk Annelerinin Ayrılma Kaygısı Ve Bağlanma Biçimleri İle Çocuğun Davranışları Ve Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişki : Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü. Yüksek lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 6 -26. Ankara.
- MADAN, R., & TEKİN, D. (2015). "0 - 6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Takipleri" Programı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 641.
- MEGGİT, C. (2013). *Çocuk Gelişimini Anlamak*. (E. Kantemir, Çev.) İstanbul: Optimist Yayıncılık.
- METİN, Ş., AKBAŞ, U., YILDIZ, H., & ÖZAYDIN , L. (2017). Türkiye'de 0 - 3 Yaş Çocuklara Yönelik Gerçekleştirilen Lisansüstü Tez Çalışmaların Gözden Geçirilmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 40.
- MİLLER, P. H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. (Z. Gültekin, Çev.) Ankara: İmge Kitapevi.
- MORSÜNBÜL, Ü., & ÇOK, F. (2011). Bağlanma Ve İlişkili Değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 555.
- MUSLUGÜME, E. (2016). Dil Gelişimini Destekleyici Ebeveyn Eğitim Programının Sosyoekonomik Düzeyi Düşük Ailelerin Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 9. Denizli.
- MÜLAZIMOĞLU BALLI, Ö. (2006). Bruninks -Oseretsky Motor Yeterlilik Testinin Geçerlilik Güvenirlilik Çalışması Ve Beş - Altı Yaş Grubu Çocuklara Uygulanan Jimnastik Eğitim Programının Motor Gelişime Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 17 - 19. Ankara.

- ORHAN, R., & AYAN, S. (2018). Psiko - Motor Ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedagojisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 525 - 526.
- ÖMEROĞLU, E., & KANDIR, A. (2005). *Bilişsel Gelişim*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- ÖZDEMİR, O., ÖZDEMİR, P. G., KADAK, M. T., & NASIROĞLU, S. (2012). Kişilik Gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 568.
- ÖZER, D. S., & ÖZER, M. K. (2012). *Çocuklarda Motor Gelişim* (7. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- ÖZER, İ. Ö. (2018). Bağlanmanın Doğal Sonucu: Ayrılma Kaygısı. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 127 - 128.
- ÖZEREN, G. S., & AKIN, S. (2016). Anne - Baba Bağlanma Biçimleri Ve Kişilerarası İlişkilerin Değerlendirilmesi. *İstanbul Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Tıp Dergisi*, 2(3), 225.
- ÖZMEN, D. (2013). 5 - 6 Yaş Grubu Çocukların Akran İlişkilerinin Sosyal Problem Çözme Becerisi Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 20. Konya.
- ÖZMERT, E. N. (2006). Erken Çocukluk Gelişiminin Desteklenmesi - III: Aile. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49(3), 257.
- ÖZYÜREK, A. (2015). Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri İle Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 106 - 107.
- PEDÜK, Ş. (2011). "*Duygusal Gelişim*", *İçinde: Çocuk Gelişimi* (Ed: N. Aral ve G. Baran). İstanbul: Yapa Yayınları.
- PEDÜK, Ş. (2011). "*Psikomotor Gelişim*", *İçinde: Çocuk Gelişimi* (Ed: N. Aral ve G. Baran). İstanbul: Yapa Yayınları.
- PINARCIK, Ö., KOÇAK, N., & ERGİN, B. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Konya Örneği). *Asya Öğretim Dergisi*, 3(1), 22.
- RAMAZAN, O., & DEMİR, S. (2011). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 36 - 48 Aylık Çocukların Bilişsel Gelişim Düzeyleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 89 - 92.
- SAMANCI, O., & UÇAN, Z. (2017). Çocuklarda Sosyal Beceri Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 21(1), 283 - 285.
- SAN BAYHAN, P., & ARTAN, İ. (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- SARI, K. (2001). Temel Psikomotor Becerilerin Gelişimine Farklı Eğitim Kurumları Ve Deneklerin Özlük Niteliklerine Bağlı Değişkenlerin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- SAVAŞIR, I., SEZGİN, N., & EROL, N. (2005). *Ankara Gelişim Tarama Envanteri El Kitabı* (Genişletilmiş 3. Basım). Ankara.

- SENEMOĞLU, N. (2013). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* (23. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- SOYSAL, A. Ş., BODUR, Ş., İŞERİ, E., & ŞENOL, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 89.
- SÜMER, N., & ANAFARTA ŞENDAĞ, M. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı Ve Kaygı. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 24(63), 87.
- ŞAHİN, G. (2009). Yetiştirme Yurdunda Ve Ailesi Yanında Yaşayan Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 39 - 43. Konya.
- ŞEKER, K. N. (2015). Kırsal Bölgede Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocukları İle Montessori Eğitimi Alan 5 Yaş Çocukların Motor Becerilerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- ŞİRİN, A. (2008). Oluşturmacılığın Kuramsal Temelleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0(17), 200 - 202.
- TAMKAVAS, E. (2003). 5 - 6 Yaş Çocukların Öz Bakım Becerilerinin Cinsiyet Ve Okul Öncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- TANER, M., & BAŞAL, H. A. (2005). Farklı Sosyoekonomik Düzeylerde Okul Öncesi Eğitim Alan Ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Dil Gelişimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 399.
- TANRIÖĞEN , Y. (2014). Okul Öncesi Dönemi Çocukların Yaşadıkları Sosyo - Kültürel Ortamların Sosyal Beceri İle Olan İlişkinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 86-99. Denizli.
- TEMİZ, G. (2002). Okul Öncesi Eğitimin Çocuğun Dil Gelişimine Olan Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- TEPELİ , K. (2007). Büyük Kas Becerilerini Ölçme Testi (BÜKBÖT)' nin Türkiye Standartizasyonu. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 16. Konya.
- Tepeli, K. (2012). *"Motor (Hareket) Gelişim", İçinde : Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (Ed : M. E. Deniz)*. (4. Baskı). Ankara: Maya Akademi.
- TETİK, G. (2015). Diyaloga Dayalı Hikaye Okuma Tekniği İle Okunan Öykülerin 4 - 5 Yaş (48 - 60 Ay) Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 30 - 35 . Denizli.
- TOKGÖZ, İ. (2006). Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Kitapların Dil Gelişimi Ve AnlamBilim Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 13. İzmir.

- TULU, Y. (2009). Ana Dili Türkçe Olan Ve Ana Dili Türkçe Olmayan (İki Dilli) 4 - 7 Yaş Çocukların Dil Düzeylerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 20. Konya.
- TURHAN, B., & ÖZBAY, Y. (2016). Erken Çocukluk Eğitimi Ve Nöroplastisite. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 54 - 55.
- ULUTAŞ AVCU, A., & ÇALIŞKAN, Z. (2015). Ev Merkezli Anne - Bebek Eğitim Programının 10 - 12 Aylık Bebeklerin Gelişimine Etkisinin İncelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 152.
- ULUTAŞ, A., DEMİR, E., & YAYAN, E. H. (2017). Motor Gelişim Eğitim Programının 5- 6 Yaş Çocukların Kaba Ve İnce Motor Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1525 - 1526.
- ÜNAL GÜROCAK, S. (2007). Anasınıfına Devam Eden 60 - 72 Ay Çocukların Dil Gelişimi Ve İnce Motor Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 84 - 107. Bolu.
- ÜNAL, M. (2009). Çocuk Gelişiminde Oyun Alanlarının Yeri Ve Önemi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 99.
- ÜNÜVAR, G. (2006). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4 - 5 Yaş Çocuklarında Zenginleştirilmiş Türkçe Dil Etkinliklerinin Bakış Açısı Alma Becerilerine Ve İfade Edici Dil Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 10. Konya.
- ÜSTÜN, E., AKMAN, B., & ETİKAN, İ. (2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Çocukların Bilişsel Gelişimlerinin Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 26(26), 205 - 206.
- ÜSTÜNDAĞ, A. Y. (2014). Dil Öğrenimi Ve Biliş : İlkokul Öğrencileriyle Karşılaştırmalı Bir Analiz Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 7- 16. Konya.
- YAŞAR EKİCİ, F. (2015). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri İle Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 2 - 3.
- YAVUZER, H. (2015). *Bedensel Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunuzun İlk 6 Yılı* (32. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAZGAN İNANÇ, B., BİLGİN, M., & KILINÇ ATICI, M. (2008). *Gelişim Psikolojisi I Bebeklik Çocukluk ve Ergenlik* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- YILDIRIM DOĞRU, S. S., BEK, H., KONUK ER, R., & DEMİRAY, P. (2010). Engelli Ve Normal Gelişim Gösteren Okul Öncesi Çocukların Sözcük Dağarcığı Düzeylerinin Belirlenmesi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 3(4), 336 - 340.
- YILDIRIM, A. (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan 4 - 5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi (Konya İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.

- YILDIRIM, Y. (2016). Eğitim Sosyolojisi Perspektifi İle Piaget ve Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramları Üzerine Sosyolojik Bir Analiz Denemesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 619.
- YILDIZ, E., & ÇETİN, Z. (2018). Sporun Psiko - Motor Gelişim Ve Sosyal Gelişime Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 58 - 59.
- YILDIZHAN, E. (2017). Bağlanma Teorisi Ve Bağlanma Bozukluklarına Genel Bir Bakış. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 22(1), 67.
- YILMAZ, E. (2012). 60 - 72 Aylık Çocukların Duyguları Anlama Becerilerinin Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 22 - 23. Konya.
- YÜKSELEN , A., SAVCI, F., ÖZAN, G. B., BAYSAN, M. P., ÖZTÜRK, S. M., & YILDIRIM, E. (2017). İstanbul'da Yaşayan 0 - 36 Ay Aralığındaki Çocukların Gelişim Düzeylerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3, 59.

EKLER

Ek 1: Etik Kurul Onayı

Ek 2: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Ek 3: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Ek 4: Ankara Gelişim Tarama Envanteri

Ek 1: Etik Kurul Onayı

Altunizade Mah. Haluk Türksoy Sk. No:14, 34662 Üsküdar / İstanbul / Türkiye
info@uskudar.edu.tr
Tel: +90 216 400 22 22 Faks: +90 216 474 12 56

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/993

23/11/2018

Sayın Prof.Dr. Nilgün SARP
(Çağla MERMERCAN)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 23/11/2018 tarihinde yapılan 12 No.lu toplantısında “Ailesiyle Birlikte Yaşayan 0-3 yaş Çocuklarının Gelişimsel Değerlendirilmesi (İstanbul Anadolu Yakası Örneği)” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç.Dr.Cumhur TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

Ek 2: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (BGOF)

ÇALIŞMANIN ADI: Ailesiyle Birlikte Yaşayan 0 – 3 Yaş Çocuklarının Gelişimsel Değerlendirilmesi (İstanbul Anadolu Yakası Örneği)

Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çalışmaya katılma kararı verirsiniz, Çalışmaya Katılma Onayı Formu'nu imzalayınız.

Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz. Çalışmaya katıldığımız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir.

ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI :

Çocukların gelişimsel değerlendirilmesi hakkında bilgi edinilmesi, gelişimin normal olup olmadığı ile ilgili veya gelişimsel bir gecikmeden bahsedebilmek adına önemli bir süreçtir. Çünkü doğumdan itibaren ilk 3 yıl bir çocuğun hayatında gelişimsel açıdan kritik bir öneme sahiptir. Bu kritik süreç hakkında, ebeveynler, öğretmenler, bakıcılar, kısacası çocuk ile bire bir ilgilenmekte olan herkes gelişimsel açıdan ne kadar çok doğru bilgiyi öğrenirse çocuğun gelişimine de bu süreç o kadar olumlu yansıtacaktır. Bu nedenle 0-3 yaş dönemi insan yaşamında gelişimsel açıdan temel olan bir süreçtir.

Bu çalışmanın amacı, İstanbul Anadolu yakasında ailesiyle birlikte yaşayan 0 – 3 yaş aralığındaki çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) ile gelişimlerinin değerlendirilmesidir. Çalışmanın sonucunda 0 – 3 yaş çocuklarının gelişimsel değerlendirmelerinin yapılması bu değerlendirmeler sonucunda, gelişim sürecinde bir risk durumu ile karşılaşırsa veya gelişimde gecikmeler söz konusu ise çocukların ebeveynlerine gerekli öneriler verilmesi, gelişimsel açıdan herhangi bir problemi olmasa dahi, gelişimi normal ve üst düzeyde olan çocukların da gelişimlerini daha fazla desteklemeye yönelik, ebeveynlerine önerilerde bulunulması hedeflenmektedir.

Uygulanacak test sonucunda çocukların, Dil- Bilişsel, İnce Motor, Kaba Motor, Sosyal Beceri- Öz Bakım gibi çeşitli gelişim alanlarındaki, performanslarını görmek amaçlanmıştır. AGTE testinde yer alan sorular çocukların, yaş gruplarına göre değişmektedir. Testte ki sorular çocuğun ebeveynine yöneltilmektedir. Soruları anne baba dışında, çocuğun gelişimini yakından takip eden kişilerde cevaplandırabilir. Testte yer alan bazı sorular ise çocuğa uygulamalı olarak yaptırılacaktır.

ÇALIŞMA İŞLEMLERİ:

Çalışmaya katılmayı kabul ettiğinizde öncelikle sosyo - demografik bilgi formunu eksiksiz bir şekilde doldurmanız gerekmektedir. Bu formu doldurduktan sonra, ebeveyn, çocuk ve araştırmayı yapacak kişinin sessiz bir ortamda bulunması daha verimli sonuçlar elde etmeyi sağlayacaktır. Araştırmacı önce size çocuğunuzun doğum tarihini sorarak teste başlayacaktır. Araştırmacı Ankara Gelişim Tarama Envanterinde (AGTE) 'de yer alan soruları çocuğun ebeveynine yöneltecektir. Çocuğunuzun gelişimi ile ilgili sorulan sorulara, "Evet "Hayır" "Bilmiyorum" ifadelerinden birini kullanmanız gerekmektedir. Testte yer alan bazı sorular, araştırmacı tarafından çocuğa uygulamalı bir şekilde yapılacaktır. Uygulama sonucunda da yapılan testte ilgili gerekli bilgi aileye verilecektir.

ÇALIŞMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Çalışmaya katıldığınız durumda, çocuğunuzun gelişimsel değerlendirmesi hakkında bilgi edineceksiniz. Literatüre 0- 3 yaşta çocuk gelişiminin önemi konusu ile ilgili destek sağlamış olacaksınız ve gelişimsel değerlendirmeler ile veri toplamamıza yardımcı olacaksınız.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Kişisel tüm bilgileriniz, adınız soyadınız başta olmak üzere, şahsınıza ait bilgiler gizli tutulacaktır.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BASVURULACAK KİŞİLER :

1. Çağla Mermercan
2. cagla_mermercan34@hotmail.com

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

<i>Gönüllü Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

<i>Vasi (var ise) Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

<i>Araştırmacı² Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

1: Gönüllünün bilgilendirilme işlemine başından sonuna dek tamkılık eden kişi

2:Gönüllüyü araştırma hakkında bilgilendiren kişi

Ek 3: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

SOSYO - DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli katılımcı, diğer sayfa da yer alan sosyo - demografik bilgi formunda bulunan tüm soruları eksiksiz bir şekilde doldurmanızı rica ediyorum. Size uygun gelen cevabın yanına çarpı (X) işareti koyunuz. Çalışmaya katkı sağladığınız için teşekkür ederim.

ÇAĞLA MERMERCAN

Tarih:

Adı			
Soyadı			
Telefon Numarası			
Ev Adresi			
Annenin Yaşı			
Babanın Yaşı			
Çocuğunuzun Cinsiyeti	Kız	Erkek	
Ailenin Gelir Düzeyi	Asgari Ücret	Asgari Ücret Üstü	
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	Lise	Üniversite
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	Lise	Üniversite
Medeni Durum	Evli	Eşi vefat etmiş	Boşanmış
Ailedeki Çocuk Sayısı	1	2	3 ve üstü
Annenin Mesleği	Çalışıyor	Çalışmıyor	
Gün içerisinde çocuğunuza kim bakıyor?	Anne	Bakıcı ve Diğerleri	
Eşinizle akraba evliliği mi yaptınız?	Evet	Hayır	

Ek 4: Ankara Gelişim Tarama Envanteri

ANKARA GELİŞİM TARAMA ENVANTERİ

Işık Savaşır, Nilhan Sezgin, Neşe Erol

KAYIT FORMU

ÇOCUKLA İLGİLİ BİLGİLER	GÖRÜŞÜLEN KİŞİ İLE İLGİLİ BİLGİLER
İsim Soyadı : _____	İsim Soyadı : _____
Cinsiyeti K ☐ E ☐	Çocuğa Yakınlık Derecesi : Anne ☐ Yaş _____ Baba ☐ Yaş _____ Anne-Baba ☐ Diğer ☐ (Açıklayınız) _____
Kreş / Ana okuluna devam ediyor mu? H ☐ E ☐ Okulun Adı : _____	Adres: _____ _____
Kardeşleri : Yaş Cinsiyet Yaş Cinsiyet	Ev Tel: _____
Değerlendirme nedeni (Açıklayınız) _____	Eğitimi: (En son bitirdiği okul) A B A B Okur yazar değil ☐ ☐ Ortaokul ☐ ☐ Okur yazar ☐ ☐ Lise ☐ ☐ İlkokul ☐ ☐ Yüksek ☐ ☐
Fiziksel Özürlü (Belirtiniz) Var Yok ☐ Görme ☐ Ortopedik ☐ ☐ İşitme ☐ Diğer	Anne Mesleği _____ Tel : _____ Baba Mesleği _____ Tel : _____ Görüşmecinin Adı: _____
Değerlendirme Tarihi : _____ Doğum Tarihi : _____ Yaşı : _____	

• Uygulamaya başlamadan önce el kitabını dikkatle okuyunuz •

Başlama noktası : Ölçekteki başlama noktası çocuğun takvim yaşına göre düzenlenir. Teste çocuğun gerçek yaş diliminin hemen öncesindeki yaş diliminden başlanır. Örneğin bebek 7 aylıkta "4 Aydan 5 Ay Sonuna Kadar" başlıklı yaş diliminden başlanır. Eğer burada geçemediği maddeler varsa bir önceki yaş dilimine dönülür (Yukarıdaki örnekte 0-3 ay dilimi). Böylece anneler çocuklarının başarıyla yaptığı şeylerden söz ederek görüşmeye başlamış olurlar. Bu onları rahatlatır ve daha sonra çocukların yapamadığı şeyleri söylerken daha az rahatsızlık hissederler.

Bitirme noktası : Anne üst üste (birbirini izleyen) 8 soruyu olumsuz cevapladığı zaman görüşme bitirilir.

Başlama ve Bitirme kurallarına tam olarak uyulmalıdır.

ANKARA GELİŞİM TARAMA ENVANTERİ

PUANLAMA	Evet	1
	Hayır	0
	Bilinmiyor	B

DOĞUMDAN 3 AY SONUNA KADAR (1, 2, 3 Aylar)

1. Ani ses ya da gürültüden ürüp sıçrar mı?
2. Konuşulunca sesler (ağlama dışında) çıkarır mı? (Cevap evetse:) Nasıl sesler çıkarır diye sorun ve kaydedin.
3. Tanıdık bir sese başını çevirir mi?
4. Kucağa alındığında susar sakinleşir mi?
5. Kaşık, meme yaklaşınca daha ağzına dokundurmada ağzını açar mı?
6. Kucağınızda aldığınızda kafasını dik tutar mı?
7. Bebek sırt üstü yatarken ellerini seyredir mi?
8. Bebek yüzüstü yatarken başını kaldırır mı?
9. Ellerini bazen açık tutar mı?
10. Bebeğinizle konuşup gülümserseniz bebeğiniz de size gülümser mi?
11. Gözleri ile hareket eden şekilleri izler mi?
12. Kucağınızda otururken kafasını çevirip etrafa bakar mı?
13. Bebek biberonunu, anne memesini görünce hareketlenir, elini kolunu sallar mı?

4 AYDAN 5 AY SONUNA KADAR (4, 5 Aylar)

14. Bebek sırt üstü yatarken ellerini seyredir mi?
15. Kendi kendine ya da beslenirken ağlama dışında ses çıkarır mı? Cevap evetse "ne sesler çıkarır?" (En az iki farklı ses olması: mmm, sss, ah, uf, da, ma, ga, ka gibi)
16. Sız gıdıklamadan, dokunmadan yüksek sesle güler mi?
17. Azarlandığı zaman yüzünün şekli değişir mi?
18. Püre ya da lapa gibi besinler yer mi?
19. Elindeki oyuncacı, ekmeği ağzına götürür mü?
20. Biraz uzaktaki oyuncaklara eşyalara uzanır mı?
21. Eşyaları eline alıp bakar mı?
22. Bebek çingırağı bir elinden öbür eline geçirir mi?
23. Elinin uzanabileceği yere oyuncak koysanız onu tutar mı?
24. Önüne konan kibrit kutusu büyüklüğünde bir kutuyu eline alır mı? (kibrit kutusu büyüklüğünü elinizle gösteriniz)
25. Bisküvi ve kabuk ekmeği ile diş etlerini kaşır, onları emer mi?
26. Küçük parçalar halindeki yiyecekleri alıp ağzına götürür mü?
27. Annesine, babasına sarılarak sevgisini gösterir mi?

DÜŞÜNCELER ve ÖNERİLER

DİL-BİLİŞSEL

İNCE MOTOR

KABA MOTOR

SOSYAL BECERİ
ÖZ BAKIM

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

PUANLAMA	Evet	Hayır	Bilinmiyor
	1	0	8

6 AYDAN 7 AY SONUNA KADAR (6, 7 Aylar)

28. Oyuncakları yere atıp düşüşünü seyreder mi?
29. Önüne konan bir kesme şekeri eline almağa çalışır mı?
30. Bardağı iki eliyle tutar mı?
31. Yatarken yastıklara ya da ellerinize tutunup kendini yukarı çekerek oturur mu?
32. Küçük bir parça ekmek ya da bisküviyi bir elinden öbür eline geçirir mi? (kaşık, çingirak gibi uzun sapı olmayan bir şey olmalı)
33. Eğilerek, düşen eşyaları arar mı?
34. Kollarının altından tutunca yürüme hareketleri yapar mı?
35. Başlığını çekip çıkarır mı? (göstererek sorunuz)
36. Sirtüstü yatarken yana döner mi? (elinizi düz durumdan yana çevirerek gösteriniz)
37. Sirtüstü yatarken karnının üzerine döner mi? (elinizi düz durumdan tersine çevirerek gösteriniz)
38. Elindeki kaşığı ses çıkarmak için yere vurur mu?
39. Küçük üzüm tanelerini avuçlayarak eline alır mı?
40. Yemeğini çiğner mi?
41. "Da-da, ba-ba, ma-ma, de-de" gibi sesler çıkarır mı?
42. İki elini kullanarak bardağı kaldırır mı?
43. Elindeki oyuncakları yere atarak oyun yapıp sizin almanızdan hoşlanır mı?

8 AYDAN 9 AY SONUNA KADAR (8, 9 Aylar)

44. "Atta" dendiğinde kapiya bakar ya da hareketlenir mi? (1 puan alması için sözel uyarıcıya tepki vermesi gereklidir)
45. Elindeki iki kutuyu, oyuncacı birbirine vurur mu?
46. Önündeki oyuncacı mendil veya örtü koyarak saklıyorsanız mendili, örtüyü çekerek oyuncacı bulur mu?
47. Yastıkla dekteklemezseniz veya duvara dayanmadan bir süre düşmeden kendi kendine oturur mu?
48. "El çırpar" oyunu oynar mı? (Göstererek sorun)
49. Emekler mi?

10 AYDAN 11 AY SONUNA KADAR (10, 11 Aylar)

50. Müzik çalınca sallanır mı?
51. İşaret parmağını kullanarak masa üzerindeki şeyleri yoklar, iter, yuvarlar mı? (İşaret parmağınızla gösteriniz)
52. Eşyaya tutunarak sıralar mı? (anlaşılmazsa gösteriniz)
53. Tek eli tuttuğunda adım atar mı?

DÜŞÜNCELER ve ÖNERİLER _____

DİL-BİLİŞSEL

İNCE MOTOR

KABA MOTOR

SOSYAL BECERİ
ÖZ BAKIM

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

PUANLAMA	Evet	1
	Hayır	0
	Bilinmiyor	6

54. Babasını görünce "baba", yemek isteyince "mama", su isteyince "su" gibi kelimeler söyler mi?
55. Bir yere giderken baş baş yapar mı?
56. Tay-tay durur mu, çok kısa da olsa kendi başına ayakta durur mu?
57. Ayaktayken çömelir mi?
58. Bana ver deyince elindeki oyuncacı size uzatır mı?
59. "Hayır" "cıs", denince durur mu?

12 AYDAN 13 AY SONUNA KADAR (12, 13 Aylar)

60. Kollarını uzatarak elbisesinin giydirilmesine yardımcı olur mu?
61. İstedığı bir eşyayı eliyle gösterir mi?
62. Bir şeyi isteyip istemediğini belli eder mi? (evet ise ne yaptığını sorunuz)
63. Yardımsız bir kaç adım atar mı?
64. Yardımsız yürür mü?
65. Sepet, kova, file içine birşeyler koyarak taşır mı?
66. "Bana ayakkabını göster" dersiniz gösterir mi?
67. Tek tek kelimelerle konuşur mu? Örnek vermesini isteyiniz.
68. Bazı işleri kendi başına yapmakta ısrar eder mi?
69. Ayaktayken topa ayağı ile vurur mu?
70. "Kapıyı kapat" gibi söylenen basit işleri yapar mı?

14 AYDAN 15 AY SONUNA KADAR (14, 15 Aylar)

71. Evdeki bazı eşyaların yerlerini bilir mi? Örneğin bardağın mutfakta olduğunu bilir mi?
72. Bebeğini sever mi? Bebeğine dayak atar mı? Kendinden ufak bir bebeği sever mi?
73. Sandalyeye, sedire çıkar mı?
74. Arkasından oyuncak çekerek yürür mü?
75. Koşar mı?
76. Ayakkabı ve çorabını çıkarır mı?

16 AYDAN 17 AY SONUNA KADAR (16, 17 Aylar)

77. Misafirlere oyuncacığını gösterir mi?
78. Geri geri yürür mü?

DÜŞÜNCELER ve ÖNERİLER

DİL-BİLİŞSEL

İNCE MOTOR

KABA MOTOR

SOSYAL BECERİ
ÖZ BAKIM

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

PUANLAMA Evet 1
Hayır 0
Bilinmiyor B

79. Kaşıkla yemek yer mi?
80. Şarkı söyler ya da mırıldanır mı?
81. 2 ya da 3 kelimeyi açıkça söyler mi? Evetse hangi kelimeler, yazınız.
82. Televizyonda gördüğü bazı şeyleri tanır mı? Kedi, araba gibi.
83. "Topunu (bebeğini) kaldır, bardağı içeri götür" dendiğinde söyleneni yapar mı?
84. Şekerin yada sakızın kağıdını açar mı?

18 AYDAN 23 AY SONUNA KADAR
(18,19, 20, 21, 22, 23 Aylar)

85. İki kibrit kutusunu üst üste koyup kule yapar mı?
86. Alın ısladığında size haber verir mi?
87. Kavanozların, şişelerin kapaklarını açıp kapar mı?
88. Kapıyı açar mı?
89. Ufak ev işlerini yapar mı? Örnek verilebilir: "Bardağı mutfığa koyar mı? hırkasını kaldırır mı?"
90. Müziğe uygun olarak ellerini çırpar mı? (Tempo tutar mı?)
91. Bir elini öbür eline tercih eder mi?
92. İki kelimecik cümleler kurar mı? "Baba gitti", "elma ver" gibi, örnekler veriniz.
93. Kendi kendine kaşık çatal kullanarak yemek yer mi?
94. Tehlikelerden kendini korur mu? Sıcak soba, kırık cam, bıçak, ateş gibi.
95. Arkadaşının ismini bilir mi? (İsmi yazınız)
96. İsteklerini basit cümlelerle ifade eder mi?
97. Bir kutuyu alıp sanki arabaymış gibi yürütür mü, ya da bir sopa parçasını at yerine koyar mı?
98. Ellerini yıkamayı bilir mi?
99. "İlk önce mutfığa git, tabağı al, bana getir" gibi üç isteği birden yerine getirir mi?
100. Diğer çocuklarla (evcilik) oynar mı?
101. Kendi başına merdivenden inip çıkar mı? (Büyüklerin inip çıktığı gibi) göstererek sorun.

DÜŞÜNCELER ve ÖNERİLER

DİL-BİLİŞSEL

İNCE MOTOR

KABA MOTOR

SOSYAL BECERİ
ÖZ BAKIM

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

PUANLAMA	Evet	Hayır	Bilinmiyor
	1	0	8

24 AYDAN 29 AY SONUNA KADAR
(24, 25, 26, 27, 28, 29 Aylar)

102. Elini, ağzını, gözünü, ayağını, burnunu gösterip "bu ne" dersanız isimlerini doğru olarak söyler mi? (Göstererek sorun)
103. Resimlere ya da TV'ye bakarken tanıdığı şeylerin adını söyler mi?
104. Bardağa şişeden su doldurur mu?
105. Basit sorulara "evet, hayır" diye cevap verir mi?
106. Soru sorar mı? "baba nerede", "bu kim", "bu ne?" gibi
107. Konuşması kolaylıkla anlaşılır mı?
108. Çişiini tutup, söyleyebilir mi?
109. Topu başının üzerinden ileri doğru atar mı? (gösteriniz)

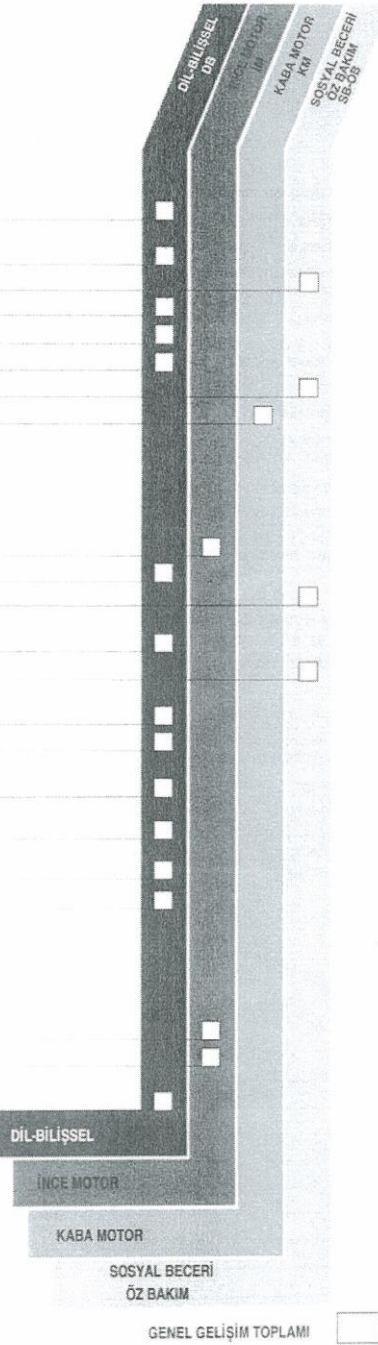
30 AYDAN 35 AY SONUNA KADAR
(30, 31, 32, 33, 34, 35. Aylar)

110. Düğmesini açar mı, açabilir mi?
111. Diğer çocukların kız ya da oğlan olduklarını bilir mi?
112. Kakaşını tutup, söyleyebilir mi?
113. "Hangisi büyük" deyince daha büyük olanı gösterir mi? (Göstererek sorun)
114. Sevdiği, tercih ettiği arkadaşı var mı?
115. 2-3 gün önceki olayları hatırlayıp anlatır mı? "hani çarşıya gitmiştik ya" gibi.
116. İsmi ne diye sorulunca ismini söyler mi?
117. "Bayram geliyor" veya "parka gideceğiz", diye heyecanlanır mı?
118. "Ekmeğin, simidin yarısını ver" deyince yarısını verebilir mi? "yarım"ın ne demek olduğunu bilir mi?
119. Sız konuşurken anlamadığı bir kelime olursa sorar mı? "ne demek" der mi?
120. Kutu, makara gibi eşyaları kullanarak oyuncak yapar mı?

36 AYDAN 47 AY SONUNA KADAR
(36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47. Aylar)

121. Düz bir çizgi çizer mi?
122. Bir iki düğmeyi ilikler mi?
123. "Hangisi uzun" diye sorulunca, uzun olanı gösterir mi? (Göstererek sorun)

DÜŞÜNCELER ve ÖNERİLER _____

PUANLAMA Evet 1
Hayır 0
Bilinmiyor 8

124. Tuvalete yardımsız gider mi? Kilodunu yardımsız indirip çeker mi?
125. Ayakkabılarını yardımsız giyer mi?
126. Ezbere televizyon reklamı, şir, tekerleme söyler mi?
127. "Nasil" kelimesini kullanarak soru sorar mı? (Örnek isteyiniz)
128. Başka çocuklarla körebe, sek sek, saklambaç gibi oyunlar oynar mı?
129. Sek sek oynar mı? Tek ayağı üzerinde zıplar mı? (Gösterecek sorun)
130. Mahallemde (köyde) veya evinizin civarında tek başına dolaşır mı?
131. Yaşını bilir mi?
132. Yardımsız pantolonunu, kazağını giyer mi? Kızlara: Yardımsız etekliğini, kazağını giyer mi?
133. Tek başına komşuya gidip istenilene alır mı?
134. Parmaklarını şaklatır mı? (gösteriniz)
135. "Eğer uslu durursam bana şeker verir misin?" gibi egerle başlayan cümleler kurar mı?

48 AYDAN 72 AY SONUNA KADAR

(48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72. Aylar)

136. Birden ona kadar sayar mı?
137. Terliklerini doğru giyer mi? Sağ terliğini sağa, sol terliğini sol ayağına giyer mi?
138. Rüyalarını anlatır mı?
139. Renkleri bilir mi? Renk adı verilerek sorulabilir.
140. Paraları tanır mı? Hangilerini? (Yuvarlak içine alınız) 1.000, 5.000, 10.000, 20.000 TL, iki tanesini biliyorsa 1 yazınız.

DÜŞÜNCELER ve ÖNERİLER

DİL-BİLİŞSEL

İNCE MOTOR

KABA MOTOR

SOSYAL BECERİ
ÖZ BAKIM

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

